

R. P. R.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARA
DIN
BUCUREȘTI**

Cota 78824

Nr. Inventar 103877 Anul 1956

Secția Depozit Nr. VI

226605

~~Fim 6233~~

78824

VECHILE LEGIURI ROMINEȘTI

I.

LEGIUIREA CARAGEA

(DUPĂ EDIȚIA DE LA 1818)

precedată de actele privitoare la întocmirea ei și adnotată
cu jurisprudența înaltei Curți de Casație de la
1879—1900 și cu diferitele legiuri
modificatoare.

DE

DEM. D. STOENESCU

— fost magistrat —

AVOCAT.

CRAIOVA

Tipografia FANE CONSTANTINESCU Instalație cu electricitate.

1905.

103877

9953

Biblioteca Centrală Universitară
B S T I
Cota 78804
Inventar 103877

rc 67/01

B.C.U. Bucuresti

C103877

P R E F A Ț A

Vechile noastre legiuri se găsesc tipărite în diferite broșuri și colecții, care aproape, mai toate, se găsesc epuizate, așa că de multe ori ne găsim în imposibilitate de a avea textul de lege trebuincios în vre-o speță, care ni se presintă cîte-o dată. Pentru aceasta m'am hotărît a da la iveală, după alții, toate vechile noastre legiuri, după care s'au condus judecătoria poporului nostru în împărțirea dreptății celor cărora o cereau.

Unele din aceste legiuri le voi publica și cu adnotări după decisiile înaltei noastre Curți de Casație și după hotărîrile și sentințele Tribunalului și ale Curților de Apel, cunoscîndu-se în deajuns foloasele care le aduc aceste adnotări, mai cu seamă d-nealor avocații, în diferitele discuțiuni ale cauzelor, care li se prezintă spre a le discuta înaintea instanțelor judecătorești. Din punctul de vedere istoric al întocmirii legilor, voi publica și actele referitoare, cîte le voi găsi.

Incep publicarea acestei colecțiuni de legiuri vechi prin publicarea legiurii lui Caragea, de oarece încă, înaintea tribunalelor noastre, se mai găsesc pricini, care se judecă după paragrafele acestei pravile. Lucrarea aceasta am căutat să o public însoțită de diferitele acte, de pe vremuri, din care să se poată vedea cine au fost redactorii codului, cum s'a format comisiunea pentru studierea întregii lucrări, când s'a promulgat legiuirea, ș. a. Iar în textul legiurii pe lângă adnotațiile cu jurisprudențele luate din Buletinele Casației, din anii 1879—1900, am făcut și trimeteri la diferitele legiuri, care au modificat sau abrogat parte din paragrafele condicei lui Caragea, promulgată la 1818, și care fusese tipărită și în grecește și în românește, traducerea în românește datorindu-se unui Văcăărăscu, și spre mai multă înlesnire cercetătorilor, le-am publicat și pe acestea în anexe.

La intervale, nu rari, voi continua și cu celelalte legiuri.

D. D. St.

CÎTEVA ACTE
PRIVITOARE LA ÎNTOCMIREA LEGIUIREI
CARAGEA

I.

Pitacul prin care s'a înfințat o comisiune ca să înfocmească un proiect de codice.

Cinstiților și credincioșii boerilor ai Domniei Mele, d-neata vel Logofete al străinilor pricini *Athanasie Hristopolu* și d-neata biv vel Clucere *Nistor*, știută vă este d-voastră rîvna ce avem Domnia Mea și trebuința ce este de a se întocmi aici în pămîntul Domneștei Noastre țări *o pravilă* coprinzătoare desăvîrșit de toate pricinile cîte privesc la chinonia norodului, ca nici judecătorii să nu cerce discolie la hotărîrile ce au a face, nici ipotesiarii să nu cerce năpăstuiiri la dreptul lor din vre-o întunecare sau nedeslușire a pravilelor, după care această trebuință, *măcar că* d-neata vel Logofete al străinilor pricini, precum și d-neata biv vel Clucere *Nistore*, *ați făcut în scris cîte o întocmire de pravilă*, care s'au văzut și de Noi, dar pentru ca să se facă cu desăvîrșită întregime și cu bună deslușire întru toate, spre a se ști legiuit apoi prin Domneasca Noastră în-

tărire și hotărîre, poruncim d-voastră ca, o-rînduind într'adins un loc de adunare și luînd împreună cu d-voastră și pe d-nealui Stolnicul *Constantin* și pe d-nealui Stolnicul *Io-niță Bălăceanul*, să începeți a vă și aduna cu toții la locul cel orînduit și, puind înaintevă aceste Nouă de mai sus arătate ale d-voastră întocmiri de pravilă să urmați fără de con-tenire și pregetare a *găsi prin adunare și din alte pravili* și a chibzui ori cîte veți so-coti că sunt trebuincioase și destoinice, spre a aduce această nouă întocmire întru întregime și bună ființă, adăogînd adecă cîte vor fi lipsind și scoțînd cîte vor fi de prisos; după care a-ceasta a d-voastră chibzuire și întocmire în scădere sau adăogire, să arătați Domniei Mele rînduri, rînduri, practicele ce veți face înscris, ca să le teorisim și să le chibzuim și înșine toate pînă la sfîrșit. Cerem însă de la d-voastră cu de adinsul, ca să arătați toată rîvna și si-lința spre a săvîrși cîtuși de puțină zăbavă acest lucru obștei folositor, care privește și spre a d-voastră laudă.

1816 Octombrie 2.

II.

Actul de convocare al unei adunări obștești, ca să cerceze lucrarea comisiunei.

Prea Sfinția Ta Părinte Mitropolit, iubitorilor de Dumnezeu Episcopi și d-voastră cinstiți, și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei Mele halea și mazili. Din rîvna ce avem de a se păzi întru toate o bună cumpănire și dreptate și mai vîrtos asupra pricinilor de judecări (din a cărora hotărîri este atîrnată fericirea sau ticăloșia fieș-căruia), îndemnați fiind Domnia Mea ca să întregim cît va fi prin putință aici în pămîntul Domneștei Noastre țări mijlocul cel povățuitor la calea dreptăței, adecă pravila coprinzătoare desăvîrșită și cu întreaga deslușire de toate pricinile cîte privesc la chionia norodului, ca nici judecătorii să nu cercediscolii la hotărîrile ce au a face, nici ipotesarii la drepturile lor să nu sufere năpăstuirii din vre-o întunecare sau nedeslușire a pravilelor, de aceea încă din anul trecut, prin pitacul Domniei mele, am orînduit într'adins pe d-nealui

vel Logofătul al străinilor pricini Athanasie Hrisopolu și pe d-nealui biv vel clucerul Nistor, boeri cu știință și praxis la ale pravilelor, de au întocmit această pravilă, ce vi se va arăta de către d-nealui vel Logofătul de Țara de sus, care și de Domnia mea s'au teorisit, s'au chibzuit după cuviință cu deamănuntul și s'au întocmit toată coprinderea ei cu cea mai cuvincioasă orîndueală și întreaga ființă a dreptăței, dar *pentru ca nu cumvași să fi rămas cevași nepomenit într'această pravilnicească întocmire*, dîndu-se uitărei ori de către Noi, sau de către întocmitorii săi, iată prin acest domnesc al Nostriu pitac orînduim pe Prea Sfinția Voastră și pe d-voastră și cu deadinsul *poruncim, ca pe toată săptămîna adunîndu-vă cu toți la un loc, Marțea și Sîmbăta*, fără cîtuși de puțină pregetare sau prelungire, să urmați a o teorisi cu bună luare aminte și *adăogînd orice veți găsi lipsă și de trebuință* a se mai întocmi, prin bună și cuvincioasă chibzuire, să arătați *Domniei mele prin obșteasca anafora*, ca chibzuindu-se și de către Noi acele adăogiri, să dăm apoi cuvincioasă întărire și hotărîre, spre cea desăvîrșită legiuire a acestei pravilnicești întocmire, fără de întîrziere, ca să o trimetem de a se și tipări.

1817 Februarie 15.

III.

Pitacul prin care sedă poruncă, ca să se sfîrșească desbaterea proiectului.

Fiind-că de la d-nealui vel Logofătul de Țara de sus, am luat Domnia Mea pliroforie că teoria pravilelor s'au săvîrșit, *rămînînd a se mai face chibzuire la vre-o cîte-va însemnări* de adaosuri, ce osebit ați mai făcut Prea Sfinția Voastră și d-voastră, și fiind-că în porunca Domniei Mele, ce este dată prin pitacul de mai înainte, se coprinde ca cît mai în grabă să se dea sfîrșit teoriei pravilelor, ca unui lucru folositor obștei, și împotrivă vedem că s'au făcut prea multă întîrziere pînă acum, de aceea *poruncim ca negreșit să începeți a vă aduna cu toții Marțea sau Sîmbăta la două ceasuri din zi la Domneasca Noastră curte* și puind toată silința, fără mai multă zăbavă, să dați sfîrșit și chibzuirii ce este să mai faceți asupra acelor însemnări de adaosuri, căci îndestulă vreme este de cînd se prelungește.

1817 Aprilie 16.

IV.

**Anaforaua obștească a părinților Arhieriei și a bo-
erilor, adresată lui Șaragea pentru primirea
și votarea condicei.**

Prea Înălțate Doamne!

De pe luminata poruncă Mării Tale adunându-ne în multe rînduri cu toți la un loc, am citit cu luare aminte pravila ce s'a alcătuit de către Măria Ta; și ne pliroforisirăm că alcătuirea acestei pravili este o deslușire a pravililor Impărătesci, ce se obișnuesc aci în pămîntul nostru, și a vechilor și a canonisitelor obiceiuri ale pămîntului, nefiind împotrivitoare celor vechi urmate pînă acum. De aceea ne rugăm să bine voești Măria Ta a porunci să se și tipărească.

1818 Iunie 9.

Ungrovlahias *Nictarie*. *Iosif* Argeș. *Costandie* Buzău. *Radu Golescu*, vel Ban, *Grigorie Brîncoveanul*, biv vel Ban. *Costandin Crețulescu*, biv vel Ban. *Grigorie Ghica*, biv vel Ban. *Barbul Văcăărăscu*, biv vel Dvornic.

Dumitrașco Racoviță, biv vel Dvornic. *Istrate Crețulescu*, biv vel Dvornic. *Constantin Bălăceanu*, vel Logofăt, *Mihalache Manu*, biv vel Logofăt. *Grigorie Filipescu*, biv vel Dvornic. *Grigorie Băleanu*, biv vel Dvornic. *Iordache Slătineanu*, vel Dvornic. *Costandin Caliarh*, biv vel Dvornic. *Costandin Dudescu*, vel Dvornic. *Dumitrache Racoviță* biv vel Dvornic. *Gheorghe Filipescu* biv vel Logofăt. *Mihalache Racoviță*, biv vel Logofăt. *Ioan Stirbei*, vel Dvornic. *Petrache Ritoridis*, biv vel Dvornic. *Costandin Filipescu* biv vel Logofăt. *Iordache Goleșcu*, biv vel Logofăt. *Alexandru Filipescu*, biv vel Logofăt. *Alexandru Ghica*, vel Logofăt, *Atanasie Christopulo*, biv vel Logofăt. *Nicolae Văcărășcu*, vel Logofăt. *Grigore Ralea*, vel Logofăt. *Costandin Goleșcu*, vel Hatman. *Grigorie Romanit*, biv vel Vistier. *Pană Costescu* biv vel Dvornic. *Mihalache Cornescu*, vel Dvornic. *Costache Rasti* biv vel Agă.

V.

**Pitacul prin care se ordonă ca anaforaua comisi-
unei din 9 Iunie 1818, să se tipărească
în pravila întocmită.**

Cinstite și credincios boerule al Domniei Mele, d-neata vel Logofete de Țara de sus, fiind-că pentru pravilele, ce prin sfat de obște al părinților arhieriei și al d-nealor boerilor s'au întocmit de Domnia mea, *Ni s'au făcut rugăciune prin obșteasca anafora a Prea Sfinților și a d-nealor, de la 9 a acestei luni, ca să se tipărească*, de aceea poruncim d-neatale, ca tipărindu-se trupurile pravilelor ce sunt scrise în limba românească, să se treacă la sfârșitul fie-cărui trup în parte și mai sus arătată obștească anafora din cuvînt în cuvînt, împreună cu toate iscăliturile ce să văd într'însa, apoi să se dea mai sus numita anafora la Sfinta Mitropolie, ca să stea acolo împăstrare dimpreună și cu acest domnesc al Nostru pitac.

1818 Iunie 22.

VI.

Protocolul marelui Logofăt C. Bălăceanu.

Din luminata poruncă a Măriei Sale prea Înălțatului Domn *Ion Gheorghe Caragea W.* fiind orînduit de am protocolit toate aceste pravili după isvoadele ce prin Sfat de Obște s'au alcătuit și, găsindu-le întocmai așezate din cuvînt, în cuvînt și fără cîtuși de puțină schimbare, le-am adevărit și însumi cu iscălitură în toate foile, precum se vede în dos, punîndu-se și luminată pecetea Măriei Sale la fie-care foaie.

1818 Iunie 28.

103847

VII.

Pifacul dat de Carașea prin care se promulgă codul.

Prea Sfinția Ta Părinte Mitropolit, iubitorilor de Dumnezeu Episcopi și d-voastră cinstiților și credincioșii boerilor veliți ai Divanului Domniei Mele halea și mazili. Precum din începutul Domneștei Noastre Oblăduiri, ce din Dumnezeasca pronie Ni s'au încredințat asupra acestei de Dumnezeu păzită Țară, n'am conținut de apururea, nu numai de a cugeta, ci și în faptă de a pune orice am chibzuit că privește și în parte și de obște spre bună petrecere și fericire tutulor celor ce sunt sub a voastră oblăduire, așijderea Ne-am silit după cuviință din toată virtutea (precum este știut tutulor de obște), ca și la pricinile de judecări să se păzească dreptatea întru a sa întregime, vînîndu-se și deslușindu-se fără de părtinire cea adevărată ființă a fieș-căreia pricini din învăluirea a orice fel de întîmplare ce ar putea ca să acopere adevărul și dreptatea, ca una ce numai printr'a sa

neschimbată și neschimonoșită ființă se poate păzi datoria bunei cuviințe a fiecăruia către altul, din care se alcătuesce întru norod o fericită chinonie și petrecere. Aceasta dar a obștei dorită și folositoare alcătuire mai cu adaos dorind-o Domnia mea, după a oblăduirei datorie, am întocmit prin sfat de obște (precum este știut), cu destulă osteneală, pravila ce este adunată din împărăteștile pravili și din *prăvilniceasca condi-că și din obiceiurile pământului ce s'au urmat pînă acum*, alcătuind-o și deslușind-o după povățuirea dreptului cuvînt și cu bună orîndueală, în cît au fost prin putință, care pravilă s'au și dat în tipar, atît în limba romînească, cît și în limba grecească și fiind-că această bună întocmire urmează după cuviință a se pune și în lucrare, *de aceea hotărîm ca de la ziîntîi a viitorului Septembre să se pue în lucrare și să înceapă toate judecătorile țării a judeca pricinile după această pravilă*, de ale căreia trupuri tipărite poruncim d-neatale vel Logofete din Țara de sus să se și împarță după însemnarea de mai jos arătată, însă astă una dată din cele grecești, pînă vor sosi de la Tipografia Rîmnicului din Sud Vîlcea și cele romînești și atunci se vor împărți și dintre acelea tot după această însemnare. Iar pe de altă parte să se facă acum și Domneștile Noastre publicații, atît aici în poliție, cît și prin

toată Domneasca Noastră Țară, după copri-
derea de mai sus arătată, iar prototipa ale a-
cestei pravili, adică cele două trupuri scrise de
mîna în limba grecească și altul în limba ro-
mînească, care sunt adeverate cu însăși iscăli-
tura și pecetea Domniei mele, să se dea în păs-
trare la Sf. Mitropolie.

1818 August 9.

VIII.

Titlul codicelui tipărit pentru înfia oară

Legiuire a Prea Înălțatului și Prea Pravoslavnicului Domn și oblăduitor a toată Ungrovlahia *Io Ioan Gheorghe Karagea W.*

Cu toată cheltueala d-nealor Constantin Caracaș, doftor și d-lui Răducanul Clinceanul biv vel Stolnic și d-nealui Dumitrache Topliceanul biv vel Sluger.

Tipărită în privileghiata tipografie a d-nealor ot cismeaua răposatului întru fericire Domn Mavrogheni, din Bucuresci 1818.

IX.

Porunca Domnească tipărită la începutul primei ediții din 1818.

Domneasca și părinteasca Noastră dragoste și
voire de bine judecînd ca o lege Sfîntă obștes-
cul folos al supușilor noștrii și pururea îngrijind
mai înainte de bună petrecere a lor a fi stator-
nică și neclintită, am bine-voit în cele de pe
urmă a potoli deasupra dreptății războiul cel
mult turburător.

Țara Romînească avînd din vechime canoane,
pentru cele în parte drepturi ale locuitorilor săi,
ale sale nescrise, și nedeslușite obiceiuri, și ale
condicii sale puține și nedesăvîrșit pravile îns-
cris, care, și nefiind destoinice nu puteau cum-
păni, nici drept a îndrepta dreptatea fie-cărui,
de aceea și era silită a năzui la pravilele îm-
părătești ale Romanilor, și a se sluji cu toate
aceste pravili, fără deosebire. Așa dar uluindu-
se în trei întocmiri de pravili, adică a obiceiu-
rilor, a condicii Sale și a Romanilor, urma a
nu avea nici o pravilă, căci obiceiurile prefă-

cîndu-se în multe chipuri, adesea se împotriveau pravilelor Romane, și acestea iarăși, unele fiind pricinuitoare de două tâlcuiri, și altele cu totul împrativitoare între ele, surpau una pe alta, în cît dreptățile tuturilor mădularilor politiceștii oblăduiri, căzînd neîncetat în amestecături și învălueli de multe cuvîntări împrativitoare, apururea erau în primejdie, ca cum ar înnota în noeanuri de ape turbure ce se tătăzuesc de multe vînturi împrativitoare; și în cele de pe urmă nici se îndreptau, ci se abăteau de pe voința celor mai tari sau celor mai meșteșugareți în viclesuguri, care tot la o pricină puneau înaintea cînd obiceiul, cînd condica țării, cînd pravilele împărătești, după plăcerea lor.

Aceste dar fără orîndueala strămutări ale dreptății voinde Domnia mea ale osteia, mai întii cu adîncă chibzuire am socotit, ce fel de întocmire de pravili se cuvine și cîte sunt spre deplin îndestule la cea de acum politicească oblăduire a țării Romînești. Și așa primind apoi unele din cele vechi, iar altele îndreptînd, și cele mai multe adăogînd, am întocmit aceste pravili ale Domniei Mele cît s'a putut cu bună orîndueală și foarte deslușite, în cît și cei neînvățați foarte lesne să le înțeleagă.

Deci legiuind Domnia Mea aceste pravili cu sfat de obște al Prea sfinții sale Părintelui Mitropolitul, și al iubitorilor de Dumnezeu Părin-

ții Episcopi și tutulor d-nealor cinstiților și cre-
dincioși boeri veliți ai Divanului Domnii Mele,
și cu dreapta Domniei mele făcîndule cunoscute
cătore obștirea prea iubiților noștri supuși, am
și dat această Domnească a noastră întocmire
de pravili întărită cu Domneasca Noastră is-
căliture și pecetie în anul 1817 de la nașterea
Domnului și al șeasălea an al Domnii Noastre.

X.

**Adeverirea pusă pe exemplarul, care de la Divanul
Veliților Boeri a trecut la desființata Înaltă
Curte și care se află azi la
Curtea de Casație.**

De la logofeția mare a Țării de sus.

Această pravilă a pământului, întocmai de pe
cea grecească, s'a dat la d-nealor Veliți Boeri
ca să stea în păstrare de apururea, împreună
cu cea grecească, spre a se metahirisi în prici-
nile de judecări ce se vor întâmpla.

1819 Ianuarie 2.

Bibliografie :

V. A. Ureche.—Justiția sub Caragea.

Costaforul.—Magazinul Istoric V. I.

Colecțiunile:—Bujoreanu, Pastia și Brăiloiu.

TEXTUL LEGUIREI ÇARAGEA

— DUPĂ —

ediția din anul 1818.

LEGEA CARAGEA

Partea întâi

Pentru obraje.

Impărțim obrazele:

- a) După fire: în bărbați și femei.
- b) După naștere; în fii adevărați, din curvie, vitregi și buni.
- c) După vîrstă și după minte: în vîrstnici, nevîrstnici, risipitori și fără minte.
- d) După noroc: în slobozi, robi și sloboziți.

CAP. I.

Pentru bărbați și femei.

1. Numai bărbații se fac boeri, judecători și cîrmuitori obștești.
2. Numai bărbații se fac arhieriei, preoți și diaconi.

3. Femeile sunt depărtate de toate cî-
nurile politicești, stăpîniri și slujbe publice¹⁾.

CAP. II.

Pentru fii adevărați, din curvie, buni și vitregi.

1. Fii adevărați sunt cîți se nasc din
cununie după lege.

2. Din curvie sunt cîți din împreunare
fără de lege se nasc.

3. Cîți tot din același tată și aceeași
mumă se nasc sunt buni.

4. Cîți sau dintr'un tată și deosebite
mume se nasc, sunt vitregi, (care se și zic
buni de tată), sau din aceeași mumă și
deosebiți bărbați (care se și zic buni de
mumă). ²⁾

CAP. III.

Pentru vîrstnici și nevîrstnici.

1. Vîrstnici să se socotească atît băr-
bații cît și femeile, de la două zeci și cinci
de ani ai vîrstei lor și nevîrstnici pînă la
două zeci și cinci de ani.

¹⁾. Vezi art. 379 din Reg. organic, legiuirea din 1 Mai
1836 și decretul din 19 August 1864, (anexa No. 1 la fi-
nele acestui volum).

²⁾. Vezi Anexa No. 3 al cap. 8 din Reg. organic, (a-
nexa No. 2).

2. Cei în vîrstă sunt stăpîni să-și chivernisească averea lor cum vor vrea și să facă or ce vor vrea după pravilă.

Iar cei nevrîstnici nu pot, ci și chivernisirea averi lor și faptelor lor spînzură de puterea părinților lor sau a epitropului lor.

3. Cei nevrîstnici orice tocmeală și dar vor face, fără adevărarea părintelui lor sau a epitropului, este fără tărie, de le este spre stricăciune; iar de le este spre folos, este cu tărie.

4. Cei nevrîstnici, de la douăzeci pînă la douăzeci și cinci de ani ai vîrstei lor, au voe a cere de la Domnie ertarea vîrstei ca să socotească între vîrstnici.

5. Cîți nevrîstnici vor primi ertarea vîrstei, sunt stăpîni, pe cîte sunt și cei în vîrstă (§ 2), însă fără a fi volnici să-și înstrăineze vre-un lucru mișcător pînă la douăzeci și cinci de ani ai vîrstei lor.

6. Cîți nevrîstnici se vor cinsti de Domnie cu cin de veliți, se socotesc între vîrstnici ¹⁾.

¹⁾ Vezi legiuirea din 23 Februarie 1833, întărită cu ofisul No. 30, (anexa No. 3).

CAP. IV.

Pentru cei fără minte.

1. Fără minte numim pre cei ce sunt întru adevăr nebuni sau lipsiți de minte, și smintiți.

2 Cei fără de minte ori ce tocmeală, sau dar vor face, se socotește drept nimic și se strică.

3. Cei fără minte, ori ce greșeală vor face, nu se învinovățesc.

CAP. V.

Pentru risipitori.

1. Risipitorii, sunt cîți își prăpădesc fără cuvînt averea lor.

2. Risipitori să se tragă la judecată de rudele lor, sau de prieteni, și să se înfrineze prin epitropi rînduiți de judecată.

3. Risipitorii, după înfrînarea ce li se va face de către judecată, ori ce tocmeală sau dar vor face de sineși fără adevărarea epitropilor lor, drept nimic se socotește, și se strică.

4. Risipitorii, ori ce stricăciune vor face, sau vină, se vinuesc ¹⁾.

¹⁾ Vezi legiuirea îndeplinitoare Cap. VII din Reg. organic întărită cu ofisul din 8 Martie 1834 No. 67, (anexa No 4).

CAP. VI.

Pentru slobozi.

1. Slobozi sunt acei care nu sunt dobîndă altuia.

2. Cîți se vor naște din părinți slobozi, slobozi sunt.

3. Slobozi sunt și cîți se nasc din mumă slobodă.

CAP. VII.

Pentru robi și țigani¹⁾

1. Robi sunt cîți sunt dobîndă altuia.
„Acest fel sunt țigani în țara Romînească“.

2. Cîți se vor naște din părinți robi sunt robi.

3. Și cîți numai din mumă roabă se vor naște, sunt robi.

4. Stăpînul țiganului, n'are putere asupra vieții țiganului.

5. Stăpînul țiganului e slobod să vîndă și să dăruească pe țigan.

¹⁾ Vezi legiuirea din 22 Martie 1843, prin care se vede cum toți țigani Statului s'au desrobot punîndu-se în rîndul birnicilor rumîni; cea din 13 Februarie 1847, 8 Februarie 1856, și un ofis domnesc adresat către sfatul administrativ sub No. 1580 din 22 Noembrie 1850. (anexa No. 5).

6. Cîți țigani în țara Romînească nu vor avea stăpîn cu dovadă, sunt domnești.

7. Cine prin știință va ține intru a sa stăpînire țigan străin sau țigancă, să-i dea înapoi stăpînului lor (plătindu-i pentru țiganul meșter tl. 40 pe an, iar pentru cel fără meșteșug tl. douăzeci, și pentru țigancă meșteră tl. treizeci și pentru cea fără meșteșug, tl. cincisprezece); iar cine va ține prin neștiință, numai să-l întoarcă înapoi.

8. Cine-și va cununa țiganul cu țigancă străină știind sau împotriva, fără voia stăpînului lor, să piarză pe țigan sau pe țigancă lui cu copii lor, și să-i stăpîneasă stăpînul lor.

Iar cînd neștiind îl va cununa, atunci să se facă schimb, mergînd totdeauna țigancă dupe bărbat.

Cînd obrazul cel străin va avea meșteșug, să se schimbe iarăși cu meșter; iar de nu va fi asemenea să se prețuiască talentul meșteșugului său, și cu bani să se îplinească.

Țiganii ce se cunună prin neștiință stă-

pînului, de se întimplă să aibă și copii, atunci cei din partea bărbătească sunt ai stăpînului bărbatului, iar partea femeiască este a stăpînului femeii, cari și acestea să se schimbe.

9. Cîți țigani străini se vor socoti între cei domnești, aceștia întimplindu-se a se căsători dupe lege, de se vor cere prin judecată de stăpînii lor, să se schimbe, mergînd nevasta după bărbat cum s'a zis mai sus.

10. Care țigan sa va cununa cu slobodă sau care slobod se va cununa cu țigancă fără știrea stăpînului lor, să se despartă.

Dar de se va dovedi că stăpînul lor a dat voe, știind, atunci să nu se mai despartă, ci să rămînă amîndoi sloboziți și să-i păgubească stăpînul lor.

CAP. VIII.

Pentru cei sloboziți.

1. Sloboziți sunt, cîți din robi se slobozesc.

2. Toți cei sloboziți țigani sunt tot de o cinste cu cei slobozi supuși, adică cu birnicii domnești.

3. Să nu poată neștine să slobozească țiganul său înaintea vârstei sale de douăzeci de ani.

4. Nici unul din Egumeni să nu poată slobozi țigan mănăstiresc ¹⁾.

5. Slobozenia să se facă totdeauna în scris.

¹⁾ Vezi legiuirea din 13 Februarie 1847 (anexa No. 5).

Partea doua

Pentru lucruri.

Lucrurile sunt ori mișcătoare, sau nemișcătoare.

Mișcătoare zicem acelea cîte au suflet sau și neavînd suflet, se mișcă și se strămută, cum dobitocul, hainele și celelalte.

Iar nemișcătoare zicem precum pămîntul, copacii, zidirile și celelalte.

CAP. I.

Pentru stăpînirea lucrurilor.

1. Orice lucru nu este al nimănui, acela se face al celui ce va apuca să-l ea înainte. Deci :

Cîte pietre scumpe sau altele găsim prin locuri slobode, se fac lucruri ale noastre, vez comorile cele îngropate, care sunt domnești ¹⁾.

¹⁾ Vezi art. 333, 334 al. I și II din codul penal din 1852, care acordă despăgubiri stăpînului locului unde s'a descoperit vre-o comoară, deci s'a desființat dispoziția codului Caragea, prin care se considerau domnești ; art. 178 și 179 din Reg. Organic (anexa No. 6).

Cite sălbaticе vînăm în locuri slobode spre vînătoare, se fac ale noastre.

Cite sălbaticе vînîndu-le alții și lovîndu-le și perzîndu-le din ochii lor, vor cădea în minile noastre, se fac ale noastre.

Cite sălbaticе încuibînd aiurea, și apoi lăsînd acele locuri, vor veni la noi spre încuibare, sunt ale noastre în cît vor sta încuibînd.

Cît pește vom vîna în locuri slobode de a vîna, este al nostru.

2. Cite lucruri mișcătoare pierdute vom găsi, de nu se va găsi stăpînul lor pînă în trei ani, ale noastre sa fac.

3. Orice se clădește pe pămîntul nostru fără știrea și voirea noastră, se face al nostru.

4. Orice se sădește fără voia și știrea noastră în pămîntul nostru, al nostru se face ¹⁾.

5. Cînd gîrla prevălindu-se cîte puțin va adăoga pămînt la pămîntul nostru, adaosul este al nostru.

¹⁾ Legea Caragea avînd prevăzut între robiri și pe aceia a dreptului de sprijinire, Curtea a făcut o justă aplicare a acestei legi. Bul. Cas. p. 239/83.

Iar cînd va rupe o parte de pămînt și o va lipi lîngă al nostru, acesta este al cui a fost pămîntul de la care s'a rupt.

6. Cînd gîrla se află între doi sau mai mulți stăpîni, atunci fiecare dintre dînșii stăpînește partea gîrlei cît ține de la mal pînă în mijlocul ei ¹⁾).

CAP. II.

Pentru robirea lucrurilor.

1. Robire de lucru numim dreptul care robește la oareșice un lucru spre folosul altuia; precum o casă cînd supune pe alta ca să-i dea loc de drum, adică să treacă prin curtea sa, sau fereastră să vază, și altele.

2. De multe feluri sunt robirile, adică pentru trecere, lumină, vedere, sprijinire, vărsături, picătură de apă și altele.

3. Orice lucru este robit la altul pentru vre-un sfîrșit, negreșit acest lucru este supus și la mijlocul ce privește spre acel sfîrșit, de este adică o țarină îndatorată

¹⁾ Vezi art. 165, din Reg. Organic și legiuirea din 1835 (anexa No. 7).

a da apă alteia, este datoare a-i da și trecere la apă, și altele.

4. Cel ce fără tocmeală dobîndește robire de zece ani fără împotrivirea stăpînului lucrului, acela are să o dobîndească totdeauna după împlinirea de zece ani ¹⁾.

5. De se va slobozi lucrul robit și stăpînul robirei nu va preînoi robirea ani zece iarăși rămîne acel lucru slobod de robire.

CAP. III.

Penru vecinătatea lucrurilor.

1. Care vecin fără știrea stăpînirii va strămuta semnul de hotar, să plătească drept pedeapsă păgubașului vecin atît cît se prețuește locul care au însușit cu strămutarea semnului ²⁾.

¹⁾ Sub imperiul vechei legiuiri Caragea, o servitute se putea dobîndi, în urma efectuării unor lucrări, prin neîmpotrivirea stăpînului lucrului servient. Astfel, în urma lucrărilor ce ministerul lucrărilor publice, întemeiat pe dispozițiile legii de la 1835 și pe art. 165 din Reg. Org., a întreprins pe râul Dîmbovița, în scop de a apăra orașul București de inundații, acest oraș a dobîndit un drept de servitute asupra unui pîriu de domen privat în care s'a revărsat surplusul apei provenind din Dîmbovița, prin neîmpotrivirea proprietarilor riverani cu acel pîriu în timp de 10 ani. Bul. Cas. p. 711/95.

²⁾ Vezi art. 323 și 363 codul penal din 1852.

2. Ale citor vecini hotare se vor amesteca, să se aleagă și să se descopere cu cărțile lor de hotărnicii, cu măsurătoarea moșiei lor de ciți stinjeni sunt, cu semnele ce sunt puse drept hotare, și cu cîte mărturii dovedesc ceilalți răzași și săteni, și locuitorii celorlalte sate de prin prejur ¹⁾

3. Cînd se întocmesc hotarele vecinilor ce au prigoniri, sunt datori să fie față cu cărțile lor și vecinii ce n'au prigonire ²⁾

4. Cînd se măsoară o moșie, să se facă măsurătoarea cu stinjenul ce anume se cuprinde în sineturile sale.

Adică: de se coprinde stinjenul lui Constantin Vodă Brîncoveanul, cu acela să se măsoare; iar de se coprinde al lui Șerban

¹⁾ Vezi circulările departamentului dreptăței pentru regularea lucrărilor de hotărnicii: No. 1481 din 8 Decembrie 1837, No. 6255 din Septembrie 1847, No. 6745 din 26 Septembrie 1847, No. 436 din 18 Octombrie 1847, din 14 Maiu 1848, No. 6550 din 3 Decembrie 1848, No. 2579 din 1849, No. 2581 din 28 Martie 1849, No. 559 din 2 Maiu 1849, și ofisul No. 11 din 3 Februarie 1847 relativ la avocați și hotarnici și ofisul No. 50 din 2 Februarie 1850. (anexa No. 8).

²⁾ O hotărnicie făcută între niște vecini, nu se poate opune altora care n'au luat parte la dînsa. Bul. Cas. p. 183/80.

Vodă, cu al lui Șerban Vodă să se măsoare.

5. Iar cînd în scrisori nu se coprinde anume ce stîngen, atunci să se facă măsurătoare cu stîngenul lui Șerban Vodă.

6. Cînd moșia ce se măsoară avînd sineturi cu stîngeni, nu va avea și semne netăgăduite, atunci să se înceapă din semnele răzașilor cele netăgăduite, sau dintr'ale lăturașilor cu aceia, și celor l'alți ¹⁾

7. Iar cînd se sforesc la doi ori ale mai multor răzași moșii și n'au nici scrisori de stîngeni coprinzătoare, nici semne netăgăduite, atunci sforîrea să se înceapă din semnele vechei stăpîniri ²⁾.

¹⁾ In materie de hotărnicii, cînd semnele despărțitoare se contestă, ambele părți devin reclamante, astfel că nu mai este nevoie de o acțiune reconvențională în regulă. Bul. Cas. p. 183/80.

²⁾ In materie de hotărnicie, cînd instanța de fond constată în fapt că în linia despărțitoare a două moșii au existat două pietre vechi, care se păstrează și azi, recunoscute de părți ca semne de hotar despărțitoare, și că documentele lor nu prescriu că între aceste două pietre să fie o abatere, a putut decide ca acele două puncte să fie unite printr'o linie dreaptă, fixînd în acest sens direcția hotarelor fără ca prin aceasta să violeze art. 7 p. II c. III din vechiul cod Caragea, și deciziunea sa în această privință este o decizie de fapt care scapă de controlul Curței de Casație Bul. Cas. p. 598/90.

8. Pentru mai multă a hotarelor deslușire, de acum înainte să se măsoare și lungul moșiilor, și să se treacă în cartea de hotărnicie.

9. De acum înainte în cărțile de hotărnicii și în zapisele de vînzare a moșiilor să se scrie stînjenu lui Șerban Vodă.

10. Cînd se trage moșia de vecini, și unul dintr'înșii va arăta cartea de hotărnicie cu sumă de stînjeni, iar altul zăpisul de vînzare, iarăși cu sumă de stînjeni, atunci cel ce arată cartea de hotărnicie să-și ea mai întii stînjenu deplin, iar cel ce are zăpisul să ia prisosul.

Iar cînd unul are zăpis cu stînjeni, iar celălalt or n'are zăpis sau are, însă fără sumă de stînjeni, atunci mai întii să-și ia stînjenu deplin cel ce are suma de stînjeni, și apoi cellalt ¹⁾.

11. Atunci să pue hotarnicii pietre și celelalte semne de hotare, cînd vecinii se

¹⁾ Hotărniciiile cu semne despărțitoare de hotare, au precădere înaintea ori căror acte de vînzare deși în ele s'ar arăta suma de stînjeni. Bul. Cas. p. 1181/83.

vor mulțumi, sau se va da hotărîre domnească ¹⁾).

12. Să nu aibă răzașii voie să facă lucruri din pricina cărora potopesc sau împuținează uneori girlele și heleșteele; iar de vor face, să răspundă toată paguba ce vor pricinui cu înmulțirea sau cu scăderea apelor.

13. Cîți răzași avînd locuri în care se pot face heleștee cu zăgazuri, vor vrea să facă heleșteu, să se așeze între dinșii pentru cheltuiala ce vor face deavalma și pentru stăpînirea cea deavalma a lucrărilor ce vor face.

Cînd unul din răzași nu va vrea, este dator să dea celuilalt înscris că se lapadă de această tovărășie și celălalt să-și lucreze slobod heleșteul și să-l stăpînească singur.

De va da înscris răzașul că se lapadă și în urmă se va căi, și va vrea el sau moștenitorii lui să se facă tovaroși la heleșteu răspunzînd cheltuiala pe jumătate, să nu li se dea ascultare.

¹⁾ Vezi circulara departamentului dreptăței No. 559 din 2 Mai 1849. (anexa No. 8).

Cînd răzașul nu va vrea să primească nici să se lepede în scris, atunci să se tragă la judecată și să se silească să facă or una or alta.

14. Cîte am legiuit pentru locurile în care poate să se facă heleștee, tot acestea leguim și pentru mori.

15. Cîți vor să facă moară pe gîrla ce trece prin moșiile lor, să aducă meșter cumpănitor de apă, și de față cu toți răzașii și cu toți cei ce au mori din susul lor, să se chibzuiască moara, ce este să se facă, cu înălțarea apei, moșiile vecinilor sau morile cele mai din sus, și, de nu vor îneca, să fie slobozi să facă, iar înecînd să nu fie ¹⁾).

De nu va face nici o înecătură acea moară și vecinii sau stăpînii morilor celor din sus, se vor împotrivi, să se tragă la judecată și să se silească.

Iar cînd fără chibzuirea cumpănitorului de apă și fără a fi răzașii față sau stăpînii morilor celor din sus, se va face moară, atunci de orice fel, sau cîta pa-

¹⁾ Vezi art. 364 din codul penal din 1852.

gubă va fi pricinuitoare moara ce se va face, s'o plătească îndoit stăpînul ei.

16. Vecinul din sus de va face moară nouă pe gîrlă și vecinul de la vale va tace ani zece, avînd vad vechi, și nu-l va supăra, atunci să nu poată să facă moară pe vadul său, de va înneca moara vecinului din sus, cu facerea mori sale.

17. Cu bătaia de pari, dupe cum pînă acum se obișnuia, să nu dobîndească cineva robire de a face moară.

§

18. În orașe mari sau mici și în sate, cînd vecinul zidește, este volnic celălalt vecin, de socotește ca să vatăme, să dea de știre însuși sau prin altul vecinului, sau purtătorului de grije, sau meșterilor ca să nu lucreze.

19. De i se va da de știre de aceasta vecinului și el nu va înceta din lucru, să se tragă la judecată.

20. Pirișul vecin în trei luni să-și săvîrșească prigonirea; iar de va prelungi

mai mult judecata să dea pîrîtului încredințare ¹⁾ și atunci :

21. De se va dovedi că fără dreptate zidește pîrîtul, este dator cu cheltuiala sa să-și strice zidirea, iar împotriva dovedindu-se că cu drept cuvînt zidește, atunci pîrîșul să-i plătească cită pagubă i s'a pricinuit din zăticnire și din judecată.

22. Slobod e vecinul să vadă în curtea vecinului.

23. Volnic e vecinul să înalțe zid pe locul său ca să nu vadă vecinul în curtea sa, afară numai cînd va avea robire, să nu înalțe.

24. Cel dintre vecini zid cînd se va întemeia pe locul și al unuia și al altuia vecin, e deavalma.

25. Zidul deavalma să-l zidească vecinii, și să-l preînoiască cu cheltuiala pe din două.

26. Cînd se va porni zidul tău spre zidul vecinului și stă a cădea, ești silit ori a-l propti, ori a-l preînoi, sau a-l dărîma.

¹⁾ Efectele unei servituți constituiesc drepturi cîștigate pentru părți și prin urmare nu se pot restrînge prin legile din nou introduse. Bul. Cas. p. 9/86.

27. De va fi aproape a se dărîma perețele or casa putredă a vecinului tău, și tu zicîndu-i să o dreagă, el nu va vrea, să-l tragi la judecată, iar judecata să-l silească ori să o dreagă, sau, de nu va avea mijloc să o dărîme ¹⁾.

28. Cine va zidi împotriva ferestrelor vecinului să fie departe douăsprezece palme domnești de ferestre și să zidească orice și cum-va vrea.

Însă zidind eșitoare sau grajd, să deschiză ușa către dînsul, iar nu către vecin.

Iar de va zidi împotriva unui zid orb, atunci, de va avea robire, să se depărteze pentru picături, cît ese afară din zid învelitoarea; iar de nu are robire, să tae și strașina cît trece afară și să zidească.

¹⁾ Vezi art. 374, al. 5 codul penal din 1852.

Partea treia

CAP. I

De obște pentru focmeli

1. Tocmeala este o făgăduială de o potrivă, de doi sau de mai mulți inși.
2. Tocmelile se fac de noi în trei feluri:
Or lucrare pentru lucrare,
Or dare pentru dare
Sau lucrare pentru dare
3. Numai pentru cit stăpînim, putem și a ne tocmi.
4. Tocmeala împotriva pravilelor și a năravurilor celor bune nu se tocmește.
5. Tocmelile cele viclene și silite n'au tărie.
- 6 Putem să ne tocim și înșine noi și

prin altul, adică cu scrisoare, prin mijlocitori, sau ori cu ce alt mijloc ¹⁾).

7. Putem să ne facem tocmelele și înscris și fără scrisoare.

8. Tocmeala cea nescrisă, cînd se va încredința cu întregă dovadă, are tot o tărie ca și cea scrisă ²⁾).

9. Tocmeala cea scrisă atunci are tărie cînd se va iscăli de cei ce fac tocmeala și se va da de către dînșii ³⁾).

10. În așezămînturi, ori ce se va tocmi, or înscris sau nescris, de nu va fi împotriva pravilelor, prinde loc de pravilă.

¹⁾ După codul Caragea nu era trebuință ca înzestrarea să se facă prin act scris, și ca ambii viitori soți precum și înzestrătorii să fie față la confecționarea lui.

Prin urmare este valabilă zestrea constituită verbal de și n'au fost față la așezarea zestrei de cît înzestrătorul și viitorul bărbat. Bul. Cas. p. 1371/90.

²⁾ După codul Caragea proba testimonială era admisibilă în toate contestațiile. Bul. Cas. p. 39/900.

³⁾ Contractele bilaterale, nu este necesar să se facă în atitea exemplare cîte sunt și părțile care se obligă, cînd una din ele și-a executat obligația în timpul cînd actul s'a redactat.

— Perfectibilitatea mutații proprietății imobiliare, nu mai depinde de la predarea actului, întru cît privește pe terțiile persoane de cînd prin legea din 1840 ea se dovedește prin transcripția actului în registrul tribunalului situații imobilului. Bul. Cas. p. 311/83.

11. În orice așezămînt cine nu va păzi toată tocmeala, sau vre-o parte, or va zăbovi să o pună în lucrare, este dator paguba celuiilalt de pe firea tócmeli, lucrarea, zăbava și întîmplarea.

Bez numai cînd nu se va ține de așezămînt din vre-o împedicare întîmplătoare și neapărată adică: foc, potop, înecăciune răsboi, tilhari, boale, slujbă domnească și altele asemenea.

12. Se strică tocmelile:

Cînd cei ce se tocmesc vor primi.

Cînd de silă se vor tocmi.

Cînd cu vicleșug se vor tocmi.

Cînd cei ce se tocmesc și pentru cîte se tocmesc n'au putere a se tocmi.

Cînd nu se vor pune în lucrare cele tocmite de pe așezămînt.

Cînd sorocul tocmeli se va împlini și nu se va preînoi.

CAP. II.

Pentru vînzări.

1. Cînd tocmindu-ne dăm lucru pe bani numai sau pe lucru numai, dar prețuit în bani, sau și pe bani și pe lucru mai pu-

țin la preț de cît bani, sau de o potrivă, atunci această tocmeală se numește vînzare.

2. Cîte lucruri oprește pravila, nu putem să le vindem.

3. Orice lucru stăpînim cu tocmeală de a nu-l vinde, nu putem să-l vindem.

4. Bărbatul nu e volnic a vinde murei, nici muerea bărbatului.

5. Năstavnicii nu sunt volnici să vînză lucruri nemișcătoare și țigani mănăstirești, fără numai pentru plată de datorie ce nu se poate iconomisi, și atunci iarăși cu știrea și voia stăpînirii.

6. Vînzarea celor mișcătoare să se facă și înscris și fără scrisoare, iar a celor nemișcătoare și a țiganilor, numai înscris ¹⁾.

¹⁾ Sub legiuirea Caragea contractul de vînzare nu era un contract solemn astfel că vînzarea exista și era perfectă prin consimțîmintul părților și tradiția obiectului. După această legiuire, prin art.6p. IV c. II prescriindu-se că vînzarea imobilelor să se facă numai înscris, aceasta nu înseamnă altceva de cît că pentru siguranța dreptului de proprietate imobiliară, vînzarea să nu se poată constata, mai cu seamă față cu cei de al treilea, de cît prin înscris între părți; însă, vînzarea unui imobil se putea dovedi, nu numai prin înscris ci și prin mărturisirea și prin jurămîntul părții. Cu alte cuvinte, nici contractul de vînzare al unui imobil nu era un contract solemn, dar modul de dovedire al unui asemenea contract era mărginit.

7. Cel ce vinde lucru nemișcător, atunci numai poate să vîndă la alții cînd mai înainte va da de știre celor ce au cădere sau protimisis, sau epitropilor lor și aceia

— Cînd sub codul Caragea vînzarea unui imobil se făcea prin act legalizat de Tribunal și transcris într'un registru al Tribunalului, vînzarea se considera definitivă prin remiterea, în mîna cumpărătorului a actului legalizat de Tribunal și după care se efectuase transcrierea.

— În caz cînd originalul act de vînzare, legalizat de tribunal nu mai există, cu alte cuvinte, cînd partea ce revendică un imobil, în baza unui asemenea act, nu-l poate produce, transcrierea din registrul tribunalului, dacă pe lângă semnăturile judecătorului conține și semnăturile părților, are oare care valoare; dacă însă transcrierea din registru nu conține și semnăturile părților, atunci instanțele judecătorești, în lipsa originalului act, trebuie să considere vînzarea unui imobil, în asemenea condițiuni, ca un simplu proiect căruia părțile n'au voit a-i da nici o urmare.

— De și codul Caragea admitea în general proba cu martori, însă în materie de vînzare imobiliară, prescriind oare care forme și anume: un act scris și legalizat, proba testimonială nu era admisă spre a se dovedi o vînzare imobiliară.

De asemenea o vînzare imobiliară nu se putea dovedi nici prin presumpțiuni. Bul. Cas. p. 35/94 și p. 27/95.

— Vînzarea unui nemișcător este valabilă după codul Caragea, dacă este făcută prin act scris și iscălit de doi martori și de scriitorul actului, care poate fi chiar și notarul statului, părțile neștiind carte. Bul. Cas. p. 67/98.

neavînd să cumpere vor iscăli zapisul vînzărei.

Se protimisesc la cumpărătoarea celor nemișcătoare :

a) Rudele de sus și de jos.

b) Rudele de alătura pînă la a patra spiță, cînd sunt și părtași sau dăvălmași.

c) Rudele de alătura pînă la a patra spiță, cînd sunt și vecini.

d) Cei ce sunt numai rude de alătura pînă la a patra spiță.

e) Cei ce sunt numai părtași sau dăvălmași.

f) Cei ce sunt numai vecini (întii); cei ce se vecinesc în lung (al doilea); cei ce se vecinesc în lat (al treilea); cei ce se vecinesc la un colț.

Iar cînd doi inși sau mai mulți se vor întîmpla să aibă de-o potrivă cădere și vor vrea toți să cumpere, de-o potrivă împărțesc și lucrul ce se vinde.

8. Cel ce vinde lucrul nemișcător, de va fi în București șezător, să înștiințeze înscris Logofătului celui mare de Țara de sus că vinde cutăruia cutare nemișcător lucru, cu atît preț și să arate pe cei ce

au cădere, cine sunt și unde se află ; și atunci Logofătul cel mare să fie dator :

a) Pe cei ce au protimisis și se află în Țara Românească, să-i silească să-și ea seama și să hotărască, în soroc de patru zeci de zile, de cumpără sau de se lapadă.

b) Iar pentru cei ce au protimisis și lipsesc din Țara Românească, asemenea să facă în soroc de un an și jumătate, de va voi, să cumpere de la vânzător lucrul cel nemișcător, fără de a sădi ceva într'însul ci să-l aibă cu tocmeală că de va voi să-l răscumpere pînă la soroc cel ce are protimisis să se tragă, iar de nu va voi, să-l stăpînească desăvîrșit.

Iar cînd cei cu protimisis, în numitele soroace, nici vor cumpăra, nici se vor lăpăda, Logofătul cel mare atunci să adevereze zapisul vînzării, și vînzătorul să-și vînză acel lucru nemișcător cumpărătorului său și cei cu protimisis să numai fie ascultați.

Iar de va fi vînzătorul șezător în

vre un județ, să dea de știre ispravnicilor, și ispravnicii să urmeze asemenea 1).

9. Cînd se vinde lucru sădit sau clădit pe loc străin și închiriat, stăpînul locului se protimisește mai mult de cît toate rudele și vecinii: iar de se va lepăda el și va iscăli zapisul vînzării, atunci să se protimisească rudele și vecinii vînzătorului.

10. Vînzarea țiganilor să se facă după chipul vînzării lucrurilor celor nemișcătoare (§ 8) și atunci vînzătorul lor să-i vînză la alții cînd rudele lor pînă la a patra spiță, avînd protimisis și nevrînd să cumpere, vor iscăli zapisul vînzării în soroc de 20 de zile (de vor fi în București), și de 40 zile (de vor fi afară în pămîntul țării

1) Formalitățile cerute de art. 8 p. III c. II cod. Caragea pentru actele de vînzări imobiliare, nu erau prescrise de cît în interesul celor d'al treilea; așa dar, lipsa lor nu poate fi invocată de însăși părțile contractante sau de urmașii lor. Bul. Cas. p. 965/90.

—Legea Caragea prescriind forma actelor de donațiuni de a se pune legalizarea tribunalului pe dîneze ca și pe actele de vînzări, pe acestea le-a declarat acte originale, iar nu pe acelea reproduse în rapoartele tribunalului, astfel că copia trasă după un asemenea act nu are nici o valoare dacă nu este după însuși actul original păstrat de parte. Bul. Cas. p. 860/82, 35/63 și 27/95.

Romînești); iar cîți vor fi afară din țară să aibă protimisis nici să se facă lor în știre.

11. Oricine va vinde lucru nemișcător sau țigan, și va tăinui pe vre unul din cei cu protimisis, și în urmă se va arăta, să-i plătească 'aceluia drept osîndă a zecea parte din prețul lucrului ce s'a vîndut 1).

§

12. Vînzarea celor mișcătoare atunci e săvîrșită, cînd cel ce vinde va da lucrul în mina cumpărătorului și cumpărătorul va da prețul sau încredințare pentru preț. Desăvîrșită vînzare este și cînd vînzătorul singur începe a da lucrul, sau cumpărătorul singur a da prețul.

1) In pitacul lui Gr. D. Ghica din 31 Martie 1825 găsim explicația: „celui cu cădere de protimisis, cînd nu va fi minisit de logofeție sau de isprăvnicat după rîndueala pravili, pe lîngă osînda ce are a-i plăti vînzătorul, să i se dea și dreptate a răscumpăra lucrul cel vîndut“ iar jurnalul sfatului administrativ extraordinar din 19 August 1837 și ofisul domnesc No. 318 din 11 Mai 1837, dat de Alexandru Dimitrie Ghica, întăresc ca bună explicația dată de Gr. Ghica, fiind-că fusese în drept a da acel pitac potrivit cu art. 3 partea VI cap. III din această legiuire.

— Vezi și legiuirea din 15 Martie 1840 și cea din 1 Mai 1836 (anexa No. 9 și No. 1).

13. Vinzarea celor nemișcătoare atunci e săvîrșită cînd vînzătorul, primind prețul sau încredințare pentru preț, va da cumpărătorului zapisul vînzării ¹⁾).

14. Cînd vînzarea se va face desăvîrșit (§ § 12, 13), atunci cumpărătorul se face stăpîn lucrului.

15. Înaintea vînzării cei desăvîrșite orice bine sau vătămare se va întîmpla lucrului celui de vînzare, către vînzător privește.

16. După săvîrșirea vînzării orice bine se va întîmpla lucrului celui de vînzare, către cumpărător privește.

17. După ce va lua sfîrșit vînzarea, de va rămînea lucrul la vînzător, orice se va întîmpla lui de primejdie de foc, potop, tîlhari și orice altă silă neapărată, acea întîmplare către cumpărător privește.

18. Iar de va rămînea lucrul după săvîrșirea vînzării, la vînzător, și se va strica din vicleșugul lui sau din neluare aminte a lui, stricăciunea către dînsul privește.

19. De se va tocni să fie slobod vînzăto-

¹⁾ Vînzarea atunci era perfectă, cînd cumpărătorul număra prețul vînzătorului și acesta libera actul cumpărătorului. Bul. Cas. p. 276/82.

rul de căpuirea lucrului, sau de se va hotărî cu așezămînt cum să se căpuiască, atunci să se urmeze după așezămînt și legătură.

§

20. După săvîrșirea vînzării, de nu se va soroci cînd să se dea lucrul, se înțelege în toată vremea.

21. După săvîrșirea vînzării, de nu se va așeza în ce loc să se dea lucrul, se înțelege în orice loc se va găsi.

22. După săvîrșirea vînzării, de se va așeza în ce loc și în ce vreme să se dea lucrul, se urmează după așezămînt.

23. Cînd vînzătorul după ce va vinde lucrul nemișcător, nu-l va da în sorocul cel orînduit, este dator să dea cumpărătorului rodurile de cînd s'a vîndut lucrul pînă în ziua ce-l va da.

24. Cînd vînzătorul după ce va vinde lucrul nemișcător și nu-l va da în vremea sau în locul ce s'a sorocit, atunci de era să se neguțătorească cumpărătorul, îi plătește câștigul ce a păgubit după cum s'a vîndut de către alții lucrul acela în orînduitul loc și vreme.

25. De se va întâmpla să se zăticnească răspunderea lucrului de vre-o silă neapărată, cum de tilhari, rășboi și altele asemenea, nu se îndatorează vânzătorul.

26. De se va orîndui vreme, cînd adică cumpărătorul să-și primească lucrul, și la soroc nu-l va primi, și după aceea se va întâmpla stricăciune lucrului, atunci vânzătorul nu e dator nimic.

Dar cînd cumpărătorul va zăbovi a lua lucrul, și vânzătorul va cheltui fără a fi tocmeală pentru căpuierea aceluia lucru, cumpărătorul atunci e dator să-i plătească cheltueala.

§

27. Dupe săvîrșirea vînzării, de nu se va tocmi vreme și locul de plată, atunci se cuvine a se plăti ori în ce vreme și ori în ce loc se dă lucrul.

28. Dupe săvîrșirea vînzării ori unde și ori în ce vreme se va tocmi prețul ca să se plătească, să urmează după așezămînt.

29. De va zăbovi cumpărătorul plata, este dator a da și dobînda banilor.

30. De va lua vînzătorul o parte din preț, iar pentru celelalte este în primejdie, slobod este să poprească lucrul pînă i se va plăti, sau să i se dea încredințare de către cumpărător.

31. De se va face vînzare cu arvună, și se va căi vînzătorul, dă înapoi arvuna și mai plătește încă atît; iar de se va căi cumpărătorul o pierde.

§

32. Cînd va vinde vînzătorul nemișcător lucru străin, și cu judecată se va cere, și se va lua de stăpînul său, atunci vînzătorul se fie dator a întoarce cumpărătorului {prețul și dobînda banilor, iar cumpărătorul să dea stăpînului rodurile lucrului.

De va îmbunătăți cumpărătorul lucrul acela cu sădiri, atunci stăpînul lucrului să-i plătească cheltuiala îmbunătățirii.

De va clădi cumpărătorul ceva pe lucrul acela, și acea clădire aduce folos, să o cumpere stăpînul, iar de nu aduce, să o ridice cumpărătorul.

33. De va vinde vînzătorul lucru de

prigonire și dintr'aceea se va întâmpla judecata cumpărătorului, plătește atunci vânzătorul toată cheltuiala judecății.

34. Când un vânzător va vinde fără zapis la doi cumpărători tot același lucru mișcător al său, și-l va da unuia dintr'înșii atunci cumpărătorul ce-l va primi să se facă stăpîn, iar celălalt să ceară de la vânzător ceea ce i se cuvine, iar vânzătorul să piardă a treia parte din prețul lucrului, și să se dea la cutia de milostenie.

35. Când vânzătorul va vinde cu zapis tot acel mișcător lucru la doi cumpărători, atunci să-l ia care din cumpărători se va vedea din zapisul cumpărătoarei că l'a cumpărat mai întii; iar celălalt să ceară de la vânzător ce i se va cuveni, și vânzătorul să piarză asemenea a treia parte din prețul lucrului și să se dea la cutia de milostenie.

36. Când vânzătorul va vinde acelaș ne-mișcător lucru la doi cumpărători, să-l ia care din cumpărători se va vedea din zapisul cumpărării că l'a cumpărat mai întii și celălalt să ceară de la vânzător ceea

ce i se cuvine; iar vînzătorul să piardă a zecea parte din preț și să se dea la cutia de milostenie.

§

37. Cînd vînzătorul va vinde lucrul fără a hotări felurimea lui, atunci este dator a da cea de mijloc felurime; iar de o va hotări, e dator să dea cea hotărită; adică: de va vinde grîu fără a hotări ce fel de grîu, este dator a da grîu de mijloc, iar de va zice foarte bun e dator să dea foarte bun.

38. De va pune vînzătorul altă felurime și va fi alta, atunci cumpărătorul este slobod sau să nu ia lucrul, sau să scadă din preț.

39. De nu va arăta vînzătorul sminteala lucrului ce vinde și la urmă se va vedea, este slobod cumpărătorul să nu ia lucrul, sau să scadă din preț.

Aceasta însă atunci să se facă cînd lucrul acela, pentru sminteala ce are, rămîne a fi netrebnic sau cu anevoie de trebuință, iar altminteri să rămîie vînzătorul nesupărat.

40. Pentru smintelile cele adevărate (cum ochiul stricat al unui cal și altele a-

semenea) nu se învinovățește vânzătorul, pentru că cumpărătorul nu poate pricinui că nu le-a văzut și

41. De obște orice sminteală se va socoti că cumpărătorul putea să o vadă, să o cunoască sau să o bănuască, nu poate pentru aceasta să pricinuească.

42. Când vânzătorul va ști sminteala lucrului ce vinde și o va tace, și dintr'aceasta se va întâmpla pagubă cumpărătorului, se îndatorează la pagubă; iar când nu o va ști nu se îndatorează.

Precum: de va vinde neștine turmă smreduită și se vor smredui și alte oi, și altele asemenea.

43. Vânzătorul lucrurilor nemișcătoare este să arate și câte robiri au acele lucruri; iar de nu va urma așa, slobod este cumpărătorul să strice vânzarea, sau să scadă din preț.

44. Să strică vânzarea și cumpărătoarea: Când se vor tocmi vânzătorul și cumpărătorul să o strice.

Când vor vinde sau cumpăra cei ce nu sunt slobozi să vînză ori să cumpere.

Cînd se vor vinde lucruri oprite de prăvilă a nu se vinde ¹⁾).

Cînd nu se va plăti prețul la soroc sau la locul unde s'a tocmit și va vrea vînzătorul să strice vînzarea.

Cînd nu se va da lucrul la soroc și la locul unde s'a sorocit și va vrea cumpărătorul să strice cumpărătoarea.

Cînd nu se va păzi legătura ce se cuprinde în vînzare.

Cînd se va găsi că are sminteală lucrul cel cumpărat, și nu o va spune vînzătorul, și va vrea cumpărătorul să strice vînzarea.

Cînd se va găsi că are robire lucrul cel nemișcător vîndut, și nu o va spune vînzătorul, iar cumpărătorul va vrea să strice cumpărătoarea.

Cînd lucrul ce se vinde, străin fiind, se va cere prin judecată și se va lua.

Cînd se va face vînzare spre stricăci-

¹⁾ Starețul mănăstirei Cernica singur sau împreună cu soborul nu a avut nici o dată dreptul să vînză imobile aparținînd mănăstirei ; prin urmare Statul, cu drept cuvînt revendică pe cele înstrăinate cu modul acesta. Bul. Cas. p. 235/81.

nea împrumutătorilor și împrumutătorii vor da jalbă.

Cînd vînzătorul va vinde silit de altul mai cu putere.

Cînd prin nestiință va vinde vînzătorul lucrul cu preț mai jos de jumătate de cit se obișnuiește.

Cînd vînzătorul și cumpărătorul se vor ului, unul gîndind că vinde alta, iar celălalt că cumpără alta.

§

45. Cine va vrea să vîndă lucru nemișcător la mezat, să ceară voe de la stăpînire către starostea de neguțători.

46. Starostea luînd voe și poruncă de la stăpînire, datorie are să strige lucrul prin București, și pe lîngă aceasta să înștiințeze cu cărți de publicație toate ispravnicaturile, iar ispravnicii să înștiințeze obștea ca să poată fie-care ori însuși sau prin vechili să se afle la mezat.

47. De se va vinde lucrul la mezat pentru datorie după hotărîrea judecății, atunci să ia săvîrșire vînzarea în șeazezeci de zile.

48. In vînzările ce se fac cu mezat pro-

timisis nu se dă; ci cel ce adaogă mai mult la preț acela cumpără.

49. Vînzarea ce se face cu mezat să se întărească cu hotărîre domnească și cu pecetie ¹⁾).

CAP. III.

Pentru schimb.

1. Cînd învoindu-ne dăm lucru pentru lucru, sau lucru și bani mai puțini de cît prețul lucrului ce să dă, atunci aceasta schimb se numește ²⁾).

2. Schimbul este ca și o vînzare și cumpărare; și unul și altul din schimbători se socotește însuși vînzător și cumpărător împotrivă. Deci:

3. Cele legiuite pentru vînzare și cumpărare (3, 4, 5 și 15 pînă la 29 și 35, 36 și 40 pînă la 46) se alcătuesc deopotrivă și la schimburi.

4. La schimburi protimisis nu se dă.

5. Nestavnicii mănăstirilor sunt slobozi

¹⁾ Vezi anexa No. 5 cap. 7 din Reg. Organic și ordonanța domnească din 21 Septembrie 1862 (anexa No. 10).

²⁾ Sub legiuirea Caragea schimbul lucrului dotal pe un alt lucru nu se putea face de cît cu consimțimîntul femeii, stăpîna zestrei. Bul. Cas. p. 1175/900.

să schimbe lucru mănăstiresc nemișcător cu nemișcător, de îndoit preț cu știrea stăpînirii iar altminteri nu.

6. Se strică schimbul ca și vînzarea, tocmai pentru asemenea pricini.

CAP. IV ¹⁾.

Pentru închirieri sau arendă.

1. Închirierea sau arenda este tocmeală și se zice cînd zidirea noastră (sau rodu-rile) și veniturile pămîntului nostru le dăm altuia, cu cutare preț, în cutare soroc ca să le stăpînească ²⁾.

2. Egumenii nu pot da în arendă moșiile mănăstirești de cit pe un an fără numai cînd vor avea neapărată trebuință, și atunci cu știrea stăpînirii.

3. La închirieri sau arenze protimisis nu se dă fără numai părtașilor care, cînd se

¹⁾ Vezi legiuirea din 1852, luată după codul civil francez. (art 1718—1751), întărită cu ofisul No. 762 din 26 Mai 1852 și legiuirea din 1847 (anexa No. 11).

²⁾ Acțiunile în materie de locațiuni se prescriu dacă în termen de 6 luni de la expirarea termenului de închiriere nu se intentă acțiunea la instanțele judecătorești singure competente, a întrerupe cursul prescripției. Bul. Cas. 23/84-

dă în chirie sau în arendă lucrul lor cel deavalmă, să protimisesc să-l ea.

§

4. De va călca tocmeala stăpînul lucrului și va păgubi pe chiriași, răspunde paguba

5. De va vinde stăpînul lucrul ce a închiriat sau a dat în arendă, și cumpărătorul nu va vrea să lase pe chiriași pînă la soroc, atunci stăpînul se îndatorează la paguba chiriașului.

6. De va închiria sau va da în arendă stăpînul lucrul cu soroc, și înaintea acelei soroc va muri, atunci moștenitorul e dator să se ție de tocmeală pînă la soroc.

7. Cînd stăpînul va lăsa legaturi, un lucru ce este închiriat și va muri înaintea sfîrșitului închirierii, atunci chiriașul să fie neclintit, iar legatarului să i se facă îndestulare după cum am legiuit la legaturi (vezi pentru legaturi).

8. Chiriașul poate și el a închiria altuia lucrul, afară numai cînd se va tocmi împotriva.

9. Chiriașul să aibă a păzi după zapis

tocmeala închirierii, căci nepăzind-o ori ce pagubă se va pricinui dintr'aceasta o plătește.

10. Chiriașul să nu poată a se sluji cu lucrul cel închiriat de cît numai în trebuință și cu mijlocul ce s'a tocmit: iar urmînd împotrivă, slobod este stăpînul să strice tocmeala, și de cumva din schimbarea mijlocului se va strica lucrul, supus este chiriașul la pagubă.

11. Chiriașul său arendașul, orice va zidi sau va preinoi la lucrul ce l'a închiriat, fără știrea stăpînului, cheltueala este a sa, bez numai cînd se va tocmi altmintrelea.

12. Chiriașul în orice stare va primi lucrul cel închiriat, e dator tot într'aceeași stare să și-l răspundă, sau cum se va tocmi; iar de nu, plătește paguba.

13. Ori ce stricăciune va cerca lucrul închiriat, tot sau parte dintr'însul, de răsmeriță, înecăciune, cutremur, venire de ape, și din alta asemenea întimplătoare și neapărată pricină, chiriașul nu se îndatorează; dar și împotrivă ori ce pagubă va cerca chiriașul nu se îndatorează stăpînul.

14. De se va închiria o casă și va arde, atunci de se va fi aprins de dinăuntru se îndatorează chiriașul; iar de va fi venit focul de aiurea și s'a aprins, stăpînul păgubește.

15. Să strică închirierea cînd cu o glăsuire va vrea și stăpînul și chiriașul.

Cînd stăpînul ori chiriașul nu se ține de tocmeală.

Cînd chiriașul strică lucrul sau se va sluji cu dînsul împotriva mijlocului ce s'a tocmit.

CAP. V.

Pentru sădire sau clădire.

1. Sădirea este un chip de închiriere, și se zice cînd închiriem pămîntul nostru la altul, ca să sădească, sau să zidească pe dînsul, plătindu-ne un ce și cel ce cu arătatul mijloc ia pămîntul nostru, să chiamă săditor sau clăditor ¹⁾.

¹⁾ După codul Caragea era o constituire de emfiteoză (embatic), nu o simplă închiriere, convențiunea prin care se închiria cuiva un pămînt pentru clădire sub obligațiune, pentru chiriași, de a plăti o redevență anuală și cu drept, pentru dînsul, de a deveni proprietarul ecaretului ce va construi. Fixarea unui termen nu schimbă întru nimic natura și caracterul convențiunei. Bul. Cas. p. 632/99.

2. Tocmeala clădirii și a sădirii să se facă în scris ¹⁾.

— Epitropia unei biserici putea conceda sub legiuirea Caragea înaintea legii din 15 Mai 1843 cu titlu de embatic, imobilele aparținând bisericii. Bul. Cas. p. 618/91.

— Dreptul de embatic se putea dobîndi, după legiuirea Caragea, ca și dreptul de proprietate, prin prescripția de 10 și 30 ani după cum s'a exercitat posesiunea cu bună sau rea credință. Bul. Cas. p. 618/91.

— Sub imperiul codului Caragea, egumenii mănăstirești, nu erau în drept a conceda embaticuri, fără autorizația stăpînirii. Legea din 1868 nu confirmă embaticurile concedate de egumeni contra legii ci încuviințează răscumpărarea numai a locurilor date de egumeni în urma legii din 1843 și care ar avea făcute pe dinsele îmbunătățiri. Bul. Cas. p. 244/83.

¹⁾ Art. 2 p. III de la c. V din cod. Caragea, care prescrie că „tocmelile clădirii“ și-a sădirii, adică embaticul, să se facă „în scris“ are înțelesul că aceste drepturi se pot dovedi numai prin acte scrise, fără însă a se determina forma acestor acte; prin urmare, existența embaticului se poate proba și prin chitanțele de plata acestui drept.

— Prescripțiile începute sub codul Caragea se regulează după acea legiuire (art. 1911 din c. c. act); ast-fel plata embaticului se prescrie prin trei ani. Dacă însă judecătorul stabilește că prescripția a început sub legea nouă, atunci trebuie să aplice dispozițiile art. 1907 din codul civil, relativ la prestațiile periodice, iar nu să respingă cererea sub cuvînt ca părțile au invocat alt text de lege. Bul. Cas. p. 15/93 și 1072/97.

— În materie de prescripție decenală, pentru ca titlul pe temeiul căruia s'a exercitat posesiunea să fie just, trebuie ca legea să autorize concedarea dreptului ce se acordă prin el și să fie revestit de formele cerute de ea

3. Sădirea să se urmeze întocmai după tocmeală.

4. Când stăpînul clădirei sau al sădirei nu va plăti în trei ani, ceia ce s'a tocmit a da să se tragă la judecată, și după ce-va da judecata soroc de șase luni și iarăși nu va plăti, atunci să prețuiască lucrul cel sădit sau clădit în starea ce se va găsi și să-l răscumpere stăpînul locului, iar clăditorul să se isgonească.

pentru validitatea lui, așa că el nu încetează de a fi ca atare dacă persoana de la care emană nu era proprietară sau nu avea capacitatea de a conceda un asemenea drept căci perscripția are de scop tocmai de a acoperi vițiul rezultînd din lipsa de capacitate a persoanei ce a transmis dreptul. Așa dar o dată ce legea Caragea autorisa constituirea dreptului de embatic și se constată că titlu prin care s'a făcut o asemenea concedare este revestit cu formele ce avea legea cerea pentru validitatea lui, urmează că el constituia un just titlu în virtutea căruia embaticarul putea să prescrie printr'o posesiune cu bună credință în timp de 10 ani.

— Art. 1415 din actualul codice civil, care proibă pe viitor întiințarea embaticurilor, dar păstrează pe cele ce au luat naștere în trecut, dispunînd că aceste embaticuri să se reguleze după legile sub care s'au născut n'a statuat numai asupra embaticurilor ce erau dobîndite într'un mod definitiv la promulgarea codului civil; ci a înțales ca embaticurile care au luat naștere în virtutea unui titlu anterior acestei promulgări să se urmeze cu dinsele ca cum legea sub care s'au născut ar fi încă în

5. Cînd sădirea va fi zidire și va arde, sau se va dărîma cu totul, atunci de nu va fi fost mai dinainte tocmit cum să se urmeze, să rămîie locul slobod în stăpînirea stăpînului său ¹⁾.

CAP. VI.

Pentru clacă ²⁾.

1. Claca este un chip de clădire obișnuită în țara romînească, și se întocmește cînd stăpînul moșii primește pe clăcași, adică pe săditor să șeadă pe moșia lui.

vigoare,—așa că fie pentru a se judeca rezultatul ce ar avea lipsa de capacitate a persoanei de la care emană titlul, fie pentru a se ști dacă dreptul concedat prin acel titlu putea sau nu să fie concedat — legea sub care s'a dat titlul trebuie să se aibe în vedere.

Astfel fiind, odată ce legiuirea Caragea autoriza concedarea de embatic și sub imperiul ei un embatic e concedat chiar à non domino, putea să fie cîștigat printr'o posesie de bună credință în timp de 10 ani, este invedecă acela care se află în aceste condițiuni are dobîndit în virtutea acelei legi dreptul de embaticar. Bul. Cas. p. 1048/91.

— De și art. 2 c. V p. III din codul Caragea, prescrie că tocmeala sădirei să se facă în scris, această prescripțiune, însă nu este prevăzută sub pedeapsa de nulitate, nefiind cerută ad solemnitatem, ci mai mult ad probationem. Bul. Cas. p. 2/94.

¹⁾ Vezi legea din 15 Mai 1843. (anexa No. 12).

²⁾ Claca a fost abrogată prin decretul din 14 August 1864.

2. Dator este clăcașul să lucreze stăpînului moșiei 12 zile pe an și de se va tocmi de acum înainte vreunul din stăpînii moșiilor cu clăcașul pe mai puține zile, tocmeala aceea să nu aibă tărie : iar cîte tocmeli sunt făcute pînă acum pe mai puține zile de cit 12, acelea să se păzească.

3. Care din stăpînii moșiilor cu viclesug se va tocmi cu clăcașii altuia să-i facă lui clacă mai puține zile de cit douăsprezece și-l va trage pe moșia sa, acesta cînd se va sădi, să piarză privelegiul clacei și să plătească și stăpînului moșiei claca clăcașilor ce a tras.

4. Clăcașul bez claca de douăsprezece zile, să are stăpînului moșiei încă o zi primăvara sau toamna, să-i dea și un car de lemne la Crăciun, cărîndu-i-le or la moșia lui sau aiurea, unde are stăpînul trebuința de dînsele, pînă la un loc cu depărtare de șease ceasuri.

5. De nu avea stăpînul nimic a lucra atunci să-i dea clăcașul cîte un leu de fie-care zi.

6. Să nu fie volnic stăpînul să aducă pe

clăcaș de la moșia ce locuște pe alta să lucreze, fără numai cînd moșia îi va fi cu depărtare cel mult de trei ceasuri.

7. Clăcașul să nu poată să facă curățură fără voia înscrisă a stăpînului, cuprinzătoare unde și cît loc să cure; iar urmînd împotriva să-și piarză osteneala și să ia curătura stăpînul moșiei.

8. Stăpînul să nu poată să ia curătura clăcașului ce o are de la părinți sau o face cu voia stăpînului.

9. Care din clăcași fără voia stăpînului va sădi vie pe locul lui, să se piarză.

10. Cînd clăcașul va lăsa via sa nelucrată în trei ani, să se tragă la judecată și atunci dîndu-i judecata încă un an soroc, de nu o va lucra și într'acel an, să o piarză, și să o ia stăpînul.

11. Clăcașul să nu poată să vîndă vin sau rachiu pe moșie de nu se va tocmi cu stăpînul.

12. Clăcașul să nu poată să deschidă băcănie pe moșie, de nu se va tocmi cu stăpînul.

13. Clăcașul să nu poată să facă moară pe moșie.

14. Clăcașul să nu poată să vîneze pește în heleșteul stăpînului.

Dar în bălțile Dunărei să vîneze pește dînd cîte un pește la zece.

Iar pe girla ce trece prin moșie e slobod să vîneze pește fără zeciuală.

15. Clăcașul fugind dupe moșie sau murind fără moștenitor, de nu e dator visteriei, să stăpînească stăpînul casa lui, grădina lui și curăturile lui.

16. Clăcașii să dea stăpînului moșiei :

Din douăzeci vedre din vinul său, o vadră domnească.

Din zece clăi de griu, de orz, de mei, una.

Din tot pogonul de porumb, patru banițe porumb bătut sau opt cocoloși, cu baniță de oca douăzeci. Din toate cele l'alte ro-duri, de la zece una.

Toate acestea cîrîndu-le cu carul sau la casa stăpînului ce are pe moșie.

17. Clăcașul să dea stăpînului pentru fiecare stup, trei bani.

18. Clăcașul, pentru fiecare capră să dea stăpînului bani doi, atît iarna cît și vara.

19. Stăpînul să ia de fiecare turmă de

oi ce se află pe moșia lui, (de la Blagoveștenie și pînă la sfîntul Gheorghe și fată) cite un miel și un leu, și de fiecare stîină, brînză, sau bani dupe tocmeală ¹⁾).

CAP. VII.

Pentru tocmele de slujbe.

1. Tocmeala de slujbă se zice cînd ne tocmit cu cineva să ne facă ceva și să-i plătim adică să ne zidească, să ne sape, să ne coase, să ne aducă ceva, să ne lucreze, să ne învețe, să ne tămăduiască, și cu un cuvînt or ce alt lucru cu plată.

2. Tocmeala de slujbă să se urmeze întocmai.

3. Cel ce plătește și cel ce ia plata să îndatorează unul altuia după tocmeală.

4. De vei tocmi meșter cu plată ca să facă din materia ta ceva și nu va face lucrul acela întocmai după cum te-ai tocmit cu el, sau îl va greși și nu-l va face cu meșteșug, atunci, de este materia din cel ce se preface fără stricăciune, pierde osteneala sa; iar de este din cele ce nu se preface, o ia el și plătește prețul ei.

¹⁾ Vezi legiuirea din 23 Aprilie 1851 (art. 138-146 Reg. Org). (Anexa No. 12).

5. De vei tocmi meşter cu tocmeala ca lucrul făcut de dînsul, de va fi pe placul cutăruia, să fie primit, atunci, de nu-i va fi pe plac, perde munca şi plăteşte şi materia de nu va fi a sa.

6. De vei tocmi meşter cu plată să-ţi lucreze ceva cu soroc, iar el pînă la soroc nu-l va săvîrşi, eşti slobod să strici tocmeala.

7. De vei tocmi meşter să-ţi lucreze ceva din lucrul tău, şi lucrînd se va întimpla să cerce vre-o stricăciune lucrul din pricina uneltelor sale sau din nemăestrie, meşterul răspunde, bez numai cînd se va tocmi almintrelea.

§

8. De vei tocmi meşter, să-ţi facă zidire, şi, lucrînd, tot lucrul sau parte se va dărîma de cutremur, sau va arde, sau va cerca altă stricăciune din întimplare şi neapărată pricină, paguba este a ta; iar de se va întimpla să cerce stricăciune din pricina nemăestriei lui, orice pagubă va pricinui stricăciunea aceia, priveşte la meşter, şi este dator a o răspunde.

9. De vei tocmi ducător de sarcini, sau chirigiu cu cai sau cu carul, sau corabier să mute, de la un loc la altul lucrul tău, iar lucrul va cerca stricăciune pe drum, atunci, de se va întâmpla aceasta din vicleșugul, sau neluarea aminte sau din beția lor, sunt datori ei paguba; iar de va fi din întâmplare împotriva luării aminte a lor, paguba privește asupra ta, bez numai cînd se va tocmi almintrelea.

10. De vei tocmi slugă cu soroc, și nu te va sluji bine, ești slobod ca și mai înainte de soroc să-l gonești dîndu-i ce i se cuvine pe cit te-a slujit, iar de-ți va face stricăciune, să-i ceri și paguba.

11. Să se strice tocmeala de slujbă cînd nu se vor păzi cele tocmită. ¹⁾

CAP. VIII.

Pentru împrumutare de datorie.

1. Imprumutarea este tocmeală.

Imprumutător se zice cel ce împrumută.

Dator cine se împrumută.

¹⁾ Vezi legiuirea din 4 Iulie 1834 (anexa No. 13).

Datorie, ceia ce este neștine dator din împrumutare sau din pagubă ¹⁾).

2. Cine împrumută nevastă cu bărbat fără adeverire și a bărbatului și a judecăței, să-și piarză împrumutarea.

3. Cine împrumută Egumen cu pecetea mănăstirii și adeverirea episcopilor, sau a arhiereului din partea locului (de nu va avea episcopi) are pe mănăstire datoare; iar cine împrumută împotriva arătatei forme, are dator pe Egumen iar nu pe monastire.

4. Cine este dator este îndatorat a-și plăti datoria dupe tocmeală ²⁾).

5. Orice lucru răfuește datoria, sau o împuținează, sau îi face îndestulare, drept plată prinde loc.

¹⁾ Cesiunile actelor de împrumut la înfățișetor, sub regimul Caragea, nu erau supuse notificații când ea nu avea loc.

— Excepțiunea de anargherie nu mai este admisibilă în apel, când se constată că debitorul a plătit parte din datorie.

— La contractarea înscrisurilor de datorie, după legea Caragea, se cereau martori, numai când datorul nu știa carte și nu era subscris în carte. Bul. Cas. p. 184/86.

²⁾ Nici un text din legea Caragea nu prevede ca înscrisurile de datorii să coprinză numele împrumutătorului sub pedeapsă de nulitate. Bul. Cas. p. 177/83.

6. Care datornic se va muta și se va da de împrumutător sau platnic la altul, este dator a plăti aceluia cît este dator la împrumutătorul său.

7. Cel cu soroc împrumutat e dator a plăti la soroc.

8. Cel împrumutat fără a pune soroc cînd să-și plătească datoria, este dator a o plăti ori cînd i se va cere.

9. Cel cu soroc împrumutat, mai înainte de soroc nu se poate sili.

10. Cînd un dator la soroc sau după soroc ducîndu-și datoria la împrumutător și el nu o va primi, atunci punîndu-i pecetea să o dea în păstrare la judecată, și de atunci să se socotească că a plătit.

11. Cînd se va trage la judecată un datornic ce n'a plătit și va cere soroc, atunci de va fi bogat în lucruri, să i se dea soroc de patru luni, dar de va fi sărac și fără a avea mijloc de plată, să i se dea puțin soroc, și să se precurmeze judecata în grabă.

12. Cînd peste sorocul de patru luni, nu va plăti datornicul și împrumutătorii si-

lesc, atunci să se vînză de judecată averea lui și să se plătească.

13. Cînd un datornic după sorocul de patru luni, mai cerînd și alt soroc, și cei mai mulți din împrumutători îi dau lui acela soroc, atunci biruește voia celor mai mulți. Iar cînd deopotrivă sunt la număr și cei ce-i dau soroc și cei ce nu-i dau, atunci biruește voia părții ce are mai mult capital să ia. Iar de vor fi și părțile deopotrivă și capetile, atunci pentru iubirea de oameni, biruește voia celor ce-i dau soroc.

14. Orice lucru va dărui, sau va da de zestre, sau va vinde datornicul spre paguba împrumutătorilor se dă înapoi¹⁾.

15. Cînd un datornic va mofluzi, să se tragă la judecată, și de va dovedi pagubile sale înființate, să afle de la creditorii lui milostivire; iar de nu, să se învinovățească ca un mofluz prefăcut²⁾.

16. De va da datornicul, cînd mofluzește, averea sa împrumutătorilor ca să

¹⁾ Vezi p. III c. II art. 44.

²⁾ Aceste dispoziții au fost abrogate posterior prin codul de comerț, cartea II.

se isbrănească de datorie, sunt slobozi împrumutătorii să o primească sau nu.

17. Cînd împrumutătorii vor primi spre isbrănire datoria averea unui dator, de nu se isbrănesc toți pe tocma să-și isbrănească datoria după analogia capetelor.

18. Cîți împrumutători vor primi pe seama lor averea datornicului spre isbrănire, se socotesc de toți plătiți, ori cum se vor isbrăni.

19. Cîți împrumutători nu vor primi teslimatul averii datornicului, rămîn totdeauna buni împrumutătorii.

20. Obșteștile și domneștile datorii se protimesc a se plăti mai întii de cît cele particulare.

21. Cei cu zălog împrumutători se protimesc la plată mai întii de cît cei fără zălog.

22. Cei cu zălog înainte de nuntă împrumutători se protimesc zestrii.

23. Zestrea se protimesește celor cu zălog după nuntă împrumutători ¹⁾.

¹⁾ Femeia măritată sub legea Caragea, cu act dotal înscris în condica foilor de dotă, are drept de a se despăgubi de creanțele sale dotale din întreaga avere a bărbatului cu preferință asupra creditorilor ipotecari pos-

24. Zestrea se protimisește de cit toată fără zălog datorie.

25. Datoriile morților trec la moștenitori.

CAP. IX.

Pentru polițe¹⁾.

1. Polița este un fel de împrumutare de bani sau de preț de bani împrumutați aici ca să-i luăm aiurea.

Împrumutătorul banilor poliței se zice stăpînul poliței, iar cel împrumutat trăgător de polițe, și platnic acela pe care orînduește trăgătorul să o plătească.

Carte de poliță numim cartea de împrumutare.

Oricare din platnici va primi să plătească polița, să iscălește în cartea de poliță, și atunci se socotește că a primit polița.

2. Care din platnici va primi poliță este dator negreșit să o plătească la soroc.

teriori căsătoriei. Dispozițiile legii noi, privitoare la regimul dotal, nu pot întru nimic să schimbe drepturile cîștigate, căci să violează principiul neretroactivității legi. Bul. Cas. p. 153/89.

¹⁾ Acest capitol a fost abrogat prin codul de comerț posterior, care trata materia polițelor în cartea I titlu VIII.

3. Iar de nu o va plăti la soroc, să i se mai dea trei zile cînd nu este om de primejdie.

4. Iar cînd și dupe sorocul de trei zile nu o va plăti, să se osîndească a o plăti cu dobîndă îndoită ¹⁾.

5. Cînd trăgătorul va trage polița și platnicul nu o va primi, atunci să o înfățișeze într'acea zi la judecată și să o întoarcă înapoi.

Polița infățișeată la judecată va să zică, că nu s'a primit de platnic.

6. Cînd o poliță infățișată la judecată se va întoarce înapoi, atunci este îndatorat trăgătorul a plăti stăpînului ei în douăzeci și patru de ceasuri cu dobînda îndoită.

CAP. X.

Pentru dobînzi.

1. Dobînda se zice un atit ce după tocmeală dă datornicul împrumutătorului său pentru datoria sa.

2. Să nu plătească nimeni pentru altă

¹⁾ Vezi nota 1 de la cap. X următor, pag. 87.

datorie dobîndă mai multă de cît unul la zece într'un an.

Iar pentru datoriile polițelor ce nu se plătesc la soroc, să plătească dobînda în-doită ¹⁾).

3. Nimeni să nu plătească dobîndă la dobîndă.

Iar dacă datornicul mulțumindu-se va face dobînda capete, și va făgădui pentru toată suma dobînda atunci să-i plătească căci aceasta nu mai este dobîndă la do-bîndă, ci dobîndă la capete.

4. După ce dobînzile se vor face tot deo-potrivă cu capetile, dobînda să nu se mai plătească ²⁾).

5). Datornicul cel mort, din ziua morței sale pînă în ziua ce se va numi moșteni-torul său să nu dea dobîndă.

¹⁾ Circulara depart. dreptăței No. 2659 din 14 Aprilie 1852, încunoștințează că noua condică de comerț, care regulează și materia specială a polițelor, în art. 179, de-termină plata de dobîndă, nu în-doită.

²⁾ Dispozițiile legii Caragea, că după ce dobînzile se vor face tot de o potrivă cu capetile, dobînda să nu se mai plă-tească, sunt aplicabile atît la dobînzile convenționale cît și la cele moratorii. Această dispoziție nu-și mai are lo-cul dupe ce s'a pronunțat o hotărîre condamnatoare. Bul. Cas. p. 46|83 și 414|87. ¶

6. Cel ce e dator bani fără dobîndă, însă cu soroc, acela dupe soroc, e dator și dobîndă ¹⁾).

7. Cel ce e dator fără soroc și fără dobîndă, acela plătește dobînda din ziua ce se va dovedi că i s'a cerut datoria și n'a plătit-o.

8. Cîte datorii hotărăște judecată, pînă se vor plăti curge dobînda ²⁾).

9. Care înzestrător făgăduiește bani în zestre, cînd la soroc nu-i va da, după soroc este dator dobînda.

¹⁾ Dobinzile curg după legea Caragea, de la data scadenței termenului de plată numai în privința datoriilor lichidate și fixate termenile pentru convenția părților, iar pentru acelea lichidate de instanțele judecătorești, dobînda curge de la data hotărîrii. Bul. Cas. p. 739|85.

— Stipulația dintr'un contract de vînzare, de a se considera vîndut și prisosul de stînji de moșie, de se va găsi un prisos prin hotărnicia ce va face cumpărătorul, nu constituie o datorie cu termen pentru acest cumpărător, ci o datorie condițională, căci nu se știe de va fi sau nu un prisos, și, prin urmare, în asemenea caz nefiind aplicabil art. 6 de la dobînzi, din codul Caragea, dobinzile nu pot să se cară de cît de la lichidarea datoriei ce va fi rezultat prin descoperirea că există un prisos. Bul. Cas. p. 265|99.

²⁾ Dobînda la o datorie constatată prin o hotărîre judecătorească, după legea Caragea, curge pînă la plata integrală a datoriei, măcar că a devenit mai mare de cît capitalul. Bul. Cas. p. 503|85.

CAP. XI.

Pentru zălogire.

1. Zălogire se zice cea după tocmeală dare zălogului.

Zălog se zice lucrul ce dă datornicul împrumutătorului spre încredințarea datoriei.

2. Zălogul nu se socotește numai pentru datorie, ci și pentru dobîndă și pentru cheltuelile ce se vor face la el.

3. Cite stăpînim acelea le și zălogim.

Drept aceea de se va zălogi lucrul străin să se dea stăpînului său.

4. De se va zălogi același zălog în două cursuri de vreme la doi împrumutători, și unuia din ei se vor da cele adevărate sineturi ale aceluia lucru, iar celuilalt nu, atunci să se protimisească cel ce va avea sineturile; iar de nu se vor da sineturile, atunci să se protimisească cel dintîi după cursul vremii zălogaș.

5. Cînd se va zălogi tot același zălog, tot într'un curs de vreme, la doi împrumutători, fără a se hotări cîtă parte unuia și cîtă altuia se zălogește, atunci acel zălog se

socotește întreg zălogit la fiecare în parte și de nu va fi destul la amîndoi să se plătească, atunci să aibă a se plăti fie căruia după analogia capetelor lor.

Adică: unul a împrumutat zece mii, cel lalt cîinci: să ia acel cu zece mii, două părți și celălalt una, căci fiind și cele zece mii și cele cinci tot împrumutate pe tot zălogul, se cuvine tot de o potrivă pagubă să cerce, pentru că de vor lua pe jumătate, cele zece mii cearcă mai multă pagubă, și cele cinci mai puțină.

6. Cînd tot într'o vreme se va zălogi unuia lucrul întreg, iar altuia parte din lucru, atunci împrumutătorul cu lucrul întreg se protimisește la plată.

7. Cînd tot același zălog se va zălogi la doi împrumutători, hotărit la fiecare cîte cît, adică parte atit unuia și atit altuia atunci fiecăruia din partea lui se plătește.

8. Cînd din lucrul ce e deavalma un părtaș va zălogi nehotărit partea sa, atunci împrumutătorul are zălog partea ce a hotărit-o.

9. Cînd se va da zălogul, or ce adaos de avere se va întîmpla la aceasta, și acel adaos se numără drept zălog.

Adică: de voi zălogi nemișcător lucru, și după aceea voi face o clădire pe dînsul, și clădirea aceea se socotește zălog.

10. De se va strica din întîmplare lucrul zălogit și se va preface, și prefăcîndu-se tot zălog rămîne.

Adică de voi zălogi casă, și va arde, și o voi preface.

11. Orice prefacere va face datornicul zălogului, totdeauna rămîne zălogul nes-trămutat.

Adică: dînd zălogul un cîmp, de-l va face la urmă vie, și altele.

12. Cînd un zălog va cerca sminteală fiind în mîna împrumutătorului, atunci de va fi sminteală pricinuită din întîmplare neapărată, paguba este a datornicului; iar de se va pricinui din viclenie sau din lenevirea împrumutătorului, paguba este împrumutătorului.

13. Cu zălogul mișcător nu poate împrumutătorul să se slujească la trebuințele

sale, de nu se va tocmi cu datornicul, căci altminteri ori ce stricăciune va cerca plătește.

14. Zălogul nemișcător cînd se va da cu anticrisis, ¹⁾ atunci poate împrumutătorul să-l aibă în trebuințele sale și să-l închirieze altora.

15. Împrumutătorul poate să zălogească și el zălogul datornicului său la al său împrumutător, în cită datorie l'a luat și el, și precum îl are, afară numai cînd se va tocmi împotriva.

16. Cînd un datornic se va muta de la împrumutător la altul, se mută cu dînsul și zălogul cu toate drepturile sale.

17. Zălogul mișcător să se vînză cu știrea judecății, iar cel nemișcător cu știrea Domniei ²⁾.

18. Cînd împrumutătorului nu i se plătește deplin datoria din zălogul ce are, și alți împrumutători fără zălog nu mai

¹⁾ Anticrisis se zice cînd se va da zălogul la împrumutător casă-l întrebuițeze și să-i ia venitul.

²⁾ Vezi legile din 28 Martie 1840, din 1836 și ordonanța domnească din 21 Septembrie 1862, care au abrogat ultima dispoziție a acestui articol (anexa No. 14 și 10).

sunt, atunci lipsa să i se împlinească din cealaltă avere a datornicului.

Iar de vor fi și alți împrumutători, să intre și el cu acea lipsă dimpreună cu aceea, și să i se plătească ca unui de rînd împrumutător. ¹⁾

CAP. XII.

Pentru chezășie ²⁾.

1. Chezășia este tocmeală și faptă a chezașului.

Chezaș se zice cine către altul pentru datorie sau obrazul altuia făgăduiește încredințare.

Chezășuit se zice acela pentru care chezașul dă chezășie.

2. Cel ce va primi odată chezaș, nu poate să mai ceară pe altul în locul aceluia.

3. Chezașul cînd nu va zice curat pe

¹⁾ Vezi art. 332—341 Reg. Org. și legea din 1860 (anexa No. 15).

²⁾ Ofisul domnesc No. 1660 din 10 Decembrie 1850, adresat statului ad-tiv extraordinar relativ la chezășia contracciilor, cari contractează cu așezămintele publice, ordonă ca chezașii să fie pămînteni și să nu se primească fără a depune zălog îndoitul preț al sumei sfer-tului de bani.

cît se pune chezaş, se socoteşte că-şi dă chezăşia pe ori cît e dator chezăşuitul; iar cînd va zice curat pe cît se chezăşueşte, atunci numai pe atita este chezaş.

4. Cine se chezăşueşte pentru datorie, de nu va plăti datornicul după sorocul ce se va pune de către judecător, însuşi el să o plătească şi apoi să o ceară de la acela.

5. Cînd datornicul se va muta de la un împrumutător la altul, se mută şi chezaşul cu dînsul.

6. De se vor chezăşui mulţi pentru aceeaşi datorie, este dator fiecare dintr'înşii pe toată datoria, şi împrumutătorul sileşte pe care va vrea.

7. De se va tocmi chezăşuitul datornic cu împrumutătorul să schimbe datoria cea dintîi, adăogînd'o, s'au scăzînd'o, s'au schimbîndu-şi numele, atunci chezaşul lui, de nu se va chezăşui şi la schimbare, este slobod de chezăşie.

8. Chezăşia ce se face pentru datorie trece şi la moştenitori.

9. Cine se va pune chezaş pentru om şi nu-l va înfăţişa cînd se va cere, se

osindește a plăti cită datorie este acel om dator, afară numai cînd va cere un soroc de mijloc ca să'l aducă.

CAP. XIII.

Pentru obștire sau deavalma.

1. Zicem obștire sau deavalma tocmeala aceea după care doi sau mai mulți stăpîni (ce se chiamă împreună părtași sau dăvălmași) stăpînesc un lucru de obște.
2. Cîți părtași stăpînesc lucrul deavalma au deopotrivă deavalma și dreptățile lor.
3. Orice ciștig va veni din lucrul deavalma, se împarte deavalma.
4. Orice cheltuială se va face la lucru deavalma, se împarte deavalma.
5. Care din părtași este purtător de grije pe lucrul deavalma, dator este să ia aminte de dînsul ca și de al său, iar de nu, este dator de oricîtă pagubă se va pricinui din vicleșug, din lenevire și din greșeala lui. Și de obște:
6. Fiecare părtaș cită pagubă se va pricinui la lucrul de obște, e dator să o plătească.

7. Nici unul din părtași nu poate să facă vre-o prefacere fără învoirea tuturilor; iar de va face e dator paguba ce se va pricinui dintr'acea afacere.

8. Fiecare părtaș slobod este să oprească din prefacere pe tovarășul său.

9. Cînd părtașii vor vedea sau vor afla de acea prefacere a tovarășului lor, și nu-l vor opri, nu pot jelui pentru dînsul de se va întîmpla pagubă din pricina prefaceri, căci văzînd prefacerea sau aflînd și ne oprind'o, se vede că a primit-o.))

10. Toți părtașii sunt datori să împartă lucrul cel deavalma, cînd unul va vrea de și s'au tocmit mai înainte să nu se împartă nici o dată.

11. Cînd la împărțeala celui deavalma lucru este neapărată trebuință a fi supusă o parte la celelalte spre robire (pentru drum, sau pentru apă, sau pentru altceva asemenea), atunci judecătorii sau împărțitorii să supue la robire orice parte va găsi cu cale, și pentru robire să despăgubească pe stăpînul părții aceia cu bani, sau cu loc mai mult sau cum într'alt chip s'ar socoti.

12. De nu se va putea împărți lucrul cel deavalma în părți deopotrivă, împărțitorii să potrivească partea ce nu se potrivește cu bani sau cu altceva.

13. Cînd lucrul deavalma nu se poate împărți (cum un pod deavalma) sau cînd pricinuește pagubă de se va împărți, atunci sau să dea unuia cu preț hotărît pe an cîte atit, sau să se strige la mezat pe tot anul, și prețul să se împartă.

CAP. XIV.

Pentru tovărășie.

1. Tovărășia este un fel de obștire și se zice cînd doi inși sau mai mulți tocmindu-se, vor pune toți cîte atit cu care să neguțătorească împreună, avînd deobște și ciștigul și paguba.

2. Tovărășia se poate tocmi :

a) Cu soroc sau fără soroc.

b) Cu puneri de capital deopotrivă sau nu deopotrivă.

c) Cu punere unii de lucruri și alții de fapte, cînd adică unii pun bani sau altceva, iar alții osteneală, credință și altele.

d) Cu deopotrivă putere a tovarășilor sau nu deopotrivă, precum cînd tovarășii toți se însărcină deopotrivă să cîrmuiască lucrul cel de obște, sau cînd aleg să fie numai unul cîrmuitor și pe acela îl însărcinează.

e) Cu voe de a lua din cîștig sau fără voe : Cum cînd se dă voe tovarășilor cît să aibă a lua fiecare pe an din cîștigul lucrului de tovărășie pentru ale lor trebuințe, și cît nu ; sau cînd nici de cum nu li se dă, și altele.

3. Toți tovarășii, sau mai mari capete de vor pune, sau mai mici, sau numai oște-neala, tot acele dreptăți au la tovărășie, sau cum se vor tocmi.

4. Tovarășul unei tovărășii slobod e să se facă tovarăși și alteia, de nu se va tocmi anume împotriva.

5. Cînd un tovarăși, bez tovarășii săi, se va întovărăși și cu alții, aceia nu se socotesc tovarăși cu tovarășii săi.

6. După ce se va tocmi tovărășie odată, sunt datori toți tovarășii să păzească tocmeala negreșit, că de nu, să osîndesc a

plăti paguba ce se va pricinui din călcare.

7. La tovarășii cîte pedepse se rînduiesc de tovarăși asupra călcătorilor, viclenilor și nestrăduitorilor tovarăși, să se păzească.

8. Nici unul din tovarăși, fără primire de obște a tovarășiei, nu poate să prefacă ceva în tovarășie; iar prefăcînd e dator paguba.

9. Fiecare tovarăș voinic este să poprească orice prefacere a tovarășului său.

10. De va vedea tovarășul prefacerea tovarășului său, sau știind n'o va popri, și din acea prefacere se va pricinui pagubă, nu poate să ceară paguba de la dînsul, pentru că se socotește că a primit prefacerea.

11. Care din tovarăși va vătăma cinstea sau credința tovarășiei, e dator paguba ce dintr'acea se pricinuește.

12. Care tovarăș va ascunde lucrul sau bani ai tovarășiei, sau furiș se va sluji cu ei spre al său ciștig, se socotește fur, și e dator cele ascunse, dobînda banilor, și paguba ce dintr'acestea s'a pricinuit.

13. Orice pagubă va pricinui tovarășul, sau însuși, sau prin altul, din greșala sa, să îndatorează a o plăti; încă nici răsplătire i se socotește de va aduce dintr'altă parte vreun folos nenădăjduit.

Pentru că e dator și pagubă să nu aducă, și să folosească.

14. Tovarășul de va orîndui pe un mai mic tovarăș al său, sau pe altul, oblăduitor părții lui sau al obștii, și orînduitul va pricinui pagubă, însuși el e dator paguba.

15. Nici un tovarăș nu este dator, avînd sau cîrmuind el lucrul de tovărășie, de se va strica sau se va pierde acel lucru din întîmplătoare și neapărată pricină, cu toată a lui prin puțință pază și luare aminte.

Adică de se va fura lucrul, sau se va arde, sau se va îneca și altele.

§

16. Cît ciștig aduce tovărășia se împarte la toți tovarășii după analogia capetelor părții lor, sau cum se vor tocmi; și cîtă pagubă se va întîmpla să cerce, iarăși toți sunt datori a o răspunde cu analogie, sau cum se vor tocmi.

17. Cîtă datorie va face tovarășul pentru tovarășie, tovarășia este datoare.

18. Cite cheltueli trebuincioase va face tovarășul pentru tovarășie, tovarășia este datoare.

19. Fiecare tovarăși este slobod să ridice din cîștigul obștei tovarășiei atit cît face analogia capitalului părții sale, afară numai de se vor tocni împotrivă.

20. Nici un tovarăși nu poate să-și tragă capitalul părții sale din tovarășie, fără numai la desfacerea tovarășiei.

21. Tovarășia tovarășului nu trece la moștenitori, adică nici tovarășii nu sunt datori să primească de tovarăși pe moștenitorul de-l va vrea, nici el e dator să fie tovarăși de vor vrea ei, însă;

a) Cîtă pagubă s'a întimplat la tovarășie pînă la sfîrșitul vieții mortului, sau care viețuind el a pricinuit-o, este dator și moștenitorul, cum și toate celelalte cheltueli și datorii ale tovarășiei, cu analogie.

b) Orice cîștig a adus tovarășia pînă la sfîrșitul vieții mortului, ia și el parte cu analogie.

c) la și partea capetelor.

§

22. Se strică tovarășia:

Cînd vor primi toți tovarășii.

Cînd se va împlini sorocul, (de este cu soroc).

Cînd va lua sfîrșit felul neguțătoriei sau lucrul pentru care s'au întovărășit.

Cînd se va pierde marfa de neguțătorie.

Cînd de obște se va popri felul neguțătoriei pentru care s'a tocmit.

Cînd se va vădi vicleșug sau furțișag din partea tovarășilor.

Cînd vor face prefaceri tovarășii.

Cînd nu se vor păzi cele tocmite.

Cînd unul din tovarăși se va rîndui în slujbă politicească.

Cînd se va pedepsi unul din tovarăși cu ocna, cu pușcăria, sau cu surghiunul și cu altele asemenea.

Cînd va muri unul din tovarăși.

Pentru toate aceste întîmplări volnice sunt tovarășii, de vor vrea, să strice tovarășia.

CAP. XV.

Pentru logodnă.

1. Logodna se zice cea mai întâi cuvîntare de tocmeală a nunții.

2. Cîți cu cite sunt slobozi a se căsători, aceia cu acestea pot a se logodi.

3. Se strică logodna :

a) Cînd se va face împotriva pravilelor căsătoriei (§ 2).

b) Cînd voesc a se călugări, or amîndoi logodnicii, sau numai unul din amîndoi.

c) Cînd se vor bolnăvi de o boală ce nu se poate tîgădui.

d) Cînd se va dovedi că unul pe altul pognsluește și oare cum îl defaimă.

e) Cînd, putînd să se căsătorească pricinuesc pricini fără temei și nu să căsătorească.

f) Cînd se va hotărî vremea de a se căsători, și la soroc pricinuesc fără de cuvînt.

g) Cînd nu se va hotărî vremea căsătoriei și peste trei ani nu se căsătorească.

h) Sau cînd așa numai fără pricină se vor căi.

4. Cînd se va strica logodna, atunci arvunile, adică darurile de la logodnă, se dau înapoi cu osîndă de pagubă sau fără osîndă.

Și de se va strica logodna pentru pricinile a. b. c. (§3) atunci se dau înapoi fără osîndă luînd fiecare ce a dat; iar de se va strica pentru pricinile d. e. f. g. h. atunci cine le-a luat, de va fi pricina, întoarce arvunile și plătește încă atît preț în bani; iar cine le-a dat le pierde.

CAP. XVI.

Pentru nuntă, zestre și exoprică.

1. Nunta este tocmeala uniri bărbatului cu femeea spre facere de copii.

2. Să nu se căsătorească:

Slobozii cu robii.

Creștinii cu cei de altă lege.

3. Nevîrstnicii fără voința părinților sau a epitropilor să nu se căsătorească, și părinții sau epitropii fără voia lor să nu-i căsătorească.

4. Vîrstnicii avînd părinți, cu blagoslovenia lor să se însoare; iar cînd pă-

rinții lor nu se vor îndupleca și după a treia lor rugăciune, atunci să se arate neprimirea lor la stăpînire.

5. Epitropul să nu ia întru căsătorie pe cea de sub epitropia lui, cît îi va fi sub epitropie.

6. Se desparte căsătoria :

a) Cînd se va face împotriva legii (§ 2)

b) Cînd bărbatul din slăbiciune nu-și va împlini datoria căsătoriei sale pînă în trei ani.

c) Cînd femeia dintru început are pricini împotrivoare spre împreunare, ce nu se pot tămădui.

d) Cînd bărbatul sau nevasta vor vrea să se călugărească sunt slobozi a se despărți.

e) Cînd bărbatul va dovedi cum că nevasta lui a cugetat rău împotriva vieții sale, sau muerea cum că bărbatul a cugetat rău, atunci de trebuință e a se despărți.

f) Cînd bărbatul va dovedi că muerea lui n'a fost fecioară, este slobod să se despartă.

g) Cînd bărbatul va dovedi pe muerea lui de curvă, e slobod să o despartă.

h) Cînd bărbatul are posadnică în casa sa, sau că ține cu cheltuială de față aiurea, este slobodă nevasta să-l despartă.

i) Cînd bărbatul își va defăima nevasta cum că n'a fost fecioară, sau că e curvă și nu o va putea dovedi, este slobodă nevasta să-l lase.

j) Cînd bărbatul neguțătorește cinstea nevastei, este slobodă nevasta să-l despartă.

k) Cînd nu voește unul pe altul, și nu se vor învoi pînă în trei ani.

7. Cînd se va despărți căsătoria atunci din copii lor partea femeiască să rămie totdeauna la mamă, iar partea bărbătească, de sunt mici și au încă trebuință de creșterea mamei, să rămie iarăși la mamă, iar de sunt mari, să-i ia tatăl.

După despărțirea căsătoriei să fie dator tatăl să poarte de grije pentru hrana copiilor; iar de va fi el fără stare, și mama lor în bună stare, să fie mama datoare.

§.

Zestre.

9. Zestrea se zice averea femeii ce la căsătorie dă bărbatului ei cu tocmeală ca ea să fie stăpînă zestrei totdeauna iar el să-i ia venitul totdeauna. ¹⁾

10. Nici bărbatul poate vreodată să însușească stăpînirea zestrei muerii sale, nici

¹⁾ După legea Caragea zestrea se putea constitui, ori cînd și sub orice formă. Bul. Cas. p. 299/82.

— Actul dotal era valabil, dacă se constituia înainte de celebrarea căsătoriei și se depunea la tribunal măcar că legalizarea se făcea mai în urmă. Bul. Cas. p. 1035/83. și 448/91.

— Prețul unui imobil dotal este dotal conform codului Caragea și imobilul cumpărat cu acești bani devine dotal. Bul. Cas. p. 1003/90.

— Creanța dotală constituită sub imperiul codului Caragea și constituită prin act sub semnătură privată, poate fi opozabilă unui creditor ipotecar, de și actul dotal nu întrunește formalitățile prescrise de lege sub pedeapsă de nulitate, cînd însăși creditorul ipotecar i-a recunoscut dreptul de prioritate. Bul. Cas. p. 115/81.

— Femeia măritată sub legea Caragea cu act dotal legalizat de tribunal, are drept de a se despăgubi de creanțele sale dotale din întreaga avere a bărbatului mobilă și imobilă, cu preferință asupra creditorilor ipotecari posteriori căsătoriei.

Dispozițiile legii noi, privitoare la regimul dotal, neputînd întru nimic să schimbe drepturile cîștigate, fără să violeze principiul neretroactivității legii. Bul. Cas. p. 901/87.

— Vezi nota No. 2 la pagina 67 și nota No. 1 la pag. 93; de asemenea art. 335 Reg. Org. (anexa No. 16).

femea rodul zestrei ei de la bărbatul său ci zestrea este dreptul femeii, iar rodul al bărbatului, însă;

11. Cînd venitul zestrei este venit de peste an, atunci nu mai este al bărbatului; iar cînd nu va fi de peste an, este al femeii, adică adaosul zestrei.

Cum adică: de se va da pădure cu ghindă de zestre, ghinda ca un venit de peste an este a bărbatului, iar de va tăia bărbatul pădurea și va vinde copacii cei tăiați, atunci prețul lor, nefiind venit de peste an, este adaosul zestrii muerii; și iarăși:

De se va da de zestre un cîmp cu fi-nețe și cu o zidire dărîmată netrebuincioasă, atunci finul este venit al bărbatului; iar de se va vinde materia zidirii cei netrebuincioase, atunci prețul ei îi este adaos la zestre ¹⁾.

12. Tatăl este dator să-și înzestreze pe fiesa din averea lui.

¹⁾ Pădurile dotale, chiar cele de foc, sub imperiul cod. Caragea, constituiesc adaosul zestrii și nu devin proprietatea bărbatului, fiind, din contră, ținut a restitui valoarea lor. Bul. Cas. p. 161/88.

13. Murind tatăl și rămînînd fata ne-înzestrată, și avut părintesc, dator este fratele să o înzestreze din acel avut, dînd și dintr'al său cînd nu se va ajunge, ca să o mărite după bărbat deopotriva ei și după cinstea ei.

Încă și cînd nu va rămîne nici un avut dator este și atunci fratele să o înzestreze cu dintr'ale sale ¹⁾.

14. Nu poate tatăl să înzestreze pe fiesa din zestrea muerii sale, de nu va vrea ea.

15. Muma e slobodă să înzestreze fată cu zestrea sa.

16. Care tată or mamă, or rudă, sau străin va făgădui zestre, e dator a o da negreșit.

17. Zestrea ce se făgăduiește se protimisește a se plăti mai întii de cit cei ce au împrumutat pe făgăduitorul în urma făgădueli zestrii.

Adică: întii aceea ce se înzestreză ia zestrea ce i s'a făgăduit ei, și apoi se răfuesc împrumutătorii celui ce s'a făgăduit.

¹⁾ Fratele este dator să înzestreze pe sora sa chiar din avutul său, ca să o mărite după bărbat de potriva și după cinstea ei. Bul. Cas. p. 646/87.

— Vezi și art. 17 lit. c și art. 32 al. 2. cap. IV p. 4.

18. Cînd tatăl sau mama, rudă sau străin făgăduesc zestre și nu o dă, atunci bărbatul e slobod să o ceară prin judecată.

19. Cînd bărbatul neprimind toată zestrea cită se coprinde în foaea de zestre, a pornit judecata și iarăși nu o a putut lua, e dator a răspunde nevestei cită a primit.

20. Cînd bărbatul lenevindu-se, nu se va porni în cursul paragrafiei ca să-și ceară prin judecată zestrea cea făgăduită și făgăduitorul va scăpa, bărbatul este dator; iar de se va porni nu este dator.

21. Cînd bărbatul va lăsa zestrea cea făgăduită la făgăduitorul să umble cu dobindă, și va scăpăta făgăduitorul, bărbatul este dator.

22. Cînd se va da lui zestre, vre un lucru ce în silnicie se ține de altul, și va fi primit, atunci dacă bărbatul neoprindu-se de vre-o neapărată stînjeneală, ci din lenevire, nu se va porni prin judecată în cursul paragrafiei, și paragrafia se va isprăvi după șase luni de la ziua nunții, bărbatul este dator.

Iar de se va isprăvi mai înainte de șase

luni, nu este dator bărbatul dacă nu se va fi pornit ¹⁾).

23. După cum tata, sau mama, sau moșul, înzestrind o fată, se vor așeza cu ginerile pentru zestre, acel așezămînt rămîne nestrămutat; ²⁾ adică :

24. De se vor așeza ca, murind murea fără moștenitor, să moștenească bărbatul toată zestrea muerii sau o parte, să urmează întocmai după așezămînt, și celelalte.

25. Cite, fata sărmana sau văduva sār-

¹⁾ După principiul codului Caragea bărbatul este în drept să represinte în justiție pe soția sa și în toate acțiunile relative la imobilul dotal. Bul. Cas. p. 122/86.

— Din coprinsul art. 22 c. 16 p. 3 din vechea legiuire Caragea și din întreaga economie a acelei legiuiiri resultă ca bărbatul este în drept de a face orice acțiune în numele femeii sale și de a o reprezenta în justiție, în tot ce se atinge de imobilele dotale, fără distincție dacă e reclamant sau pîrît.—De unde urmează ca o dată ce bărbatul a făcut un recurs în casație contra unei decizii relative la un asemenea imobil și acel recurs a fost respins, hotărîrea dată asupra'i este opozabilă femeii, ca constituind autoritatea lucrului judecat față cu un nou recurs ce și dînsa a făcut în urmă. Bul. Cas. p. 585/93.

— Prescripția începută asupra unui imobil, nu se poate întreprinde prin faptul că el în urmă a devenit dotal. Bul. Cas. p. 399/85.

²⁾ Vezi nota No. 1 la pagina 50.

mană vor așeza cu bărbatul lor pentru zestre când se mărită, rămân nestrămutate.

26. Lucrurile de zestre cele mișcătoare neînsuflețite, se pot da și prețuite și neprețuite ¹⁾).

27. Numai țigani, dobitoacele și toate cele nemișcătoare, neprețuite să se dea.

28. Zestrea cea prețuită se primejduște pe seama bărbatului fără deosebire.

29. Zestrea cea neprețuită orice stricăciune va cerca din viclesug, sau din neglijare, sau greșală a bărbatului, el este dator ; iar ce stricăciune va cerca din neapărată întâmplare (cum foc, cufundare, răzmeriță și altele), paguba este a nevestii.

30. Țigani și dobitoacele se primejduesc pe seama bărbatului fără deosebire,

¹⁾ Sub cod. Caragea numai imobilele sunt inalienabile, bunurile mișcătoare se pot înstrăina.

— Dreptul de farmacie este un fond de comerț, și prin urmare, un bun mobil, același lucru exista și sub legea Caragea, când dreptul de farmacie nu era un „privelegium rei“ alipit de un imobil determinat.

— Sub legiuirea Caragea femeia minoră se emancipează prin căsătorie și dobândește toate drepturile unui minor emancipat ast-fel dînsa poate înstrăina lucrurile sale mișcătoare. Bul. Cas. p. 496/81.

căci ciștigă prășila lor ce ca o roadă a zestrii este a lui.

31. Cite cheltueli va face bărbatul spre paza lucrurilor de zestre, sunt ale lui; iar cîte va cheltui la zidire din temelie (cum namestii) sau spre venit nou al zestrii (cum heleșteu, mori și celealalte), acele cheltueli sunt ale muerii ¹⁾.

32. Nici bărbatul, nici muerea nu pot să vînză zestrea sau să o zălogească, sau să o dăruească, afară numai : ²⁾

33. Cînd bărbatul va pune cu știrea judecării altceva în locul zestrii de același

¹⁾ Cu drept cuvînt curtea de fond face aplicația legii lui Caragea la o construcție făcută sub imperiul ei și după care cheltuelile făcute de bărbat la o zidărie pe loc zestrat cad în sarcina femeii, ear mențiunea numai în mod ipotetic a legii noi, nu poate constitui un mijloc de casare. Bul. Cas. p. 653/83.

²⁾ Nemișcătorul dotal, constituit sub imperiul legiuirii Caragea, poate fi înstrăinat de soți, cînd în contractul dotal dinșii au stipulat aceasta. Bul. Cas. p. 868/92.

— Cestiunea de a se ști dacă un imobil dotal constituit dotă sub imperiul vechei legiuiri Caragea poate fi urmărit de creditori pentru datorii contractate de femeie în timpul căsătoriei se resolvă după legea sub care s'a încheeat actul de zestre, adică după legiuirea Caragea, iar nu după noul codice civil sub imperiul căruia s'au contractat împrumuturile Bul. Cas. p. 266/95.

preț, atunci lucrul de zestre poate să-l vînză, să-l zălogească, să-l facă or ce va voi; și ¹⁾).

34. Muerea cînd va voi să-și pue la cin politicesc pe bărbatul său, sau cînd va voi să desrobească, or să scoată de la închisoare, or să tîmăduească pe el, or pe copilul ei, or să mărite vre-o copilă a sa, este volnică să vînză lucrul de zestre al ei prin adevेरirea judecătii.

— Un imobil dotal constituit zestre sub imperiul vechei legiuiri Caragea nu poate fi urmărit de creditori pentru datorii contractate de femei în timpul căsătorie. fie sub imperiul nostru cod civil, fie sub vechea legiuiri Bul. Cas. p. 266/95.

¹⁾ Asemănat art. 33 c. 16 p. 3 din legea Caragea, bărbatul putea pune, cu știrea judecătii altceva în locul zestrei, de același preț și atunci putea vinde sau zălogi lucrul de zestre.

— Omisiunea ce face o instanță judecătorească de a se pronunța asupra mijlocului de apărare invocat de un defendor într'o acțiune în revendicare, și întemeiat pe aceea că imobilul revendicat de o femeie măritată ca fiind al ei zestral, îl are cumpărat de la soțul reclamantei, care conf. cod. Caragea, putea vinde imobilul dotal dacă pune în locul său altceva de același preț, este o omisiune esențială de natură a atinge casarea hotărîrii. Bul, Cas. p. 1417/97.

— Vezi circulara departamentului de ptețe No. 45 din 2 Ianuarie 1848. (anexa No. 17).

— Vezi nota No. 2 la pagina 67.

35. Muerea cînd lucrul de zestre al ei se va întîmpla a fi netrebnic, sau cu anevoe a se sluji cu dînsul, sau mai mult de pagubă de cit de folos, este volnică prin adevेरirea judecării să-l dea schimb pe altceva, sau să-l vînză și să cumpere lucru de trebuință și mai de folos¹⁾.

36. Fiind căsătorie nu e slobodă muerea să-și ea zestrea de la bărbat, afară numai :

37. Cînd bărbatul se va dovedi risipitor și cheltuitor, sau ingreunat cu datorii, poate

¹⁾ In circulara depart. drept. No. 269 din 14 Ianuarie 1849, adresată tutulor judecătoriilor se spune „ca să ceară judecării de la vînzători ca de o dată cu săvîrșirea vînzării de zestre, să se săvîrșească și cumpărătoarea ecaretului pentru care se slobode vînzarea“.

— După codul Caragea femeea putea, cu autorizarea tribunalului, să dea în schimb un lucru de zestre cînd era netrebnic sau anevoe de slujit cu dînsul sau să-l vînză și să cumpere lucru de trebuință și mai de folos.

Pentru aceasta însă, legiuitorul nu arăta ce formalități trebuia să îndeplinească tribunalele; nici nu cerea ca din bani obținuți din vînzarea unui imobil dotal să se cumpere alt imobil, care să devie dotal, ci numai un alt lucru cari să fie mai de folos; nici nu prescria ca înstrînarea imobilului dotal să se facă prin forma vînzărilor publice; astfel că, chiar dacă s'ar face vînzarea sub codul nou, nu se poate recurge la formalitățile prevăzute de acest cod, căci s'ar atinge principiul neretroactivității legilor. Bul. Cas. p. 568/93.

muerea cu mijlocul judecății să-și ea zestre sau să ceară siguranța ei; și :

38. Cînd biserica va osebi pe muiere de bărbat pentru un curs de vreme cu nădejde de împăcat, și atunci poate să-și ceară siguranța zestrii.

39. Cînd va muri bărbatul, muerea rămîne de sineși stăpîn pe zestrea ei.

40. Cînd murind bărbatul, are muerea lipsă de zestre, atunci averea lui să împlinească atîta lipsă cîtă îi lipsește împotriva pravilelor ce sunt pentru zestre.

41. Cînd se va despărți bărbatul de muiere pentru pricinile a. b. c. d. f. k (§ 6), atunci bărbatul e dator zestrea muerii după cum la (§ 40) se hotărăște.

42. Cînd se va desface căsătoria din pricină că muerea a cugetat rău împotriva vieții bărbatului său (§ 6) atunci bărbatul să stăpînească jumătate din zestre, de n'au copii, iar de au, să o ție pentru dinșii sub epitropia sa, luîndu-i rodurile în cît va trăi; și muerea să se închidă în mănăstire de călugărițe, nu mai puțin de cît două luni, nici mai mult de cît doi ani.

Iar cînd se va desface căsătoria din pricină că bărbatul a cugetat rău împotriva vieții muerii, atunci să-i răspundă zestrea întregă după cum la (§ 41) și prețul zestrii pe jumătate, și el asemenea să se închiză în mănăstire de călugări.

43. Cînd se va desface căsătoria pentru preacurvia muerii, atunci să se urmeze precum și pentru primejduire de viață (vezi § 42), fără de a se închide muerea în mănăstire de călugărițe.

Iar cînd se va desface căsătoria, pentru căci bărbatul hrănea țitoare, sau pentru căci ponosluindu-și muerea ca pe o neficioară, sau prea curvă, nu o va dovedi, sau pentru că se neguțătorea cu cinstea ei; atunci să se urmeze precum și cînd va cugeta împotriva vieții sale (vezi § 42), fără de a se închide în mănăstire de călugări ¹⁾.

§

Pentru exoprică.

44. Toată averea mișcătoare sau nemiscătoare, cită are muerea afară din zestrea ei, exoprică se zice.

¹⁾ Cele două articole din urmă s'au modificat prin art. 254, 266—270 din condica penală din 1850.

45. Toată exoprica trebuie să fie știută bărbatului de unde o are muerea ; iar fiind neștiută este a bărbatului ¹⁾).

46. Cîtă exoprică știută bărbatului are muerea, toată ca niște lucruri ale sale o stăpînește ea desăvîrșit, și este volnică să facă cu dînsa ce va vrea, adică să o vînză să o închirieze, să o zălogească, să o împrumute și să o dăruească.

47. Dacă muerea va da exoprica ei în mîinile bărbatului ca să o cîrmuiască, trebuie bărbatul să îngrijească de ea ca de chiar lucrurile sale ; iar de nu, orice i se va întîmpla din nepurtarea lui de grije, sau din vicleșug, este dator.

48. Cînd bărbatul va întoarce muerii zestrea, sau moștenitorilor ei, dator este să întoarcă și toată exoprica, afară numai din cite a vîndut ea, ori a dăruit,

¹⁾ Dispoziția art. 45 p. III c. 16 din codul Caragea, după care se presupune ca aparținînd bărbatului orice avere dobîndită de soție, fără ca proveniența banilor să fi fost cunoscută bărbatului, este o dispozițiune generală, aplicabilă sub ori ce regim matrimonial și putîndu-se invoca de creditorii personali ai soțului anterior sau posterior achizițiunei. Bul. Cas. p. 7/90.

ori s'a stricat, nu din neîngrijirea sau vicleșugul lui, ci din pricina vremii, ori din altă întâmplare neapărată.

CAP. XVII.

Pentru învoeală.

1. Învoeala să fie tocmeala aceea ce doi sau mulți prigonitori fac între dânșii, adică să ajungă la prigonirile lor, ca să nu se mai judece la judecată.

2. Învoeala se face și înscris, și prin grai, și prin mijlocitori și fără mijlocitori.

3. Dacă la învoeli se rînduește osînda aceluia ce nu va păzi tocmeala, osînda se pune în lucrare în tocmai.

4. Dacă la una și aceeași pricină prigonindu-se mulți, unii dintr'înșii se vor învoi, iar alții nu, atîți sunt legați a păzi acea învoeala, cîți se vor fi învoit.

5. Cine nu se învoește cu chiar stăpînul prigoniri sau cu vechilul lui, nu se socotește că se învoește.

6. De nu se va numi hotărît la ce prigonire se învoesc, atunci este neștiut de s'a făcut învoială sau nu și pentru aceea

de nu se va dovedi hotărît la ce prigonire este fără tărie.

7. Dacă vre-o parte prigonitoare, va ascunde sau va fura, or însăși sau prin altul, dovezile dreptăților celeilalte înproivnice părți, și cu vicleșug se va învoi cu aceea, și apoi se va vădi adevărul, nu se socotește că s'a învoit:

Cum moștenitorul unui împrumutător mort cînd se va învoi cu datorul ca să-i dea din datoria lui atît, și să-i erte cealaltă, și apoi după învoială se va arăta diata mortului în care erta datorului său toată datoria; sau cînd un moștenitor d'împreună cu altul, știind toată averea mortului, nu va arăta-o deplin celuilalt moștenitor, și acela crezîndu-l se va învoi pe cît i-a arătat celălat.

8. Ucigașul poate să se învoiască pentru uciderea cu rudele celui omorit.

9. Invoiala cea silită, cînd se va dovedi, este fără de tărie.

CAP. XVIII.

Pentru eretocrisie.

1. Eretocrisie se zice tocmeala aceea ce doi sau mulți prigonitori, alegînd pe unul

sau pe doi inși, sau mai mulți îi vor rîndui judecători pricinilor.

Se zic și judecătorii aceia, judecători aleși.

2. Orice prigonire de tocmeală și de daruri, afară numai de despărțenia căsătoriei, de zestre, de epitropie, și de moștenire, se poate judeca și prin eretocrisie.

3. Pricina de vinovăție nu se judecă prin eretocrisie.

4. Orice obraz poate să fie eretocrit, adică judecător ales.

Afară de muieri, nevirstnici nebuni și de oameni în vileag osîndiți de necinstiți.

5. Tocmeala eretocrisiei totdeauna înscris să se facă.

6. Pină a nu da în mîna judecătorilor aleși pregonitoarele părți carte de tocmeala eretocrisiei, sunt slobozi, dacă nu vor voi să strice tocmeala; iar după ce vor da-o nu mai sunt slobozi.

7. Cînd în tocmeala eretocrisiei se va orîndui osîndă impotriva celui ce nu va sta la hotărîrea judecătorilor, osînda să se împlinească.

8. Cîte și ce fel de pricini vor orîndui părțile prigonitoare în tocmeala eretocri-siei, atîtea și acelea numai sunt slobozi judecătorii să judece.

9. Cei ce se judecă sunt siliți să stea și să dea ascultare pînă la sfîrșitul hotărîri.

10. Pînă a nu intra în cercetarea pricini, judecătorii aleși sunt slobozi să se lapede de a fi judecători.

11. După ce va intra judecătorul ales în cercetarea pricinii, nu se mai poate lăpăda, afară numai cînd se va necinsti de către cei ce se judecă, sau de este să purceze undeva, sau de se va orîndui în slujbă politică, sau de i se va întîmpla vre-o boală ce nu se poate tămădui, sau de va dovedi că i s'a întîmplat trebî neapărate, din pricina căroră nu se îndeletnicește.

12. Cînd un judecător ales, afară din zisele pricini (§ 11) nu va să judece și să hotărască, atunci să se silească prin stăpînire.

13. Cînd unul sau toți judecătorii aleși se vor lăpăda de judecată pentru prici-

nile acelea (§ 11), atunci slobozi sunt cei ce se judecă să strice eretocrisia, sau d'împreună cu aceia să orinduească pe altul, sau pe alți judecători la pricina lor, de vor voi.

14. Judecătorii aleși din cei ce îi vor orindui, nu pot pe altul nici să-l judece, nici să-l îndatoreze.

15. Cînd judecătorii aleși nu se unesc la hotărîre, și cîți sunt cei ce nu se unesc atîți sunt și cei ce se unesc, atunci însuși ei cu toții să aleagă un al treilea judecător peste dînșii, ¹⁾ fără de a se întreba cei ce se judecă de voesc sau nu.

16. Orice va hotărî judecătorul ce s'a ales peste ceilalți, sunt datori și judecătorii și cei ce se judecă să primească negreșit.

17. Cînd cei mai mulți judecători se unesc la hotărîre și cei mai puțini nu se unesc, atunci are putere părerea celor mai mulți.

18. Cînd unul din orinduiții judecători aleși lipsind, nu va auzi și el toată cur-

¹⁾ Supra arbitru.

gerea prigonirei, nici va da părerea sa, hotărîrea celorlați n'are nici o putere, afară numai, lipsind, va lăsa hotărîrea sa la tovarășul său.

19. După ce vor iscăli hotărîrea judecători aleși și o vor da celor ce se judecă, numai sunt judecători; și nu pot nici să mai judece de isnoavă pricina, nici de vor fi greșiți să-și îndrepteze hotărîrea afară numai de se va fi întîmplat greșeala la numere sau la numărătoare.

20. Hotărîrea judecătorilor aleși, ori dreaptă sau nedreaptă va fi, apelație n'are.

21. Eretocrisia n'are tărie:

Cînd pricina nu se judecă prin eretocrisie (§ 2, 3).

Cînd se face judecător ales cel ce se oprește de către pravilă (§ 4).

Cînd cei ce se judecă, pînă a nu se începe judecata, și după ce se va începe singuri se vor învoi.

Cînd se va lăpăda sau va muri vreunul din judecători, și cei ce se judecă nu vor orîndui altul.

Cînd va muri vreunul din cei ce se judecă.

CAP. XIX.

Pentru vechilet.

1. Vechilet zicem fapta vechilului.

Iar vechil este cel ce stă în locul stăpînului la vre-o treabă.

2. Vechiletul se întocmește din tocmeala stăpînului și a vechilului, adică: unul să pue în lucrare treaba, iar celălalt să primească cele lucrate.

3. De multe feluri se face vechiletul, după felurimile pricinilor:

Adică să tocmească, să vînză, să cumpere, să închirieze să dea, să ia, să privegheze, să domnească, să se judece, să se învoească și celelalte.

4. Se poate da vechiletul de către stăpîn, de însuși sau prin altul, înscris și nescris pentru un lucru și pentru multe cu deosebire și fără deosebire, cu deplină putere și ori cum alt.

5. Vechilul e dator să pue în lucrare treaba vechiletului său după tocmeală, după cugetul stăpînului și fără vicleșug.

6. Care vechil va pune în lucrare treaba vechiletului împotriva tocmeli și cu-

getului stăpînului, sau va lucra cu viclenie și va pricinui paguba, este dator paguba.

7. Dacă vechilul va pune în lucrare treaba după tocmeală, după voia stăpînului, și fără vicleșug, și se va pricinui pagubă din întîmplare, nu este dator.

8. Dacă vechilul, după ce va primi vechiletul, se va lenevi, or fără nici o întîmplare neapărată, nu va pune nici de cum treaba în lucrare, atunci de nu se va întîmpla pagubă, nu se învinovățește numai pentru această a lui simple lenevire; iar de se va întîmpla să învinovățește; căci se cuvenea or să nu primească vechiletul sau după ce l'a primit să pue treaba în lucrare.

9. Cîtă cheltueală va face de la sine vechilul cu cuviință în lucrarea vechiletului său este dator stăpînul acea cheltueală s'o plătească cu dobîndă, măcar și de nu-i va fi poruncit să cheltuiască.

Și cînd îi va fi orînduit, cît să cheltuească și vechilul va cheltui mai mult cu cuviință, iarăși stăpînul este dator la cele mai mult cu cuviință cheltueli.

Iar de va cheltui fără cuviință mai mult, el este dator.

10. După ce stăpînul va da vechilet vechilului și vechilul va începe a pune în lucrare treaba, îndată este dator stăpînul a primi orice va face vechilul după porunca lui.

11. Poate stăpînul după ce va da vechilului întîia poruncă, să dea și al doilea cu totul împotriva celei dintîi, sau spre dresul cel dintîi în parte, și a treia și a patra, și de rînd totdeauna, însă pînă a nu începe vechilul a lucra; căci după ce va începe, se cade să primească stăpînul cele lucrate.

12. Cînd va orîndui stăpînul și al doilea vechil tot la acea pricină, după ce a orînduit pe cel dintîi; atunci de va fi apucat cel dintîi să pue treaba în lucrare, este dator stăpînul să primească toate cîte va fi lucrat pînă atunci, și cheltuelile cele cuviincioase.

13. De se vor orîndui de stăpîn doi, sau mai mulți vechili tot la aceeași pricină, toți sunt datori deopotrivă pentru aceea

și de nu vor apuca treaba cu toți d'impreună, pentru că toți deopotrivă au primit vechiletul.

14. Cînd din doi sau mulți vechili de o seamă orînduiți la aceeași pricină, unul sau unii vor lucra fără ceilalți, atunci stăpînul volnic este, de se păgubește, să-și ceară de la toți paguba.

15. Are voe vechilul după ce va primi și se va face vechil, să se lapede, or pînă a nu începe treaba sau și în lucrare fiind, din cuviincioasă pricină și zăticneală :

Adică de se va bolnăvi, sau se va orîndui în slujbă politicească, și n'are vreme :

Sau din altă a sa întîmplare ce într'adevăr îl zăticnește, și altele asemenea.

16. Are voe vechilul și fără pricină să se lapede, dacă lasă pricina într'acest fel de stare în cît cu lăpădarea sa să nu pricinuească pagubă, și să poată și stăpînul să orînduească altul să dea săvîrșire pricinii, că într'alt chip, de va fi adică pricina în primejdie și se va lăpăda fără pricină este dator paguba.

17. De oricare cuvînt se va trage ve-

chilul, pînă a nu înștiința pe stăpînul că se trage, nu e slobod să se tragă; iar altmintrelea e dator paguba, afară numai cînd din zăticnire firească sau întimplare nebiruită nu va putea să înștiințeze.

18. Toate vechileturile după moartea stăpînului sau a vechilului, conținesc și să strică.

19. Cînd vechilul după moartea stăpînului, neștiind adevărat de moartea sa, lucrează neîncetat, este dator moștenitorul să primească, cîte după poruncă pînă atunci a lucrat, dimpreună și cheltuelile cele cuviincioase.

20. Cînd vechilul știind moartea, nu va conțeni, atunci orice pagubă se va pricinui din orice pricină, este dator a o răspunde, căci de contenea, o cerea poate moștenitorul.

CAP. XX.

Pentru vechilul de judecată.

1. Vechil de judecată este cel ce se orînduește de altul ca să se judece în locul lui.

2. Vechilul de judecată să se orînduească cu adeverință înscrisă.

Vechilul fără adeverință înscrisă să nu fie primit la judecată.

3. De se va orîndui vechilul cu deplină putere, cînd se va osîndi să plătească, este dator să plătească ; iar de nu, stăpînul este dator.

4. Moștenitorul vechilului nu este dator a primi vechiletul de nu va vrea ¹⁾.

CAP. XXI.

Pentru epitropie.

1. Epitropie se zice vechiletul epitropului.

Epitrop este vechilul tatălui celui nevîrstnic și chivernisitorul creșterii și averii lui.

2. Se poate orîndui epitrop, sau de către pravilă, sau de către Domnie, sau de către judecători, și atunci se zice după pravilă, sau de către părinții nevîrstnicului prin diată, și atunci se zice după diată.

3. Se orînduește sau unul sau mulți epi-

¹⁾ Vezi circulara departam. dreptăței cu No. 13645 din 1 Noembrie 1837 și cea cu No. 6095 din 13 August 1843, care oprește pe funcționarii judecătoriilor de a fi vechili și avocați ai părților care se prigonesc ; cea de a doua are și rezoluție domnească „ca slujbașii Logofeții și ai Divanurilor să fie popriți a se face avocați la vre-o pricină“.

tropi unui nevîrstnic, după mărimea averii lui; și ori se orînduește a fi epitrop toți peste toată averea, sau fiecare pe parte.

4. Cînd epitrop după diată nu este, atunci cea mai de aproape rudă se face epitrop după pravilă.

5. De se vor întîmpla rude multe tot de aceeași mai de aproape spiță, toți să se orînduească epitropi, sau cel mai bun, de nu este folos a se orîndui toți.

6. Cînd nu sunt rude, se face epitrop vornicia obștirilor ¹⁾.

7. Epitropii să se orînduească oameni cinstiți și de bună stare, sau cu chezășie ²⁾.

8. Cînd între epitropi unul e cu stare bună, iar altul dă chezășie, cel de al doilea se protimisește; afară numai cînd vre un cuvînt va da pliroforie împotrivă;

Adică de este om de bănueală, sau risi-

¹⁾ Desființată de Reg. Organic.

²⁾ Vezi circulara depart. drept. cu No. 45 din 2 Ianuarie 1848, din care se vede că chezășiile date de epitropi urmează a se trece din cuvînt în cuvînt în condica rînduită pentru epitropii, să se iscălească de chezaș și apoi să scrie și să iscălească și epitropul că va urma datoriile sale cu toată îngrijirea.

pitor, sau de viețuire urită, sau altfel, în cît și cu chezășie să nu fie vrednic de epitropie.

9. Se întimplă de multe ori a se orîndui privighetori epitropilor, rude, străini, boeri, neguțători, numai pentru cinste, or să ia aminte epitropilor, sau ca să ceară epitropii povață de la dînșii pentru lucrurile cele mai mari sau orcum altmintreli.

10. Epitropul cel după pravilă sau și cel după diată, cînd se va vădi că urmează rău cu epitropia, să se scoată.

11. Să nu se orînduească nici odată epitrop, om ce este în prigonire, sau în orcare vrajbă cu părinții nevîrstnicului sau cu el, măcar rudă, măcar străin fie.

12. Să nu se orînduiască niciodată epitrop unui nevîrstnic femeie (decît mama sa sau moașa sa ¹⁾).

13. De se va mărita, de al doilea, mama, să nu mai fie epitroapă.

¹⁾ Circulara depart. drept. No. 8976 din 8 Decembrie 1850 încunoștințează pe judecători că mama poate să fie epitroapă minorilor ei copii, fără intervenția judecătorească, dar să fie supusă la aceleași îndatoriri ca și ceilalți epitropi.

14. Cînd nevîrstnicul va fi sârman de mamă, atunci tatăl său să fie epitropul său la averea mamei sale.

15. După ce se va orîndui epitropul, pînă a nu se apuca de chivernisirea lucrurilor dator este să facă două catastishee anume de primirea averii și a datoriei nevîrstnicului și pe unul după ce-l va iscăli însuși și-l vor adevveri rudele sau judecătoria, să se dea în păstrare la Mitropolie sau la Episcopie, sau la vornicia obștirilor, iar celălalt și acela iscălit și adevérit ai-doma, să-l poprească însuși.

Ca să fie de trebuință, adică cel dintii cînd va da seama epitropiei epitropul, iar celălalt epitropului spre chivernisirea lucrurilor.

16. Mamele sârmanilor, ori moașele, și de nu se vor întimpla să fie ele însuși epitroape, să fie însă purtătoare de grijă creșterii sârmanilor.

Iar de se vor mărita de al doilea mamele, atunci or să li să lase iarăși îngrijirea creșterii, de vor îngriji de creșterea lor, sau să li se ridice de nu vor îngriji.

Numim bună creștere, învățătura sărmanului după starea lui, hrana lui, îmbrăcăminte și căutarea la boală.

17. Cînd tatăl prin diată va orîndui într'alt chip și în altă parte creșterea sărmanului, după orînduiala tatăsău să crească afară numai cînd se va vădi că nu i se dă bună creștere.

18. Episcopul este dator a chivernisi pe sărmani și casa lor ca un părinte.

19. Toate cite privesc spre folos nevîrstnicului este slobod epitropul a le face.

20. De orce va face epitropul, or cu vicleșug, sau din greșeală, spre paguba nevîrstnicului, este răspunzător.

21. Orce pagubă se va întîmpla averii nevîrstnicului din firească sau întîmplătoare neapărată pricină, este a nevîrstnicului, fără numai cînd se va dovedi că epitropul putînd să o apere, s'a lenevit.

22. Orce va face epitropul cu cuvînt, luînd, dînd, cheltuînd, tocmind, să socotește că le face nevîrstnicul, și se îndatorează cu dinsele; iar ce va face fără cuvînt, singur epitropul este dator.

23. Să nu aibă voe epitropul să cheltuească pentru nevîrstnic mai mult decît venitul lui, fără numai la o mare trebuință; căci într'alt chip orce va cheltui mai mult, păgubește însuși.

24. Epitropul toate cele cu cuvînt de prisos, mișcătoare, și toate cele ce se strică lesne (cum grîu, orz și altele asemenea lor), să le vînză, și prețul să-l facă capete.

25. Nici o dată nu e slobod epitropul să vînză nemișcător lucru al sărmanului, de cit numai la o mare trebuință, dar și atunci cu știrea stăpînirii ¹⁾.

26. Nici o dată nu e slobod epitropul să schimbe lucru nemișcător al sărmanului; iar de-l va schimba să se îndatoreze a-l răspunde cu toată paguba.

27. Este slobod epitropul a schimba țigani, dar tot cu cercetarea judecăței.

28. Vase de argint sau de aur, pietre scumpe, și orce sculă de preț scumpă a nevîrstnicului, să nu vînză epitropul, fără de cit la o trebuință și cu știrea stăpînirii.

¹⁾ Sub imperiul legii Caragea vînzarea imobilelor de minori nu se cerea să fie prin licitație publică, era destul să se ordone o expertiză în fața locului și aceea era adevărată lui valoare. Bul. Cas. p. 799/84.

29. Epitropul nu poate cumpăra lucrul celor ce sunt sub epitropia lui în cîtă vreme este epitrop.

30. Să dea epitropul cu dobîndă banii nevîrstnicului, împrumutîndu-i mitropoliei, episcopilor, mănăstirilor; iar de-iva împrumuta aiurea să-i împrumute cu zălog în-doit la preț.

31. Toate pricinile de judecată ce se întîmpla sau spre ajutorul, sau împotriva nevîrstnicului, să le caute epitropul cu știrea și povața rudelor sau a privighetorului, iar de le va căuta numai el singur, și se va năpăstui nevîrstnicul, el este dator paguba.

32. Fiind doi sau mulți împreună epitropi, de li s'a orînduit în diată sau de la judecată peste ce și la ce să fie epitropi; atunci fiecare dintr'înșii este dator pentru partea ce i s'a dat lui în seamă; iar de sunt toți fără osebire orînduiți peste toată averea, atunci toți pentru toate, și fie-care în parte pentru toată, sunt datori ¹⁾).

¹⁾ Cînd pentru administrația averii unui minor sunt numiți mai mulți tutori, dînșii sunt responsabili solidari de întreaga gestiune. Bul. Cas. p. 909/89.

33. De vor fi doi sau mai mulți împreună epitropi, și se vor prigoni între dînșii, vrînd să fie fiecare singur epitrop, atunci, să se protimisească cel mai vrednic prin știrea stăpînirii.

34. Privighetorii de se vor orîndui și ei epitropi peste oareșicare deosebită parte din toată epitropia epitropilor, se îndatorează și ei împreună cu epitropii la aceasta.

35. Mama fiind epitroapă a sărmanilor ei copii, de se va mărita al doilea pînă a nu-și da socoteala epitropiei, și pînă a nu se orîndui alt epitrop, atunci orice va fi pătimit, sau va pătimi averea nevîrstnicului, e datoare și ea și bărbatul de al doilea a o răspunde.

36. Moștenitorii epitropului sunt datori la orice e dator epitropul către nevîrstnic.

37. Cînd tatăl nevîrstnicului va orîndui anume în diată că epitropul său să nu fie dator să dea socoteala, nici în vremea epitropiei lui, nici după sfîrșitul epitropiei, să nu se asculte; ci epitropul să-și dea negreșit socoteala.

38. Epitropul este slobod să se lase de

epitropie din pricină de boală îndelungată de bătrînețe, sau pentru căutare de trebi chiar ale sale ce nu se poate să le lase, de slujbă politică, și de călătorie, însă cu știrea stăpînirii.

39. Contenește epitropia :

Cînd nevîrstnicul sau nevîrstnica vor implini douăzeci și cinci de ani ai vîrstei lor.

Cînd nevîrstnicul sau nevîrstnica se vor învrednici de la Domnie de ertarea vîrstei.

Cînd se va mărita nevîrstnica.

Cînd va muri cel ce e sub epitropie.

Cînd se va lăsa epitropul din pricină de boală, sau altele cum mai sus (§ 38) ¹⁾.

CAP. XXII.

Pentru cele puse în păstrare sau depoziton.

1. Cînd unul va da altuia lucru să-l păstreze, atunci să numește pus în păstrare sau depoziton.

2. Punerea în păstrare este o tocmeală, adică unul să pue în păstrare și altul să păstreze.

¹⁾ Vezi Anexa No. 5 Cap. VIII Reg. Org. și ofisul No. 552 din 27 Dec. 1844 (anexa No. 18)

3. Orce tocmeală se va face între păstrător și între cel ce pune în păstrare, pentru lucrul ce să dă în păstrare, întocmai trebuie să se păzească.

4. Păstrătorul se cade să ia amintă pentru cele puse în păstrare ca de chiar lucrurile sale.

5. Orce stricăciune se va întâmpla deponitului, din vicleșug, sau din dovedita lenevire, sau din greșala păstrătorului, stricăciunea la el privește.

6. În orice va pătimi din întâmplare neapărată, privește la cel ce a pus în păstrare.

7. De se va da în păstrare lucrul, cu tocmeală să-l vînză păstrătorul, și să se poprească prețul în socoteala datoriei atunci și înainte de vînzării, și după vînzare, orce va pătimi lucrul, și din orice pricină fără deosebire, păgubește păstrătorul; căci acest fel de lucru nu se mai numește deponit, ci isbrănire, adică lucru dat spre răfuirea datoriei.

8. De se vor da în păstrare bani cu tocmeală să se slujească păstrătorul cu dînșii, atunci orice vor păți, și mai îna-

inte, și după ce se va sluji cu dînșii, paguba este a păstrătorului fără deosebire.

Pentru că aceasta nu se mai socotește păstrare, ci împrumutare.

9. Păstrătorul fiind nevîrstnic sau nebun, dacă va păți ceva lucrul cel pus în păstrare, și se va zminti, atunci paguba privește la cel ce a dat lucrul în păstrare, pentru că a ales acest fel de păstrător.

10. Când se va da lucrul în păstrare cu voia de a se sluji cu el, atunci numai volnic este păstrătorul să se slujească cu el, iar altă dată nu. ¹⁾

11. Când lucrul cel pus în păstrare se va cere de cel ce l'a pus, dator este păstrătorul a-l da precum l'a primit.

Și de va fi lucrul roditor, este dator și rodul, bez numai cînd se va lega împotriva.

12. De se va numi și locul în care să se dea lucrul cel pus în păstrare, să se urmeze dupe tocmeală.

13. Cînd se va vîdi că lucrul cel dat

¹⁾ Vezi și art. 344 din codul penal din 1852 și art. 332 din cel din 1864

în păstrare este de furat sau străin, și se va cere de stăpînul său, este dator păstrătorul a-l da judecăței, că, de nu-l va da se învinovățește.

14. Cînd mulți vor pune în păstrare un lucru și-l vor cere, atunci păstrătorul este dator să-l dea fiind toți împreună; că de nu, se învinovățește.

15. Cînd mulți vor pune în păstrare lucrul deavalma, cu așezămînt ca să-l poată da păstrătorul fiecărui ce-l va cere, sau tuturilor, atunci să urmeze după tocmeală.

16. Cînd la doi inși se va pune lucrul în păstrare, este dator fiecare dintr'înșii să-l dea cînd se va cere, și de-l va da unul dintr'înșii cu lipsă de cît a fost, dator este și acel ce l'a dat, și celălalt păstrător lipsa lucrului.

17. Cînd se va da în păstrare lucru acoperit și pecetluit, atunci păstrătorul este dator a da lucrul cel acoperit și pecetluit cum s'a dat, cînd i se va cere, fără a mai fi dator altceva din cite poate să ceară cel ce l'a pus în păstrare, că le-a avut acoperite și pecetluite; dar de-i va arăta

mai întii păstrătorului cele ce pune în păstrare cîte una una, și apoi le va pecetlui atunci păstrătorul este dator și el a le da cîte una una.

18. De se va cere lucrul cel pus în păstrare, și nu se va da, în vreme ce putea să se dea, atunci orice va păți lucrul, din oricare pricină fără deosebire, este dator păstrătorul, pentru că nu l'a dat cînd i s'a cerut; fără numai cînd se va arăta cu dovadă că atunci nu se putea da din pricină neapărată.

19. Cînd va vrea păstrătorul să dea și înaintea sorocului celui orînduit, de se va întîmpla, lucrul cel pus în păstrare, este dator cel ce l'a pus să-l primească; afară numai de se află și el împotriva în vre-o întîmplare ca să nu poată să primească, iar păstrătorul poate să-l păstreze mai multă vreme.

20. Cînd păstrătorul va cheltui ceva de trebuință spre paza sau hrana lucrului celui dat în păstrare, cel ce l'a dat în păstrare e dator cheltueala.

CAP. XXIII.

Pentru sechestru ¹⁾.

1. Sechestru este un fel de depoziton, cînd doi inși sau mulți pun cu mulțumita lor un lucru de prigonire, la un al treilea obraz, în păstrare, ce se zice păstrător, ca să-l păzească și să-l dea aceluia ce se va dovedi stăpîn al lucrului.

2. Pînă a nu se dovedi cine e stăpînul lucrului, păstrătorul nu poate să-l dea nici unuia din cei ce-l pun în păstrare.

3. De se va tocmi și altceva între cei ce pun în păstrare și între păstrători, să urmează tocmeala.

4. Dupe ce se va dovedi stăpînul lucrului celui pus în păstrare, atunci păstrătorul e dator să dea lucrul și rodul de va avea.

5. În scurt cite am legiuit pentru depoziton (§ 3, 4, 5, 6, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21) toate le legiuim și pentru sechestru.

¹⁾ Vezi art. 7 Cap. 3 partea 6 anexa No. 2 Cap. VII Reg. Org. și ofisul deslușitor din anul 1838.

Partea patra

CAP. I.

Pentru daruri¹⁾.

1. Darurile sunt or lucruri, sau folo-suri de lucruri.

2. Se fac daruri și pe vremea de acum și pe vremea viitoare.

3. Se fac daruri și cu legătură și fără legătură.

4. Pînă a nu se da darul, poate să se lege orice legătură; iar după dare nu.

5. Orice va dărui bărbatul în viață femeii sale după nuntă, și femeia bărbatului său, se socotește împrumutare, iar nu dare.

¹⁾ Circulara No. 45 din 2 Ian. 1848 ordonă „ca actele de dar a lucrurilor nemișcătoare să se adevereze cu îndeplinirea formelor cerute pentru vînzări“ trecîndu-se în condica de vînzări de bună voe.

Pentru că de se va lăsa să dăruiască unul altuia cu desăvîrșită stăpînire, se poate din dragoste să-și dăruiască toată averea unul altuia, și la urmă, întîmplîndu-se a se despărți, să rămînă săraci; și iarăși se poate avînd, or bărbatul, or femeia, împrumutători; să dăruiască unul altuia totdeauna și împrumutătorii să rămînă păgubași.

6. După ce se va da darul, nu se va mai cere înapoi, afară numai:

a) De va fi dat darul cu legătură și cel ce l'a luat nu va urma legăturii.

b) De va necinsti primitorul darului pe dăruitor, sau de-l va păgubi, sau de va cugeta în faptă rea asupra-i, sau de va da jalbă asupra-i cu pîră nedreaptă.

7. Darul cel necinstit nu se cere nici odată înapoi, și necunoscător și cunoscător de se va arăta obrazul cel necinstit.

CAP. II.

Pentru darurile dinaintea nunții.

1. Afară din darurile de la logodnă, orce va dărui bărbatul femeii sale înaintea nunții se chiamă dar dinaintea nunții.

2. Orcum și orce se va așeza înaintea nunței, pentru daruri dinaintea nunții, acea tocmeală să se păzească întocmai ¹⁾).

3. De se va făgădui de către bărbat dar dinaintea nunții, și nu se va numi ce și cit, să nu fie dator.

4. Când înaintea nunței nu se va da, sau nu se va făgădui dar dinaintea nunții, după nuntă să nu se ceară.

5. Orce dar dinaintea nunții va dărui nevîrstnicul, se primește.

6. Când nu se va face nunta, darurile dinaintea nunței să întorc înapoi.

7. După nuntă și darurile de la logodnă firește urmează orînduelile darurilor dinaintea nunței; și cite legiuim pentru darurile dinaintea nunței, aceleași înțelegem și pentru ale logodnei.

8. Darul dinaintea nunții, ca și zestrea, nici se înstrăinează, nici se zălogește; afară numai la cite întîmplări, și cum se zălogește zestrea și se înstrăinează, și

¹⁾ Sub imperiul legiuirii Caragea darurile făcute între soți înaintea căsătoriei erau permise. Bul Cas. p. 686/95.

cînd bărbatul are datorie dinaintea nun-
ței și nu i se ajunge celalalt avut al lui
ca să se plătească.

9. Cînd se va desface căsătoria pentru cu-
getarea rea a muerii împotriva vieții băr-
batului, sau pentru precurvia ei (vezi pen-
tru căsătorie, partea 3. Cap. 16. art. 6),
atunci darul cel dinaintea nunței se în-
toarce întreg bărbatului, și, de nu vor a-
vea copii, îl stăpînește desăvîrșit, iar de
vor avea, este al copiilor, și el ia numai
rodul.

10. Cînd se va desface căsătoria pen-
tru cugetare rea a bărbatului împotriva
vieții soției sale, sau pentru că are ții-
toare, și celelalte (vezi pentru căsătorie
partea 3, cap. 6 § 6), atunci darul dina-
intea nunței rămîne al muerii; și de n'au
copii, îl stăpînește ea desăvîrșit, iar de
au copii, este al lor, și ea numai cu ro-
dul se folosește.

11. De se va mărita femeia în ajunul ja-
lii, să piarză darul dinaintea nunții; și de
va avea copii să fie al lor, iar de nu, să
fie al moștenitorilor bărbatului.

12. Cînd bărbatul va muri, și nu se va mărita muerea, sau se va mărita după anul jălii atunci, de va avea copii, darurile dinaintea nunții să fie ale copiilor, avînd ea folosul acelor daruri; iar de nu are, și bărbatul nu are datorie dinaintea nunții (§ 8) să le stăpînească cu desăvîrșită stăpînire.

CAP. III.

Pentru moștenire sau clironomie.

1. Moștenire este primirea unui viu a dreptăților unui mort, căruia îi sunt dăruite după pravilă, fără de diată sau cu diată (1).

2. Dreptățile mortului ce se moștenesc sunt:

a) Toată averea lui, afară din boerii, din privilegiurile persoanei sale, și afară din pedeapsa pentru vinile persoanei sale.

b) Toate datoriile lui.

1) In ofisul domnesc No. 558 din 13 Martie 1851, relativ la moștenirile obrazelor călugărești, dat de Barbu Dimitrie Știrbei, se ordonă a se avea în vedere hrisovul din 1776 și înaltul împărătesc hatișerif din 1802, prin care se prevede ca averea călugărilor morți să se ia ca un venit al mănăstirei la care erau închinați.

c) Toate tocmelile lui după care or el este altora cevași îndatorat, or alții lui.

d) Orce pricini de judecată politicească.

3. Diata se zice cartea prin care rînduește mortul cine să-i fie moștenitor.

4. Moștenitorul este obrazul la carele trec toate acele drepturi (§ 2) al mortului.

5. Cel ce nu voește, cu sila moștenitor nu se face.

6. Să aibă voe moștenitorul, cerînd de la judecată soroc de șease luni, să cerceteze averea mortului și datoriile, ca să-și ea seama de voește a se face moștenitor sau nu.

7. In diastima chibzuirii de șease luni, să se orînduiască de judecată epitrop pe averea mortului ca să caute să nu se risipească.

8. Are voe moștenitorul să ceară de la judecată a se cerceta averea și datoriile mortului cu cataștișhee carele să i se dea lui ca săși ia seama.

9. Cînd moștenitorul este nevîrstnic, epitropul sau ruda cea mai de aproape, prin știrea judecăți, se cade a face chibzuire de trebuie să primească sau nu nevîrstnicul moștenirea.

10. Cel ce va primi odată și se va numi moștenitor, sau chibzuinduse în zisul soroc (§ 6), sau nu, acela nu poate să se mai lapede de moștenire, ci rămîne bun moștenitor.

Încă și cel ce nenumindu-se moștenitor, va urma ca un moștenitor (plătind adică datoriile mortului, sau vînzînd din averea lui, și celelalte) rămîne și acela bun moștenitor, și nu se mai poate lăpăda.

11. Nevîrstnicul, de se va numi moștenitor cu mijlocul judecătii prin epitrop, rămîne moștenitor, și nu se mai poate lăpăda de moștenire.

12. Moștenitorul nu este slobod o parte din averea mortului să moștenească și alta nu; ci or toată, or nimic.

13. Copii sunt datori să primească numai moștenirea mamei, și a tatălui nu, de nu le e de folos; sau a tatălui numai, și a mumei nu.

§.

Moștenire fără diată.

14. Fără diată moștenesc rudele.

Se împart rudele, în rude din sus, din jos și de alătura.

Rude din jos sunt copiii, nepoții, stră-nepoții și celelalte.

Rudele din sus părinții, moșii, strămoșii și ceilalți.

Rude de alătura sunt frații, unchii, nepoții, verii și ceilalți.

15. Toate rudele moștenesc pînă la a 8-a speță a rudenii.

Spîta de rudenie zicem rîndul obrazelor la carele trec averile morților, după figura Z ¹⁾.

Fig. Z, obrazul ce se moștenește fiul lui este întia spiță, nepotul lui este a doua spiță, și de rînd cei din jos;

Și iarăși tatăl lui Z, întia spiță, moșul său a doua, și drept de rînd cei din sus.

Și iarăși fratele lui Z, a doua spiță, pentru că tatăl său (prin carele el se rudește cu frateseu), este spița întii.

Iarăși vărul lui Z, spița patra, pentru că tatăl lui Z, este spița întii, moșul a doua, unchiul a treia, vărul a patra, și de rînd cei de alătura.

1) Vezi tabloul la sfîrșit.

16. Rudele cele din jos se protimisesc de cele din sus la moștenire, și cele din sus de cele de alături.

Rudele de jos.

17. a) Când mortului nu-i trăește muerea sau moartei bărbatul, și au numai un copil, atunci moștenește copilul.

b) Când au numai feciori, moștenesc feciorii, deopotrivă fiecare.

c) Când au feciori și fete, numai feciorii moștenesc deopotrivă, și pe fete, de vor fi neînzestrate, datori sunt să le înzestreze și să le căstorească ¹⁾.

1) Vezi art. 13, cap. 16, p. 3 mai sus, și art. 32 mai jos.

— Frații după legea Caragea, fiind datori să-și înzestreze surorile cu din chiar avutul lor propriu, când nu este avere părintească, rezultă de aici că ei nu pot pretinde să fie obligați la plata dotei numai în proporțiunea părții ce au moștenit și prin urmare să o dividă față cu sora de măritat și între ceilalți comoștenitori ai săi. Bul. Cas. p. 846/87.

— Sub Codul Caragea fetele nu moșteneau pe părinții lor, ci numai feciorii, cu obligație însă de a înzestra pe fete.

Astfel o fată, fie căsătorită chiar după moartea părinților și fraților ei, nu poate revendica nimic de la nepoții ei din moștenirea rămasă după urma părinților săi dacă se constata că a fost înzestrată din averea părintească. Bul. Cas. p. 786/900.

d) Cînd au fete neînzestrate și înzestrate numai cele neînzestrate moștenesc deopotrivă fiecare.

e) Cînd au numai fete înzestrate, atunci moștenesc ele deopotrivă una ca alta.

f) Cînd, afară din copiii lor cei vii, au și nepoți de fiu, se chiamă și aceștia la moștenire și moștenesc dimpreună cu unchii lor partea ce se cădea să moștenească tatăl lor de a treia.

g) Cînd, neavînd feciori în viață, au nepoți, din feciori și din fete, atunci nepoții cei din feciori, depărtează pe nepotii cei din fete (precum se cădea să depărtează feciorii de trăiau pe fete de trăiau) și moștenesc pe obrazul părinților lor.

Luînd adică fiecare familie partea ce se cuvenea să ia tatăl lor de trăia.

— Codul Caragea recunoștea numai băeților dreptul la moștenirea părintelui lor nu și fetelor, cînd erau și băeți și fete și în acest caz dacă fetele nu erau înzestrate, frații erau datori a le înzestra și mărita. Bul. Cas. p. 554/94 și 961/94.

— Fetele avînd numai dreptul de a fi înzestrate, iar băeți de moștenitori ai averii părinților decedați, numai aceștia puteau să ridice contestații la executare, iar nu și fetele. Bul. Cas. p. 367/85 și 51/83.

h) Cînd au nepoți din fete numai, acei numai moștenesc de casă.

i) De le trăesc tata și mama, și au și nepoți de copiii, nepoții aceia opresc din moștenire pe tată și pe mamă, după cum trebuia să-i oprească și părinții lor de ar fi trăit.

Asemenea urmează și cînd în loc de tată sau de mamă, are mortul or moarta moși, sau moașă; și celelalte rude din sus asemenea.

j) Copii vitregi de tată, moștenesc pe mamă, deopotrivă, și pe tatăl fiecarele deosebi pe al său.

k) Cînd mortului îi trăește muerea și are copii cu dînsa, sau moartei îi trăește bărbatul și are copii cu dînsul, atunci copii, sufletul mortului sau al moartei și soția cea vie moștenesc deopotrivă averea, după cum mai jos se arată :

Adică copii își iau părțile lor, pe care sunt stăpîni desăvîrșit, luînd asupra lor și partea sufletului pentru cheltuelile îngropării și a pomenirilor mortului sau moartei; iar soția cea vie are numai chrisis, adică folosul părții sale.

Iar de se va întâmpla, în urma morții unuia din părinți peste trei ani, să trăească copii, și după acea vreme să moară copilul, însă partea bărbătească mai înainte de al 14-lea an al vârstei sale, iar partea femească mai înainte de al 12-lea an al vârstei sale, atunci părintele ce va fi viu să ia a treia parte a sufletului în bani gata; iar de vor muri copii înaintea împlinirii a trei ani după moartea unuia din obrazele părinților, atunci obrazul dintre părinți ce este viu, de va fi făcut cheltueli pentru îngropare și pomeniri, să arate socoteală către clironomii (vezi al. c. de la § 18) și clironomii să-i plătească cât va fi cheltuit ¹⁾.

Rudele de sus.

18. a) Cînd va muri copilul fără de moștenitor, însă partea bărbătească, după cel patrusprezecelea an al vîrstii sale, iar partea femească după al 12-lea an, atunci îl moștenește tatăl și mama deopotrivă.

¹⁾ Succesibilul apucat să plătească datoriile autorului său, ca să fie scutit, trebuie să dovedească că a renunțat la moștenirea lui, iar nu că nu a acceptat succesiunea. Bul. Cas. p. 96/85.

b) Cînd multe din cele de sus rude trăesc, după moartea vreunui din cei de jos ce n'are moștenitor, atunci cei mai de aproape la spiță se protimiesc la moștenire din cei mai depărtați:

Cum am zice tatăl numai, sau mama numai, sau amîndoi împreună de trăesc, se protimiesc din moși, și moșul din strămoși și celălalte.

c) Cînd va muri copilul, parte bărbătească mai înainte de al patrusprezecelea an al virstei sale, iar parte femeiască mai înainte de doisprezece ani ai virstei sale, ori înaintea morții unuia din părinții săi, ori după moartea acelu părinte și alt copil nu va mai rămînea, atunci periusia acelu părinte să se facă trei părți din care o parte să o moștenească obrazul cel viu dintre părinți cu desăvîrșită stăpînire, însă în bani gata, altă parte să o moștenească rudele cele de sus ale părintelui celui mort sau frate numai (de vor lipsi rude de sus), iar cealaltă a treia parte să o moștenească sufletul copilului celui mort, care parte să o ia tot acele rude

ale părintelui celui mort, pentru cheltuiala îngropării și a pomenirilor.

Iar cînd nu vor trăi nici rude de sus, nici frați ai părintelui celui mort, atunci obrazul dintre părinți care trăește să moștenească pe părintele cel mort al copilui, și rudele de alătura ale părintelui celui mort, pînă la a patra spiță, să aibă pronomion a răscumpără, de vor voi, numai căminul lor, de va fi.

§.

Rudele de alături.

19. a) Mortul care n'are rude din jos și din sus, se moștenește de rudele de alătura.

b) Frații și surorile se protimiesc la moștenire dintre toți lăturașii.

c) Frații cei buni se protimiesc la moștenire din cei vitregi.

d) De va muri vre-un frate sau vre-o soră fără de moștenitori, și au frați, sau surori și nepoți de frați, atunci dinîpreună cu frații moștenesc și nepoții partea tătului lor, sau a mamei lor, ce se cădea să o ia de trăia.

e) Cînd vreun frate, sau vreo soră, murind fără de moștenitor, au frați vitregi și nepoți de frați sau de surori buni, atunci, nepoții opresc de la moștenire pe frații vitregi după cum trebuia să-i oprească și tatăl sau mama lor de trăiau.

f) Cînd vreun frate sau vre-o soră, murind fără de moștenitori, n'au nici frați sau surori buni, nici nepoți din frați sau din surori buni, atunci frații și surorile cei vitregi, buni de tată sau de mamă, moștenesc deopotrivă.

g) După cum copiii fraților buni moștenesc d'împreună cu unchiul sau cu mătușele pe unchiul cel bun sau pe mătușă (§ e de mai sus) așa și copiii fraților vitregi moștenesc pe unchiul cel vitreg sau pe mătușă, d'împreună cu unchiul cei vitregi sau mătușele.

h) Pravila ce chiamă copiii fraților celor morți ca să moștenească d'împreună cu unchiul, nu se întinde și la rudele dealătura cele mai depărtate; ci după frați și nepoți de frați, toți ceilalți lăturași moștenesc după spița rudeniei, protimisindu-se

totdeauna cei mai de aproape din cei mai de departe ¹⁾).

§.

20. La moștenirea căminurilor totdeauna or din sus rude de vor fi moștenitori, or din jos, or de alătura, se protimisește partea bărbătească plătind cu bani la partea femeiască analogon ce li se face și să ia din moștenirea căminurilor.

§.

21. Copilul din curvie fără diată nu moștenește pe tatăl și pe rudele sale din sus, nici tatăl său pe dînsul, și pe rudele lui din jos, căci el nu este știut lor, nici ei lui;

Copilul din curvie moștenește, fără diată, pe mama sa și pe moașa despre mama sa; și unchii, moașa și mama pe el, pentru că împotriva el este cunoscut de dînșii și ei de dînsul ²⁾).

¹⁾ Frații primari, care vin în concurs cu trei frați uterini, au dreptul, chiar trăind ambii părinți, la o a patra parte din averea de succesiune plus $\frac{1}{16}$ din totala avere. Bul. Cas. p. 880/87.

— După art. 6, 19, 20 și 21 p. VI c. II cod. Caragea fetele nînzestrate au drept la $\frac{1}{6}$ parte din moștenirea părintelui lor. Bul. Cas. p. 88/89.

²⁾ Copilul natural are drept de moștenire în averea fra-

22. a) Copii de suflet, or rude de vor fi, or străini, moștenesc pe părinții lor cei sufletești, după cum și copii cei adevărați, fără de diată întocmai.

b) Copii de suflet nu moștenesc după cuvîntul iotesii alte rude dintr'ale sufleteștilor lor părinți, nici din sus, nici din jos, nici dealătura.

c) Părinții cei sufletești, or rude, or străini de vor fi, cînd după moartea copilului de suflet trăesc părinții lui cei firești, moștenesc d'împreună cu dînșii deopotrivă pe copilul de suflet; dar cînd nu trăesc îl moștenesc singuri.

d) Părinții sufletești nu moștenesc cu cuvîntul iotesii alte rude ale copiilor lor de suflet.

§

23. Cînd bărbatul cu muierea trăind zece ani și nefăcînd copii, va muri unul din obraze și nu va avea copii dintr'altă căsăto-

telui și surorii sale de mamă, de și legea nu spune expres aceasta, căci atît dispozițiile art. 21 p. IV c. III din legiuirea Caragea, cît și despozițiile art. 677 din c. c. actual, care vorbesc de moștenirea, copilului natural, nu sunt restrictive. Bul. Cas. p. 843/97.

rie mai dinainte, atunci obrazul cel viu moștenește fără de diată a șasa parte din avutul lui; iar cealaltă avere rudele lui.

Cînd bărbatul cel mort n'are rude, nici de sus, nici de jos, nici de alătura, îl moștenește fără de diată soția sa; și pe soție, de nu va avea rude de sus de jos și de alătura o moștenește fără de diată soțul ei.

§.

24. Cînd mortul n'are nici rude, nici nevastă, sau moarta nici rude, nici bărbat, se moștenește fără de diată de cutia milelor ¹⁾).

§.

Moștenire cu diată.

25. Moștenesc și rudele și străinii cu diată.

26. Diata să se facă înscris, iscăliind-o cel ce o face și mărturisind-o cu iscălitura sa și arhiereul locului, sau judecătorii, sau trei martori, care să fi văzut sau să fi auzit de la cel ce a făcut diata, că este a sa.

¹⁾ Vezi și art. 10 și 11 din legiuirea pentru obșteasca epitropie.

Cînd cel ce face diata, nu va să știe martorii cele scrise în diată, este slobod strîngînd-o sau pecetluind-o, să o dea, să o iscălească pe din afară, spuindu-le numai că este diata sa.

Iar de va fi scrisă diata de tot cu mîna celui ce a făcut-o, atunci și fără de martori să aibe tărie întocmai ca cea mărturisită ¹⁾).

¹⁾ Era valabil testamentul făcut de un om care nu știa carte, dacă subscrierea prin punere de deget era adevărită de scriitor și de trei martori. Bul. Cas. p. 434/83 și 1098/93.

— Prin condiția ce legea Caragea cere pentru validitatea testamentelor, prin art. 26 de la partea IV c. IV nu se înțelege ca testamentul să conțină mențiunea din partea martorilor că au văzut sau auzit de la testator că testamentul este al său: este destul ca testatorul să declare în testamentul său că l'a făcut în de față cu martorii care semnează, ca cerințele legii să fie îndeplinite, și partea care atacă testamentul n'are de cît să ceară ascultarea acelor martori, conform art. 19 p. VI c. II din zisa lege. Bul. Cas. p. 1060/91.

— Este nul testamentul sub legea Caragea, care nu avea, pe lingă semnătură și adevărirea a trei martori care să fi văzuț sau să fi auzit de la cel care a făcut diata că este a sa. Bul. Cas. p. 691/87.

— Legea nu pronunță nulitatea testamentului în care testatoarele vorbește în a treia persoană; condițiile esențiale de observat la testamente s'au prescris atît de legea Caragea cît și de legea nouă. Bul. Cas. p. 181/85.

27. Nimeni să nu fie volnic să-și facă diată mai înainte de douăzeci de ani ai vârstei sale.

28. Cel ce face diată trebuie să aibă mintea întreagă. De aceia:

Nebunii și cei zmintiți la minte nu pot să-și facă diată.

29. Cel ce are copil și rude din jos, nu este slobod să lase moștenitori în diate rude din sus.

Pentru că rudele din jos se protimisesc după pravilă din cele din sus. (§ 16).

30. Mama care are copil din curvie, nu este slobodă să-și lase în diată moștenitori pe rudele din sus; că se protimișește acesta după pravilă din rudele ei din sus.

31. Cine n'are rude din jos, și are părinți și rude din sus, nu e slobod să lase

— Testamentul autentic, trebuie mărturisit *de visu et auditu* de însuși testatoarele. Un procurator cu puteri chiar speciale nu are acest drept. Bul. Cas. p. 320/82.

— Sublegea Caragea nu era oprit ca un testataore să-și trimeată testamentul său la Trib. pentru a fi legalizat, printr'un vechil cu procură legalizată de comisie care avea să declare că testamentul este al mandatarului său. Bul. Cas. p. 403/80.

moștenitori în diată rude de alătura; că rudele din sus se protimisesc după pravila din rudele de alătura (§ 16).

32. Cînd cineva, neavînd rude de sus și de jos, are de alătura, slobod este să lase moștenitor pe care va voi dintr'înșii sau din cei străini pe cel cinstit, sau pe muerea sa, și muerea pe bărbatul său.

Inșă să se însemneze că oricare soră se va înzestra după moartea părinților ei de către fratele său, nu din moștenire rămasă de la tată-său sau de la mamăsa ci din avutul cîștigat de către frateseu aceia murind fără de copii, să lase pe acel frate al său după datorie moștenitor pe jumătate din avutul său.

33. Cînd cel ce face diată are numai un moștenitor, din jos, sau din sus, atunci după datorie se cade ca jumătate din averea lui să o lase moștenitorului. Iar cînd are doi, atunci se cade să le lase două părți din trei, și cînd are trei, atunci trei părți din patru, și celelalte; iar jumătate partea (cînd are un moștean), sau a treia parte (cînd are doi), sau a patra

(cînd are trei), și celelalte, este slobod să o dăruiască cui va voi.

34. Au putere părinții care fac dieți, și celelalte rude din sus să depărteze din moștenire pe copii și pe celelalte rude din jos pentru următoarele pricini:

a) Cînd copii și rudele din jos îi vor necinsti ocărîndu-i, sau bătîndu-i sau pornind jalbă asupra-le cu piri nedrepte.

b) Cînd bolnăvindu-se sau sărăcind, nu vor îngriji de dinșii și nu-i vor căuta după putere.

c) Cînd vor cădea robi, și ei, avînd putere, nu-i vor răscumpăra.

d) Cînd vor umbla să-i omoare ¹⁾.

35. Părinții ce sufletește pot să depărteze de moștenire pe copii lor de suflet pentru aceleași cuvinte pentru care și cei adevărați părinți își lipsesc copii lui de moștenire.

36. Copii și rudele din jos pot să depărteze din moștenire pe părinții și rudele din sus pentru pricinile (b. c. d. de la § 34).

37. Cînd cel ce face diata va depărta

¹⁾ Vezi art. 30 cod. penal 1850.

de moștenire pe rude din jos sau din sus, de nu va scri curat în diată și pricina să nu se ție în seamă depărtarea de moștenire.

38. Cînd cel ce face diată va să adauge, sau să scoată, sau să dreagă ceva din diată, poate să o facă aceasta și cu deosebită însemnare în diată peste cele scrise; însă acea însemnare să fie scrisă de însuși el, sau și de altul, și iscălită de dînsul, mărturisite de trei marturi, sau de judecător, sau de arhiereul locului; iar într'alt chip nu ¹⁾).

39. Cel ce face diată, nu e slobod cu însemnare, nici moștenitor să orînduiască nici de moștenire să lipsească.

§

40. Se strică diata de tot:

¹⁾ Cînd un testament nu formează de cit un singur corp și după ce o fost defructiv terminat s'a dat și semnat de testator și martori, e invederat că data, semnătura, și asistența martorilor pusă în josul lui se raportă la toate dispozițiunile luate prin el; prin urmare, într'un asemenea caz nu poate fi vorba de vre-o nulitate în înțelesul art. 38 p. IV c. III din legiuirea Caragea, sub imperiul căreia s'a făcut testamentul. Bul. Cas. p. 1060|91.

— Sub codul Caragea se putea face codicile, și în afară de diata, în formă olografă, și ele erau valabile, ca și cele făcute prin diată. Bul. Cas. p. 1523|96.

a) Cînd se face împotriva pravilelor (§ 26—31).

b) Cînd neavînd cel ce face diata copil mai dinaintea morții lui, se va naște, după moartea lui, copilul de care în diată nu se face pomenire.

c) Cînd se va face a doua diată după pravilă, a treia și celelalte.

d) Cînd se va dovedi mincinoși.

e) Cînd moștenitorul cel orînduit nu va să se facă moștenitor.

41. Se drege diata în parte și nu se strică de tot.

a) Cînd după diată se va naște copil, și cel ce a făcut diata, avînd orînduiți moștenitori alți copii ai săi, nu pomenește pentru aceasta; că atunci acest copil se cuprinde și el în moștenire, și moștenește d'împreună cu ceilalți frați deopotrivă din averea părintească; iar celelalte rîndueli ale dieții nu se strică.

b) Cînd cel ce face diată are copii și rude de jos, sau părinți și rude de sus, și pe unele din obraze ce sunt tot de-o

spiță le numește de clironomi, iar pe altele nu ;

Căci atunci cei nepomeniți se copriind și moștenesc împreună deopotrivă averea ; iar celelalte rîndueli ale dieții să urmează.

c) Cînd cel ce face diată, nu va lăsa moștenitorilor din jos, sau din sus, deplină partea jumătate ce e dată să le-o lase (§ 33), sau două părți din trei, sau trei din patru, și celelalte ; și va dărui legaturi aiurea mai mult de jumătate (de va avea un moștenitor) sau mai mult de a treia parte (de va avea doi) sau mai mult de a patra parte (de va avea trei), și celelalte ;

Căci atunci ce e mai mult să scoată din legaturi și se dă moștenitorilor ; iar celelalte rîndueli din diată se împlinesc.

42. Rudele din jos și din sus sunt slobode a porni pîră asupra dieții pentru orice defăimare va fi avînd ; iar rudele de alătura numai cînd n'are adevेरirea cea rînduită de pravili, sau că cel ce a făcut diata nu-și avea mințile întregi cînd

a făcut-o, sau că este mincinoasă; (pentru care pricini și cutia milelor cînd nu este moștenitor după pravilă, are voe să facă pîră asupra-i).

CAP. IV.

Pentru legat.

1. Legat se zice darul cel cu diată, sau cu deosebită însemnare dăruit dupe moarte.

2. Poate cel ce face diată să dăruiască legaturi, rudelor, străinilor, unuia din moștenitori sau mai multor, bez moștenirea lor.

3. Ciți sunt slobozi să-și facă dieți, au voe și legaturi să dăruiască.

4. Se dăruiesc legaturi lucruri sau folosuri de lucruri, cu legătură și fără de legătură.

5. Cînd vre-un legat se va scri cu legătură, pînă a nu se împlini legătura, nu e dator clironomul să-l dea.

6. Cine este moștenitor și are legat, este slobod să se lapede de moștenire, iar legatul să și-l ție.

7. De se va scrie acela și legat la mulți fără de a se orîndui părțile, îl împart deopotrivă toți; iar dacă sunt orînduite părțile își ia fiecare partea sa.

8. De se va scrie legat vre-un lucru zălogit, moștenitorul este dator să-l scoată și să-l dea, sau de se va fi vîndut, să-i răspundă prețul.

9. Cînd cel ce face diata va dăruia legat vre-un lucru străin știindu-l și pe urmă judecîndu-se stăpînul, și-l va lua, atunci moștenitorii se îndatorează să răspundă legatarului prețul aceluia lucru. Iar cînd cel ce a făcut diatã va fi dăruit legat lucru străin neștiindu-l și lucrul acela se va lua de stăpîn cu judecatã, atunci moștenitorul nu e dator nimic.

10. De se va lăsa legat vre-un lucru închiriat, atunci moștenitorul să plătească legatarului toată chiria, din ziua ce se va face stăpîn pe lucrul acela pînã la împlinirea sorocului închirierii, și dupã soroc să fie al legatarului.

11. Cînd se va scrie legatul se înțelege d'împreună cu acel lucru și părțile lui cele încheiate.

Cum de se va scrie casã, se înțelege și ușile, și celelalte cîte sunt încheiate.

12. Cînd se va scrie legatul, nu se în-

țeleg și părțile cele neîncheiate cu acel lucru, de nu se vor numi în diată; cum de se va scrie casă, nu se înțeleg și așternuturile, de nu se vor numi și ele.

13. Cînd se va scrie legat vre-un loc, se înțeleg și cite lucruri mai la urmă s'au împreunat cu locul, de nu le va deosebi făcătorul dieți.

De va scrie cum am zice legat vre-un loc fără de namestie, și la urmă va face pe dînsul namestii, și nu le va deosebi, se înțeleg d'impreună cu locul și namestiile și celelalte.

14. De se va scrie legat vre-o namestie, sau vie, sau pădure, sau orice alt lucru, este pus vre-un loc, și se va strica din vre-o întîmplare după vreme, locul se dă.

15. De se va scrie legat cel ce face diata, și mai la urmă însuși îl va vinde, sau îl va strica, moștenitorul nu este dator să-l dea.

16. Cînd din multe lucruri de un fel (cum am zice din cai și altele) un legat scrie nehotărît, unul nehotărît e dator clirono-

mul să dea; iar de va scrie hotărit, pe cel hotărit este dator să dea.

17. De va scrie legaturi lucruri prăsite (cum sunt dobitoacele și celelalte) trebuie să se dea legatarului, după moartea celui ce a făcut diata, cu prăsila cite se va face după moarte.

18. Cite legaturi, pînă a nu se da, să strică firește, sau din vre-o întimplare peste putință a se opri, sau de dăruitor se cheltuesc, paguba este a legatarului.

19. Cite legaturi din vicleșug sau greșeală a moștenitorului să strică, paguba este a moștenitorului.

20. Cite legaturi sunt scrise în dieți ce s'au stricat cu totul, nu sunt datori cliromii să le dea.

21. Cînd moștenitorii vor da un legat numai din diețile ce s'au stricat cu totul sunt datori cliromii să le dea pe urmă toate.

22. De se va scrie legat vre-un rob, și va fugi pînă a nu se da de către moștenitor, atunci moștenitorul este dator a da or pe rob, sau prețul lui; iar de va fugi

pînă a nu muri cel ce a făcut diata, a tunci moștenitorul nu este dator, iar legatarul este slobod să-l stăpînească unde-l va găsi.

CAP. V.

Penru iofhesie sau facere de fii de suflet.

1. Facerea de fii de suflet este dar spre mîngierea celor ce n'au copii.

2. Fac fii de suflet numai mireanii vîrstnici, și mirencele cele vîrstnice.

a) Cîți sunt căsătoriți și n'au copii.

b) Cîți văduvi sau văduve n'au copii.

c) Cîți sunt neînsurați și vor voi.

3. Nebunii, risipitorii și necinstiții nu fac fii de suflet.

4. Epitropul, în diastima epitropiei, nu face fiu de suflet pe cel de sub epitropia sa.

5. Facem fii de suflet, obraze bărbătești, femești, rude sau străini, născuți din părinți slobози, iar nu robi.

Facem fii de suflet și drept adevărați și pe copii noștrii ce nu sunt din cununie cînd n'avem firește după lege.

6. Se fac fii de suflet vîrstnici și nevîrstnici, care să fie cel puțin cu 18 ani mai tineri de cit cei ce fac fii.

7. Cîți fac fii de suflet vîrstnici, să-i facă prin anafora către Domnie, și prin hotărîre domnească înscris; ca să cerceteze adică cugetul celor ce-i fac fii.

8. Cîți fac fii de suflet nevîrstnici, să-i facă prin știrea și adevेरirea judecătorilor locurilor, înfățișîndu-se însuși cu dînșii și cu rudele lor cele mai de aproape.

9. Cîți fac fii de suflet și drept adevărați pe copii lor ce nu sunt din cununie, slobozi sunt și cu diata lor să-i facă fii de suflet și adevărați.

10. Cîți fac fii de suflet împotriva prăvilor (§ 2—4, 6—8), facerea lor de fii întru nimic se socotește ¹⁾.

11. Orice inclinare și datorie au fii cei firești către părinții lor, tot acea inclinare și datorie au și fii cei de suflet către sufleteștii lor părinți, și aceștia către aceia.

¹⁾ Nulitatea unei adopțiuni pentru vițiu de consimțimint din partea minorului adoptat este relativă și nu se poate invoca decît numai de către dînsul. Bul. Cas. p. 37/89

Partea cincea

Pentru vini ¹⁾.

CAP. I.

Pentru omor.

1. Omorul este, sau mai înainte cugetat, sau necugetat.

2. Mai înainte cugetat omor se zice, cînd îl face ucigașul cu gînd de a omori, și necugetat cel împotrivă.

3. Cine va face omor cugetat, singur sau dimpreună cu altul, să se omoare.

4. Omorul cel necugetat, după întimplări micșorează sau mărește vina; adică:

a) Cine va omori apărîndu-și viața de primejdii, nevinovat este.

¹⁾ Toate dispozițiile privitoare la „vini“ s'au abrogat prin cod. penal din 1852, prin art. 386; deasemenea prin cod. penal din 1864 prin art. 398.

b) Cine fiind copil mic, sau nebun, sau zmintit la minte va omorî, nevinovat este.

c) Cine asvîrlind ceva cu nebăgare de seamă, va omorî, să răscumpere cu bani omorul de la rudele celui omorît.

d) Cine din beție va omorî, de va fi sărac, să se bată și să se osîndească la surghiunie de trei ani; iar de va fi bogat, să răscumpere cu bani omorul de la rudele omorîtului, și iarăși să se osîndească la surghiunie asemenea.

e) Care la mînie lovind va omorî, de va fi lovit cu armă, și tăind, sau săgetînd, sau împungînd, sau împușcînd va omorî, să se omoare; iar de nu va lovi cu armă și va omorî, să se pedepsească ca ucigașul din beție.

CAP. II.

Pentru fîlhari.

1. Tîlhari sunt cîți înarmați ies înaintea oamenilor sau îi pîndesc la drumuri, sau năvălesc la locașurile lor și-i jăfuesc, și'i dispoae.

2. Cîți tîlhari se prind, să se omoare.

3. Cîte lucruri jefuite se găsesc la tîl-

hari, să se cerceteze ale cui sunt și să se dea stăpînului acelor lucruri.

4. Cite lucruri, jefuindu-le tilharii, le vor vinde, de se va dovedi că cumpărătorul, știind că vînzătorul era tilhar, sau că lucrurile erau de hoție, le-a cumpărat, să le piarză și să le ea stăpînul lor; iar de se va dovedi că neștiind cumpărătorul le-a cumpărat, atunci stăpînul lucrurilor să-i plătească pe jumătate prețul cumpărării și să le ia; apoi amîndoi să se despăgubească din averea tilharului (de va avea ceva) luînd adică stăpînul lucrurilor jumătatea prețurilor ce a dat și cumpărătorul jumătatea ce-a pierdut.

5. Cîți se vădesc gazde de tilhari, să se cerceteze, și cînd siliți fiind de frică primeau pe tilhari și-i tănuiau, să se ierte iar de nu, să se osîndească la ocnă în soroc de cinci ani.

CAP. III.

Pentru furi.

1. Fur zicem celui ce fură adică ia pe ascuns.

2. Cine va fura de la om particular, să

se dea prin tîrg cu bătae, să plătească ce a furat, și să se închiză la pușcărie un an.

Cînd tot acela va fura de al doilea, să se dea prin tîrg cu bătae, și să se osîndească la ocnă cinci ani.

3. Cîte lucruri se vor vinde de furi la alții și le va cunoaște stăpînul, să se urmeze la acelea ca și la cele jefuite de tilhari.

4. Gazda de furi să se pedepsească ca furul.

5. Furul de lucruri sfinte din biserici, să se osîndească ca și cel ce fură de la particulari, dar mai strașnic, și gazdele lor asemenea; iar cele furate și vîndute, unde se vor găsi, să se ia fără de plată.

6. Furi de lucruri domnești și obștești să se osîndească ca și furi de lucruri sfinte.

CAP. IV.

Pentru mofluzii mincinoși.

1. Cei ce se fac mofluzi, fără a fi, furi se socotesc și sunt.

2. Cîți se vor dovedi mofluzi mincinoși să se osîndească la pușcărie un an, să li

să vînză averea, și să se plătească împrumutătorilor.

3. Tovarășii mofluzilor mincinoși, adică cîți ne împrumutîndu-i se arată de împrumutători și să dovedesc mincinoși, sau cîți împrumutîndu-i mai puțin, se arată împrumutători cu sume mai mari, sau cîți tînuiesc lucrurile lor prin știință, sau le-au cumpărat cu economie, aceia să se pedepsească cu plata de bani, adică cît nu se ajunge din averea mofluzilor spre plata împrumutătorilor celor adevărați, acea lipsă să se pue de la dînșii și să o îplinească.

CAP. V.

Pentru plastografi.

1. Plastografi zicem celor ce fac scrisori mincinoase, sau de tot sau în parte.

De tot mincinoase scrisori sunt în cite pecețile sau iscăliturile sunt mincinoase.

2. În parte mincinoase sunt în cite cuvîntul celor scrise, sau împreunarea slovelor, sau slovele, sau numerile, sau velea-tul sau ziua sunt drese sau rase, și în locul lor scrise altele.

3. Ciți fac iscălitura domnească sau pecetea, să li se taie mîna; ciți dreg cuvinte or slovniri, or slove, ori numere, ori veleat, or lună, or zi, din scrisori domnești, să se osîndească la ocnă în soroc de cinci ani.

4. Ciți fac zapise mincinoase de datorii particulare, să plătească îndoit de aceia ce era să cîștige cu zăpisele mincinoase.

5. Iar ciți vor arăta cărți mincinoase prin neștiință, și se va dovedi că nu le au știut de mincinoase, aceia sunt nevinovați.

CAP. VI.

Pentru martorii mincinoși.

1. Ciți se vor dovedi martori mincinoși să se dea prin tirg bătîndu-se, și să se treacă în condicile judecătorilor.

CAP. VII.

Pentru prepuiori sau pîrîtori.

1. Prepuior se cheamă cel ce pornește pîră la învinovățire asupra unui nevinovat.

2. Prepuiorii să se osîndească la pedeapsa ce era să pătîmească cel prepuior, cînd s'ar fi găsit vinovat.

CAP. VIII.

Pentru făetorii de bani.

1. Tăetori de bani înțelegem nu numai pe cei ce tae monedă mincinoasă de tot sau în parte, ci și pe cei ce tae monedă de argint bun și adevărat, sau de aur în tocmai cu care umblă.

2. Ciți se vor vădi tăetori de bani, să se osindească la moarte.

CAP. IX.

Pentru necinstitori.

1. Necinstitorii necinstesc sau cu cuvîntul sau cu fapta.

Cu cuvîntul necinstesc înscris, sau prin grai ocărînd în multe chipuri.

Cu fapta necinstesc bătînd sau altceva spre necinste făcînd.

2. Mărimea necinstei se socotește:

a) După felul ei: Precum cînd bate cineva mai mult necinstește de cît cînd ocărăște.

b) Din înclinarea caracterului ce are cel ce necinstește către cel ce se necinstește.

Precum cînd fiul necinstește pe tatăl

său, mai mult greșește de cît cînd are necinsti pe altul; și cînd sluga sau robul va necinsti pe stăpînul său, și cînd un particular va necinsti un boer sau judecător și celelalte.

c) După locul unde se face necinstea.

Precum cînd se va necinsti boerul sau judecătorul în locul dregătoriei sale, unde își împlinește datoria sa, sau judecă; ori preotul unde slujește și celelalte.

3. Necinstitorul să se pedepsească după mărimea necinstei (§ 2).

4. Feluri de pedepse pentru necinstitori sunt: dare de bani, bătae, închisoare, surghiunie, care să se osîndească cum, și unde, și cînd va găsi cu cale judecătorul

5. Cel ce după ce s'a necinstit, se va împăca cu necinstitorul sau se va învoi, nu e slobod să mai jeluească pentru acea necinste.

CAP. X.

Pentru preacurvie.

1. Numai bărbatul, iar nu altul, este volnic să pornească piră de preacurvie asupra femeii, și numai femeia asupra bărbatului

2. Când după curvie se va împăca bărbatul cu femeea sa cea curvă, nu mai poate aduce pîră asupra-i pentru acea curvie.

3. De se va dovedi că bărbatul, ce aduce pîră de preacurvie asupra nevesti sale i-a fost mijlocitor, nevastă să fie apărută.

4. Când muerea se va dovedi prea curvă sau bărbatul ei prea cuvar, să se pedepsească precum s'a zis (vezi pentru căsătorie cap. 16 art. 43).

5. Cine curvește cu muere măritată să se osîndească la surghiunie în soroc de doi ani.

A D A O S.

Pentru stricăciune.

1. Care din știință, sau cu neștiință, sau cu greșeală va aduce stricăciune altuia, este dator a răspunde stricăciunea.

2. Care ține în silnicie lucru străin, se îndatorează să-l întoarcă stăpînului.

3. Care va răni om sau dobitoc, este dator să plătească cheltuiala vindecării.

4. Care va omori dobitocul altuia, este dator prețul acelu dobitoc.

5. Cînd dobitocul cuiva va face vre-o stricăciune, stăpînul dobitocului este dator a o răspunde.

6. De va strica vre un dobitoc bucatele cuiva, stăpînul dobitocului să plătească paguba stăpînului bucăților, dînd și vornicelului gloabă: ¹⁾.

a) Bani cincizeci cînd se va întîmpla să fie dobitocul rimător.

b) Bani patruzeci, cînd va fi cal sau bivol.

c) Bani douăzeci, cînd va fi bou sau vacă.

d) Bani zece cînd va fi oae sau capră.

7. Cînd va tăia cineva copaci roditori sau neroditori fără de știrea stăpînului său acela să plătește stăpînului prețul copaciului indoit.

¹⁾ Vezi anexa No. 2 Cap. III Reg. Org.

Partea șeșsa

Pentru ale judecăților ¹⁾.

CAP. I

Pentru prigoniri.

1. Prigonire se zice judecată: mă prigonesc, mă judec.

Prigonitoare părți cei ce se judecă.

Pirăsc sau jăluesc: dau jalbă și trag pe altul la judecată.

Piriș sau jăluitar: cel ce dă jalbă și trage pe altul la judecată.

Pirit, cel ce se trage de altul la judecată.

2. Prigonirea este ori criminală, sau politicească.

Criminală este, cînd învinovățirea este

¹⁾ Dispozițiile referitoare la procedură au fost abrogate prin Reg. Org. Cap. VII.

vină, cum zorbalic, omor, tilhărie, furtișag și celelalte.

Politicească este cînd invinovățirea nu este vină, cum datoria și celelalte ¹⁾).

3. Slobod este fie care să-și pornească judecată.

4. Nimeni nu e slobod să pornească judecată altuia, afară numai de va aduce obrazul aceluia.

5. Cine va voi să pornească judecată criminală, să nu poată altfel, de cît jurînd mai întii, că nu o pornește din vre-o pismă ci într'adevăr ²⁾).

6. Nici o prigonire să nu se prelungească în veci, și să se isbrănească în diastima paragrafiei.

¹⁾ Sub imperiul Codului Caragea, posesiunea era deosebit de proprietate.

De și anume nu erau prevăzute, acțiunile posesorii existau și, în ceea ce privește intentarea lor, nu erau supuse la nici un termen.

Probarea acțiunii posesorii de sub Codul Caragea este lăsat la suverana apreciere a magistratului, fără să se aplice regulile de la hotarnicii care sunt niște acțiuni petitorii Bul. Cas. p. 522/82.

²⁾ Jurămîntul acesta este desfîntat prin codul de procedură criminală.

Paragrafie numim sorocul prigonirii de cînd și pînă cînd are voe a se porni.

7. Din prigonirile cele pentru bani.

Cea pentru stăpînire cu rea credință a lucrurilor celor mișcătoare și nemișcătoare se pornește pînă la treizeci de ani de la începutul stăpînirii ¹⁾.

Cea pentru cu bună credință stăpînire, de va fi pentru lucruri mișcătoare, se pornește pînă la trei ani; iar pentru nemișcătoare și pentru țigani, de la începutul stăpînirii pînă la 10 ani, de vor fi părțile cele prigonitoare în țara rominească iar de vor lipsi, pînă la douăzeci de ani ²⁾.

¹⁾ Prescripția de 30 de ani de sub codul Caragea, avînd un caracter achizitiv de proprietate instanța de fond violează această lege cînd refuză de a asculta martori spre a dovedi că cel deposedat actualmente a stăpînit 30 ani mai înainte pămîntul revendicat. Bul. Cas. p. 221/88.

— Posesia de 30 ani constituie, după principiul codului Caragea, un mijloc de achiziție apropiată.

Prin urmare se interpretă rău art. 7 de la Paragrafiu, codul Caragea, cînd se refuză părței ce nu e în posesia lucrului revendicat, dreptul de a dovedi proprietatea prin stăpînirea ce a avut înainte, în timp de 30 ani. Bul. Cas. p. 1116/90.

²⁾ Condica lui Caragea, p. VI c. I, pentru prigoniri, trînd despre posesiunea de bună credință și de rea cre-

Prigonirea cea pentru călcare de pă-

dință, nu face nici o distincție între efectele ambelor posesiuni în ce privește dobândirea proprietății prin acest mijloc, astfel că urmează neapărat că în codul Caragea sa dat și posesiunii cu rea credință același efect ca și posesiunii de bună credință, când timpul cerut de lege pentru fiecare din aceste două prescripții ar fi fost îndeplinit. Bul. Cas. p. 291/86; 93/98 și 1433/98.

— Posesiunea cu rea credință, ca și aceea de bună credință, când timpul cerut de legea Caragea este împlinit, dă drept la acțiune, întru cât prin lege nu se face nici o distincție în această privință. Bul. Cas. p. 974/87.

— Posesia unui imobil în virtute de just titlu, și în timp de 10 ani, exercitată sub imperiul codului Caragea conduce la prescripție. Bul. Cas. p. 978/90.

— Prescripția de un an se rapoartă la actele făcute cu călcarea legilor și în contra cărora se invoacă, dol iar nu în contra actelor făcute de persoane fără competență, când este cazul să se aplice prescripția de 30 de ani. Bul. Cas. p. 940/83.

— Nu se poate admite prescripția de 10 ani, când este vorba de executarea unei hotărâri din anul 1839, prin care se determină părțile ce trebuiesc să aibă fiecare în trupul unei moșii și când justul titlu lipsește.

— Posesia seculară nu numai că nu s'a invocat dar chiar dacă așa ar fi fost era neadmisibilă întru cât era vorba de executarea unei hotărâri din anul 1839 căreia era dator să se conforme și partea recurentă și întru cât cartea și-a format convingția ca executare s'a făcut conform actelor. Bul. Cas. p. 989/84.

— Se violează legea Caragea, când curtea respinge mijlocul de apărare întemeiat, pe prescripția de 30 ani cu rea credință, asupra pământului ce se reclamă pe motiv că, contra femeilor căsătorite nu curge prescripția. Bul. Cas. p. 388/81.

mînt, și de hotare între vecini n'are soroc, precum și cea pentru țigani fugari afară din pămîntul țarei romînești 1).

Pentru robire de lucruri nemișcătoare, pînă la 10 ani de la începutul robirii.

Pentru vînzare și schimb de lucruri mișcătoare, pînă la treizeci de zile de la darea lucrului; iar de cele nemișcătoare, pînă la cinci ani, afară de cumpărătoarea cu protimisis ce se precurmă după cum la vînzare s'a legiuuit 2).

Pentru închirieri pînă la șase luni, de la sfîrșitul sorocului închirierii 3).

1) Dispoziții desființate prin legiuirea din 8 Martie 1847, întărită cu ofisul Domnesc No. 195. (anexa No. 19).

2) Vînzarea este Perfectă cînd se constată că s'a primit prețul și are încredințare pentru dînsul și cumpărătorul s'a pus în posesia lucrului, legalizarea actului neavînd importanță de cît pentru tertele persoane.

— Vînzarea făcută sub legea Caragease prescrie prin 5 ani de cînd ea a devenit perfectă neputînd să se reguleze de cît dupe legea în vigoare la confecționarea ei. Bul. Cas. p. 921/81.

3) Prescripția de 6 luni prevăzută de art. 7 al. 6 c. 1 p. VI, de la prigonire, din codul Caragea, curge de la data fixată pentru expirarea contractului de arendă, iar nu din ziua cînd lucrul s'a pus în licitație pe contul arendașului, și dacă prescripția pentru plata arendeii nu era trecute, a fortiori prescripția acțiunii pentru plata.

Pentru clădire de namestii, pînă la trei ani, de la sfîrșitul sorocului închirierii.

Pentru sădire de bucate pînă la 6 luni.

Pentru cei ce lucrează cu plată, pînă la cinci ani de la isprăvirea lucrului.

Pentru clacă, pînă la un an, de la călcarea legăturilor dintre stăpîn și clăcaș.

Pentru datorie pînă la 30 de ani, de la împlinirea sorocului de plată, sau din ziua împrumutării de va fi soroc.

Pentru anarghirie ¹⁾ de datorie pînă la doi ani din ziua împrumutării.

Pentru zălog asemenea ca și pentru datorie.

deficitului rezultat din arendare nu putea fi împlinită, Bul. Cas. p. 582/89 și 585/89.

— Se prescrie dreptul de chirie dacă proprietarul nu o reclamă în interval de 6 luni, dupe legea Caragea, fie prigonire între persoane private, fie între autorități, precum este comuna cu statul, întru cît nu se constată intenția de a se întrerupe prescripția și statul să fi refuzat a da autorizație. Bul. Cas. p. 149/83.

— Cererea de arenzi sau chiriile cu sume determinate și certe, precum și stricăciunile lucrului închiriat, se prescriu după un interval de 6 luni. Bul. Cas. p. 52/80 și 222/80.

¹⁾ Anarghirie se zice cînd dăm zăpis de datorie, și nu primim or toată suma ce se coprinde sau parte dintr'însa.

Pentru chezășie de datorie, asemenea ca și pentru datorie.

Pentru veniturile de valma între devălmași, pînă la trei ani de la începutul pagubelor.

Pentru tovărășie, de la încetarea tovărășiei pînă la cinci ani, de vor fi tovarăși în țara romînească, și zece de vor lipsi.

Pentru darurile de la logodnă, pînă într'un an de la stricarea logodnei.

Pentru cererea bărbatului de zestre făgăduită, pînă la zece ani din ziua nunței ¹⁾.

Pentru cererea muerii de a i se întoarce zestrea și exoprica, pînă la 10 ani de la moartea bărbatului, dacă n'au fost despărțiți; sau de la despărțire, de se vor fi despărțit.

¹⁾ Cînd două persoane, din care unul este socru și cel alt ginerile său, pentru a lichida daraverile dintre ele rezultînd din diferite compturi curente, se face un înscris pe care părțile 'l numesc „zapis de împrumut,” și prin care socrul se recunoaște dator către ginerile său a unei sume de bani, în care ar intra și un rest din zestrea ce socrul mai datora ginerelui său, datoria din acest zapis nu este dotală, și, prin urmare, nu se prescrie prin 10 ani, prescripție ce codul Caragea acorda pentru zestre, ci prin prescripția ordinară de 30 ani. Bul. Cas. p. 147/97.

Pentru invoială împotriva pravilelor și fără de tărie, pînă într'un an după invoială.

Pentru eretocrisie împotriva pravilelor și fără de tărie, pînă într'un an după hotărîrea judecătorilor aleși.

Pentru vechilet, pînă la un an din ziua întîlnirii stăpînului cu vechilul după isprăvirea trebii vechiletului.

Pentru epitropie, pînă la patru ani de la darea socoteli epitropului.

Pentru depoziton și sechestru, pînă la treizeci de ani de la depozirea lucrului.

Pentru întoarcerea darului de la nemulțumitor, un an de cînd și-a arătat nemulțumirea.

Pentru daruri dinaintea nunței, ca și pentru zestre.

Pentru moștenire pînă la treizeci de ani de la moartea celui se moștenește¹⁾).

¹⁾ Se face greșită aplicație art. 3 din legea din 1847 pentru împrejurări de pămînt, cînd este vorba de o prescripție privitoare la succesiuni care se regulează de art. 7 al. 1 p. 6 din cod. Caragea. Bul. Cas. p. 744/81.

— Acțiunile pentru universalitatea juridică de bunuri precum este petițiunea de ereditate după legea Caragea.

Pentru legat, ca și pentru moștenire ¹⁾.
8. Iar din pricinile criminale:

Cea pentru necinste și curvie se pornește pînă la o lună de la faptă.

Iar celelalte cît trăește cel cu vină ²⁾.

9. Paragrafiile de mai sus zise (7 și 8) la cei nevîrstnici să se socotească de la douăzeci și cinci de ani ai vîrstei lor înainte.

10. Fiece prigonire, după ce se va porni odată la vre-o judecată, are soroc de alți treizeci de ani de la începutul pornirei, și cînd se va întîmpla să nu isbrănească nici pînă atunci, poate să se înoiască, dacă pînă a nu se împlini, se va cere

se prescriu pur 30 de ani de la moartea celui ce se moștenește. Bul. Cas. p. 288/83.

— Calitatea de moștenitor constituște un just titlu, care unit cu bună credință, poate funda prescripția de 10 ani. Aceasta atît sub imperiul codului actual, cît și sub legea Caragea și legea explicativă din 1847. Bul. Cas. p. 841/81.

¹⁾ Prescripția ia naștere odată cu acțiunea. Bul. Cas. p. 1032/83.

²⁾ Prigonirile relative la vini se regulează după cod. de proced. crim. din 1850 și cel din 1864.

învoire de către partea prigonitoare prin rugăciune către stăpînire ¹⁾).

11. La prigonirile politicești, pîrișul să meargă unde se află pîritul cu locuința, sau unde petrece mai mult, și acolo să-l tragă în judecată.

Adică pîrișul Bucureștean pe locuitorul Craiovean să nu-l tragă în judecată la București, ci la Craiova; afară numai dacă Craioveanul petrece adese ori și în București s. c. l. ²⁾.

12. Iar la pricinile criminale, ori unde va găsi pîrișul pe pîrit să-l tragă în judecată.

¹⁾ O hotărîre neexecutată în timp de 30 de ani, își perde caracterul judecătoresc, ea poate servi însă, ca act probator în justiție. Se violează dar legile speciale cînd Curtea de Apel, refuză dar a primi ca act probator, o asemenea hotărîre pe motiv că prin neexecutare și-a pierdut și forța probatoare. Bul. Cas. p. 223/81.

— Intreruperea prescripției civile se apără printr'un act începător de executare a unui titlu căruia legea-i recunoaște puterea executorie. Bul. Cas. p. 103/85.

— Dupe ce s'a întrerupt vechea prescripție, prin o acțiune introdusă în judecată, se începe o nouă prescripție, prescripția litispendenția, 30 de ani de la cel din urmă act de procedură care s'a îndeplinit în instanța începută și delăsată. Bul. Cas. p. 153/83.

²⁾ Vezi art. 259 Reg. Organic.

13. Cînd pîritul se va chema la judecată pentru prigoniri politicești, să meargă îndată.

14. Pentru pricinile politicești, să nu se cheme la judecată pîriții:

a) Cînd se află la biserici de se închină.

b) Cînd cu adevărat sunt bolnavi.

c) Cînd se duc în trebi domnești (afară numai de se va da jalbă către domnie și se va porunci într'adins să rămie și să se judece).

d) Cînd petrec mort la groapă.

e) Cînd jelesc vre-un mort rudă, în nouă zile ale jalei.

f) Cînd sunt în treaba lucrurilor pămîntului.

Adică toată luna lui Aprilie și a lui Iulie, și de la 15 a lui Septembrie și pînă la 5 ale lui Octombrie.

15. Cînd pîritul pentru prigoniri politicești se va chema, și nefiind oprit de nici una din zilele întîmplărei (§ 14), nu va veni la judecată, judecătorii să-i dea soroc de cinci zile; și cînd nici atunci fără de nici o pricină nu va veni, să-l osîndească, lipsind, la cîte jăluște pîrișul.

16. Cînd în prigonire politică lipsește pîritul, judecătorii să-l înștiințeze și să-i poruncească să vie, dîndu-i soroc analogon după depărtarea locului; iar de nu va veni la soroc și nu va da răspunsul din ce pricină n'a venit, să i se dea al doilea același soroc, și de nu va veni nici atunci, să se osîndească lipsind ¹⁾.

17. Cei ce se pîrăsc pentru pricini de vinovății, să nu aibă hărăsirea numitelor privilegii (§ 14) ci precum se va întîmpla să se tragă cu deasila la judecată.

18. Cînd pîritul se va înfățișa la judecată pentru prigonire politică, și auzind pîra cea pornită asupra-i, va cere soroc ca să se gătească de răspunsul împotriva, atunci să i se dea negreșit.

19. La prigonire politică, cînd pîritul va voi mai înainte de judecată să se invoiască cu protivnicul său, slobod este.

20. La prigonire politică, cînd părțile prigonitoare, în judecată fiind, se vor învoi, să le întărească invoeala de către judecători.

¹⁾ Vezi art. 251 Reg. Organic care modifică dispozițiile art. 15 și 16.

21. Pîrişul, după ce va începe pricina a se cerceta de judecată, nu e slobod să se lase de judecată, afară numai de se va învoi cu protivnicul său.

22. La pricinile criminale, să nu se judece nici pîritul nici pîrişul prin vechil, ci ei însuşi infăţişîndu-se, iar la prigonirile politiceşti au voe şi prin vechil.

23. La pricinile criminale, dacă împotriva va pîri şi pîritul asupra pîrişului pentru vre-o vină mai mare, să se cerceteze întii, cea mai mare şi în urmă cea mai mică; iar de vor fi pîrile deopotrivă, atunci să se cerceteze a pîrişului întii şi apoi a pîritului.

29. La pricinile politiceşti, cînd împotriva va trage şi pîritul pe pîriş, întii pricina pîrişului să se caute şi apoi a pîritului.

CAP. II.

Pentru dovezi.

1. Orce cuvînt se provaliseşte de judecată de către părţile prigonitoare, acel cuvînt or să fie vrednic de credinţă, sau nefiind, să-l dovedească cel ce-l provaliseşte.

2. Pirişul nu poate să silească pe pîrit să dovedească provlîma pentru care el jălueşte.

3. Cînd la un lucru ce se cere, cuvintele amîndouă prigonitoarelor părţi au deopotrivă putere, atunci cel ce ţine lucrul, cuvîntează mai drept.

Cînd adică lucrul ce se cere este o vie, şi cuvintele amîndouă prigonitoarelor părţi, au putere deopotrivă cel ce se află în stăpînirea viei acela are dreptate ¹⁾.

4. Cine cere atunci cîştigă, cînd va dovedi că lucrul ce se cere este al lui; iar nu cînd va dovedi că nu este al protivnicului său.

5. Dovezile de judecată sunt de două feluri, adică sau cu meşteşug, sau fără de meşteşug.

Dovezi cu meşteşug zicem cite le isvo-desc judecătorii cu isteţimea lor (pe care ca unele ce sunt anevoe de a se coprinde şi de a se canonisi le lăsăm la mintea judecătorilor).

¹⁾ După principiul pus de legiuitorul Caragea, în materie de posesie, şi în lipsă de acte, cel ce ţine lucrul cuvîntează mai drept. Bul. Cas. p. 482/81.

Fără de meșteșug dovezi numim cărțile martorii, jurămîntul, cartea de blestem și cazna ¹⁾).

§.

Cărțile.

6. Toate tocmelele cele scrise să se iscălească de către cei ce se toclesc, și să se adevereze cel puțin de doi martori, care cu ochii lor au văzut, sau cu urechile lor au auzit, or de către judecător.

7. Toate dietele (de nu vor fi scrise de tot de însuși cei ce le fac) să se iscălească de cei ce le fac, și să se adevereze cu

¹⁾ Sub legea Caragea în regulă generală proba prin martori era admisibilă pentru orice fel de contestații și ori de cîte ori părțile prigonitoare nu-și procuraseră un alt mijloc de dovedire. Proba numai prin acte scrise era cerută pentru anume cazuri.

— Paternitatea, maternitatea și filiația se puteau totdeauna dovedi prin martori, întru cît nici-o dispoziție a legii nu prohibea o asemenea dovedire. Bul. Cas. p. 324|83 și 303|89.

— Starea civilă se putea dovedi sub codul Caragea prin posesiunea de Stat unită cu proba testimonială întru cît această legiuire la paragraful 5 de la dovezi, prevedea printre probele admise și așa zisele „dovezi de judecată cu meșteșug“ adică presupțiile ce nu sunt anume hotărîte de lege, ci lăsate la suverana apreciere a judecătorilor. Bul. Cas. p. 1327|96.

trei martori singuri văzători sau singuri auzitori, sau de arhiereul locului, sau de judecător ¹⁾).

8. Cărțile celor ce nu știu carte să se pecetluiască negreșit cu pecetia lor, și să se adevereze de scriitori și de alți martori, sau de judecător ²⁾).

¹⁾ Veracitatea și sinceritatea datei unui testament făcut sub legea Caragea, este suficient dovedită prin martori instrumentali, întru cît nu se probează contrariul prin martori de aiurea. Bul. Cas. p. 19/82.

— Sub codul Caragea actul sub semnătură privată, chiar diată să fi fost era valabil, deși fără daată, și epoca confecționării lui se putea proba cu martori și presumpțiuni. Bul. Cas. p. 1464/96.

²⁾ Pentru că testamentul unei persoane care nu știe carte să fie valabil după legea Caragea (§ 26 p. IV cap II și § 8 p. VI cap. II), trebuie ca el să fie pecetluit cu pecetia testatorului și adevărat de trei martori știutori de carte, care să fi văzut de la cel ce a făcut testamentul că este al său. În ce privește pecetia, ea se putea înlocui în mod valabil prin punere de drept, întru cît condica Caragea nu a oprit aceasta. Bul. Cas. p. 185/900 și 692/86.

— Actul de dar, al celor care nu știau carte era valabil numai prin punerea degetului, măcar că nu era aplicat pe dînsul sigilul și celelalte. Bul. Cas. p. 225/84.

— Actele de donațiuni, nu erau supuse transcripției precum cere legea nouă, singura legalizare a actului de trib. respectiv era suficientă pentru validarea lui. Bul. Cas. p. 1048/83.

— Sub imperiul legiuirii Caragea, un act dotal nu se

9. Tocmelele cele întunecoase și cu îndoală să se tălmăcească după cugetul celor ce se tocmesc și după fapta lor; iar de lipsește fapta, după obiceiul locului sau și al lor.

10. La tocmelile cele cu îndoală, căutăm mai mult la voința celor ce se tocmesc decît la vorbă și mai mult la ceea ce se face decît la ceea ce se zice, pentru că mai de ales și mai cu putere este înțelegerea decît vorbele.

11. La tocmelile cele întunecoase, primim ceea ce este mai de crezut, sau ceea ce se face mai de multe ori.

12. De cite ori la tocmeli o vorbă are două înțelegeri, primim ceea ce se potrivește sau ceea ce este spre siguranța lucrului tocmi.

13. La tocmelile cele cu două sume și cu două vremi primim suma cea mai puțină și vremea cea mai îndelungată. Adică:

cerea a fi transcris în registru cînd era făcut între săteni, față chiar de cei de al treilea. Bul. Cas. p. 1272/90.

— Nu se pot opune celor de al treilea actele dotale constituite sub legea Caragea dacă nu au fost legalizate și transcrise în registrele tribunalului. Bul. Cas. p. 566/82.

Dacă se va tocmi să dea cineva zece, ori cinsprezece bani, atunci primim pe cei zece, și iarăși de se va tocmi să dea după un an sau după doi, după doi ani primim să dea, pentru că apururea fiecare va să fie dator mai puțin și să aibă soroc mai lung.

14. Cele scrise din vicleşug cu nedeslușire, cu îndoială, și greșite le tălmăcim împotriva celui ce le-a făcut, pentru că el trebuie să deslușească ceea ce înțelege.

15. La tocmeli, greșelile din scris să se îndrepteze după înțelegerea ce într'adevăr se vede că au.

16. Cite cărți nu se pot înțelege de loc drept nimic se socotesc.

17. Cine defaimă cartea de mincinoasă, trebuie să o dovedească ¹⁾.

¹⁾ După legea Caragea când nu se defaimă actul de mincinos, ci numai să tăgăduiesce, sarcina probei incumbă celui care voește a se servi de dînsul. Probă de aiurea de asemenea nu se poate considera ca valabilă cînd ea se face prin scrisori care se tăgăduiesc și nu se probează cu nimic că ar fi proprii ale autorului.

— Nu este permis nimănui a fi martor în propria sa cauză.

— Pe timpul legii Caragea nu se cer concluziile ministerului public în nici un fel de proces nici constatarea prin hotărîre despre asistența sa și a citirei ei în audiență publică. Bul. Cas. p. 62/80.

18. Cineva zice că de silă și cu înșelăciune a dat carte, trebuie să dovedească sila și înșelăciunea.

19. Cînd se tăgăduște cartea, să se întrebe martorii ¹⁾.

20. Cînd se tăgăduște cartea, și martorii cei iscăliți nu trăesc sau lipsesc, și nu pot nici să vie, nici prin scrisoare să se întrebe, atunci alergăm la jurămînt.

21. Cînd se tăgăduște cartea și n'are martori, de nu va eși dovadă de aiurea, nu se ține în seamă.

22. Cînd va tăgădui vre-o carte a sa de datorie și se va vădi, se îndatorează să plătească îndoit.

23. Nimeni nu poate să ceară, ceva cu

¹⁾ Asemănat art. 19 p. VI c. II cod. Caragea, cînd la judecată se tăgăduște cartea sau actul, se recurge la martorii semnați ca existenți în josul cărței sau actului și dacă nu va eși dovadă de aiurea. Bul. Cas. p. 517/900 și 7/95.

— După art. 19 și 21 c. II p. IV din codul Caragea, nu era admisă proba cu martori cînd se tăgăduia cartea de cît dacă nu eșa dovadă de aiurea. Astfel cînd instanța de fond, verificînd semnătura a constatat că ea emană de la partea care tăgăduște cartea, aceasta constituie o dovadă de aiurea și cu drept cuvînt respinge proba cu martori. Bul. Cas. p. 813/89.

cărți scrise de însuși sau străine, cînd tăgăduiește acela de la care cere 1).

24. Cineși cunoaște iscălitura în vre-o carte de datorie, și zice că n'a luat din suma datoriei, sau parte, sau toată suma trebuie să-și dovedească zisa.

25. Cine va începe să plătească parte din datorie sau din dobîndă, după o carte din datorie, nu poate pricinui că n'a luat suma ce se coprinde în carte.

26. O carte de datorie dată de un tovarăș ca din partea tovarășiei, sau iscălită cutare și tovarășia, îndatorează tovarășia și pe ceilalți tovarăși, cînd tovarășia în cartea așezămîntului lor, îi dă voe să se împrumute, iar de nu-i dă voe, nu îndatorează tovarășia, ci numai pe tovarășul ce s'a împrumutat.

27. O carte da datorie a cîrmuitorului tovarășiei, ce este rînduit cîrmuitor înscris de către tovarășie, îndatorează și pe cîrmuitor deosebi și și tovarășia de obște.

1) Nu se violează legea, cînd curtea n'a luat de basă a deciziei numai raportul inginerului ci și alte acte și fapte ce i-au fost puse în vedere. Bul. Cas. p. 470/81.

28. Cine va arăta copia de carte, această copie trebuie să fie adevărată de judecător sau de obraze publice și dregători, că este întocmai cu cartea cea adevărată; iar într'alt chip sa nu se creadă.

29. Cine va arăta copie de carte, este dator, cînd i se va cere, să scoată și pe cea adevărată, sau îndată avînd-o la îndemînă, sau cu soroc, de nu o va avea la îndemînă. ¹⁾

¹⁾ Atît după legiurea Caragea, cît și după codul civil actual, copiile de originale, adevărate de judecătorie sau de către alți funcționari publici, fac probă în justiție ca și originalul, însă originalele acte trebuiesc înfățișate dacă sunt cerute și dacă se posed de partea ce prezintă numai copia lor. În asemenea caz cel ce cere aducerea originalului trebuie să dovedească că partea care se servă cu copie posedă originalul. Bul. Cas. p. 1182/98, 98/93. și 441/91.

— Cerința legiutorului Caragea ca posesorul unei copii este dator să prezinte și actul original, nu se întinde cu exigența sa chiar în cazul cînd dintr'o forță majoră actul original nu se poate prezenta; în asemenea caz copia trasă din registrele trib. este suficientă. Bul. Cas. p. 925/83.

— Actele dotale fiind trecute într'un registru special al ministrului justiției și semnate chiar de părți copiile după dinsele asimilîndu-se cu originalul fac probă în justiție.

— Este în drept instanța de fond să respingă o cerce-tare locală cînd își formează convingerea din alte acte și fapte pe care le-a avut în vedere. Bul. Cas. p. 307/81.

30. Cînd pentru aceeași provlimă se pun înainte, de către unul și același, două sau mai multe cărți împotrivoare una alteia, n'are putere nici una.

31. Nimeni cu o carte, ce se pomenește în altă carte, nu poate să ceară ceva de nu va arăta-o pe aceea, sau de nu se va dovedi de aiurea ceea ce cere.

32. Cărțile publice au mai multă credință de cît cele particulare ¹⁾.

§.

Martori.

33. Cîți mărturisesc la pricini politicești întii să jure înaintea judecătorilor, sau de

— Mijlocul întemeiat pe motivul că copia de testament era scoasă după originalul din registrul Trib. este neîntemeiat cînd se constată că nu s'a propus la instanța de fond. Bul. Cas. p. 443/83.

¹⁾ Actul autentic și public are precădere asupra actelor particulare sub semnătură privată; așa că fata nu poate cere revandicarea unui imobil părintesc pe temeiul unui act dotal nelegalizat întru cît acel imobil a fost vîndut de către fratele său ca singur moștenitor cu un act autentic și public către o a treia persoană. Bul. Cas. p. 85/80.

— Actele trebuiesc făcute dupe cerințele legii, care domnesc în timpul confecționării lor, după principiul de drept, recunoscut al neretroactivității legilor. Bul. Cas. p. 723/81.

va face trebuința și în biserică, și apoi să mărturisească.

34. Cîți mărturisesc la pricini criminale întii să jure în biserică, și apoi să mărturisească.

35. Un martor singur, ca nici unul să socotește.

36. Unde nu e rînduit de pravilă cîți martori să fie, acolo doi martori se cer.

37. Tata în partea fiului său împotriva lui, și frate în partea fratelui său împotriva lui, nu mărturisesc.

38. Nevîrstnicii nebunii, robii, risipitorii necinstiții prepuitorii, martorii mincinoși, tilhari, furii, plastografii, tăetorii de bani, mofluzii mincinoși, nu sunt slobozi să mărturisească.

39. Muierile mărturisesc unde nu încap bărbați.

40. Muierile la diată nu mărturisesc.

41. Martorii martorilor nu se socotesc de martori; iar la prigonire de stăpînire sau de hotare, primim și mărturia cea după auzire.

42. Cîți mărturisesc la vre-o tăgăduire

nu se țin drept martori; adică, cînd un împrumutător va zice că nu i s'a plătit datoria, și va aduce martori pentru această. acei martori nu sunt de credință, pentru că nici odată nu pot ști cu încredințare de nu s'a plătit cu adevărat datoria.

43. Cîți martori se zaticnesc de boală a veni la judecată ca să mărturisească, să se întrebe prin logofătul judecătoriei.

44. Cine va aduce martori de la loc depărtat, are să-i platească cheltuiala.

§.

Jurămîntul.

45. Cînd dovezile prigonitoarei părți¹⁾, nu dovedesc provlima fără cuvînt de împotrivire, dă însă bănueală cuviincioasă de ființa ei, atunci judecătorii provalisesc jurămînt la cealaltă parte; adică, cînd o parte din cele prigonitoare, Petru, zice ea e dator lui cealaltă parte, Paul, și el tăgăduște, iar Petru n'are altă dovadă, de cît un martor singur (care de și nu do-

¹⁾ Asemănat § 45 p. IV c. II de la jurămînt din Codul Caragea mărturia unui singur martor, deși nu face proba deplină, constituie însă o presumpție ce se poate completa ca dovadă prin jurămîntul părții. Bul. Cas. p. 850/98.

vedește fără îndoială) dar bănuială dă, atunci se provalisește jurământ lui Pavel.

46. Nebunilor, nevîrstnicilor, robilor, risipitorilor, tilharilor, furilor, prepuitorilor, martorilor mincinoși, tăetorilor de bani, mo-fluzilor mincinoși și celor ce sunt știuți că au puțină evlavie către cele Dumnezești acelora nu li se provalisește jurământ, nici li se dă credință dacă vor jura.

47. Cînd se provalisește jurământ de către judecător, atunci este silit cui se provalisește jurământul, or să jure și să se îndrepteze, or nejurînd să se osîndească.

48. O parte din cele prigonitoare spre dovada provlimei sale, nu poate provalisi celelalte să facă jurământ.

49. Cînd o parte din cele prigonitoare va face o provlimă nedovedită, și i se va provalisi de către cealaltă parte să o dovedească prin jurământ, acela atunci de va jura să îndreptează, iar de nu se osîndește ¹⁾).

¹⁾ Jurământul decisor după cod. Caragea nu se dă de cît cînd există un început de dovadă.—Proba prin jurământ decisoriu este regulată de prescripțiile codului Caragea cînd afacerea s'a petrecut pe timpul acelu co-

50. Nimănui nu se dă ascultare cînd singur va cere să-și încredințeze provlîma cu jurămînt, fără de a-i provalisi judecata sau cealaltă parte prigonoitoare.

51. Cui se va provalisi de către judecată ca să jure, și primind se va opri de protivnicul său, acela se socotește ca un jurat, și protivnicul se osîndește.

Asemenea și cînd unul din părțile prigonoitoare face o provlîmă, și celălalt îi provalisește jurămînt (49), și apoi îl va opri.

52. Cînd se va provalisi jurămînt pentru sume de datorii, cel ce e dator se silește întii să pue jos suma la judecată și apoi să jure celălalt.

53. Cînd unul din prigonoitoarele părți cu hotărîrea judecăței va jura, și mai la

dice, deși procesul se tratează sub domnia celui nou. Bul. Cas. p. 45/71.

— Intr'un proces intentat în timpul legii celei vechi, dar ale cărui acte de procedură se săvîrșesc în timpul legii celei noi, cînd o parte cere jurămînt decisoriu, tribunalul nu poate să respingă pretențiunea, căci acest jurămînt este admis de art. 237 c. pr. civ. nouă și mai cu seamă de § 49 partea VI cap. II c. Caragea; de oarece se consideră ca o transacție între părți, iar nu ca o materie de probă. Bul. Cas. p. 183/73; 30/72 și 132/72.

urmă va găsi celălalt vrednic dovadă împotriva, cel ce a jurat strîmb se învinovățește a da îndoit; iar cînd prigonitoarea parte va jura după cererea protivnicului, să rămîie nesupărată, și de se va găsi pe urmă împotriva dovadi.

§.

Carte de blestem.

54. Cartea de blestem se dă unde și cum, și cînd se dă și jurămîntul; drept aceia:

55. Cîte am legiuit pentru jurămînt, același înțelegem și pentru cartea de blestem.

§.

Cazna ¹⁾.

56. Cînd cel pîrit pentru vină se va dovedi vinovat, și va tăgădui or toată vina, or parte din vină, atunci să se căznească ca să spună adevărul.

57. Vinovații care se căznesc, să nu se crează de odată, măcar de vor și spune că sunt vinovați, căci de multe ori de frică și durere zic și ceia ce nu este.

¹⁾ Desființată de art 298. Reg. Organic.

CAP. III.

Pentru judecător, judecată și hotărîre.

1. Judecătorul, pricina fiusău, a fiesi, a tatălui său, a mamei sale, a fratesău, a ginerisău, a norăsi, a rudei sale, a prietenului său, a vrăjmașului său, nici odată singur să nu o judece; și partea prigonitoare, cînd va afla un lucru ca acesta să arate la stăpînire ¹⁾).

2. Judecătorii pricina cu o parte numai prigonitoare, lipsind cealaltă, nici să judece, nici să hotărască, afară numai cînd îl vor chema de două ori și nu va veni după cum s'a zis (16).

3. Judecătorii să judece totdeauna după aceste pravili ce s'au așezat. Unde nu e pravila, acolo să se întrebe Domnul ²⁾).

4. Judecătorii să hotărască înscris, iar hotărîrea nescrisă a judecătorilor să nu aibă nici o tărie.

5. Hotărîrea să se dea după părerea or a tuturilor judecătorilor, sau a mai multor.

6. Cînd judecătorii vor cunoaște că cu

¹⁾ Vezi art. 228 și 229 Reg. Organic.

²⁾ Vezi art. 330 Reg. Org și art. 81 leg. Curții de Casație.

greșală au hotărît, volnici sunt, înaintea apelații prigonitoarelor părți, să-și ia înapoi hotărîrea și să o îndrepteze, iar după apelație nu ¹⁾).

7. Judecătorii, înaintea judecății și a hotărîrei, să nu facă sechestru lucrului de ale celui dator pentru datorie, afară numai cînd împrumutătorul va da chezaș sau va pune zălog cu legătură că de se va dovedi după judecată sechestru cu drept, să fie bine făcut; iar de nu, să răspundă celui dator cîtă pagubă cu nedreptate i s'a pricinuit cu sechestrul ²⁾).

¹⁾ Circ. depart. Drept. No. 3296 din 16 Noembrie 1845 prevede ca, iscăliturile judecătorilor morți sau îndepărtați, puse pe jurnale înainte de a fi trecute în condica de anaforale, vor avea tărie.

— Judecătorul, sub imperiul legiurei Caragea, era volnic să-și retragă iscălitura pusă pe o hotărîre, atunci cînd cunoștea că cu greșală a hotărît, aceasta însă înainte de a se fi pornit părțile cu apelație contra ei. Bul. Cas. p. 246/92.

²⁾ Circ. depart. drept No. 815 din 21 Ian. 1835 prevede a nu se înființa un sechestru mai mare ca datoria; No. 10209 din 14 August 1836 deslusește a nu se pune sechestru pe lucruri de neapărată trebuință; No. 5861 din 21 Iulie 1852 comunică că nu se pot sechestra lefile anploiaților; anexa II c. 7 Reg. Org. și ofis. Domnesc din 24 Ian. 1838.

§.

8. La pricină criminală, cînd va birui pîrişul, să se îndatoreze pîritul să plătească pîrişului şi cheltuelile judecătii, cîte va dovedi el şi le vor găsi judecătorii drepte. Iar de va birui pîritul, să se îndatoreze pîrişul a plăti pîritului cheltuelile judecătii ¹⁾.

9. Cine stăpîneşte lucru străin cu rea credinţă (adică fără de a-l avea cu vre-o tocmeală, sau de dar), acela, cînd lucrul prin judecată se va lua, să se îndatoreze să plătească stăpinului roadele lucrului (de va avea) şi cheltuelile judecătii.

Iar cine va stăpîni cu bună credinţă lucru străin, acela cînd se va lua prin judecată lucrul, să nu întoarcă roadele, afară numai pentru lucru cumpărat, (vezi pentru vînzare la § 32).

10. Care dator se va hotări să plătească datoria după tocmeala înscrisă, acela să se îndatoreze să plătească creditorului şi cheltuelile judecătii (cîte va dovedi el şi

¹⁾ Vezi art. 39, 40, 41 şi 42 din codul penal din 1852.

judcătorii le vor găsi drepte), și zeciuiala a cită sumă de datorie plătește atunci ¹⁾).

Asemenea și care datornic se va hotărî să plătească datoria dupe tocmeala nescrisă și dovedită, și acela se îndatorează întocmai ca și cel dator cu carte.

11. In scurt care dintre cei ce se judecă se va dovedi că ștind că era dator, și cit era dator protivnicului său, nu 'i-a făcut îndestulare, acela să se îndatoreze să-i plătească și cheltuiala judecăței.

12. Care după învoiala înscrisă, sau ibrănire, se va judeca pentru aceiași pricină pentru care s'a invoit or s'a răfuit, și va pierde judecata, acela să plătească celeilalte părți cheltuiala judecăței, și cine se va judeca după învoială sau răfuire nescrisă, dar dovedită, și va pierde judecata, și acela să plătească cheltuiala judecății.

13. Cine se va judeca cu altul pentru eretocrisie făcută împotriva pravilelor și fără de tărie, și va pierde judecata, să

¹⁾ Legea din 28 Febr. 1847 înlocuește zeciuiala, prin o taxă gradată la introducerea fiecărei acțiuni 4 galbeni austriaci, la întâia instanță, zece galbeni la Curțile de Apel și 20 galbeni la Curtea de Casație.

plătească celelalte părți și cheltuiala judecății.

14. Cine va pierde la a doua cercetare de o hotărîre domnească a vre-unui Domn de mai înainte, acela să plătească protivnicului său și cheltuiala judecății. ¹⁾

15. După ce se va da hotărîrea judecătorilor din București, să înfățișeze dumnealui vel hatman părțile prigonitoare înaintea Domnului, să li se citească hotărîrea, și să se întrebe dacă se mulțumesc sau nu; și de se mulțumesc amîndouă părțile, să se iscălească amîndouă în hotărîre că s'au mulțumit, să le adevereze iscăliturile dumnealui vel Hatman și atunci să se întărească hotărîrea cu pecetea domnească, și să se pună în lucrare. (Dar de nu știu carte, să-i iscălească altul și ei să-și pue degetul, și să adevereze dumnealui vel Hatman). Iar de nu se mulțumesc, să iscălească precum că nu sunt mulțumiți, să adevereze dumnealui vel Hatman, și atunci să dea apelație ²⁾.

¹⁾ Vezi art. 7, 8, 9, 10 Cap. următor.

²⁾ Vezi Reg. Org. art. 260.

Asemenea să se urmeze de dumnealui vel spătar, dumnealui vel agă și de boerii ispravnici cînd este vre'o hotărîre de la judecățile dumnealor.

Intr'același chip și la Craiova să se urmeze de către dumnealui caimacantul.

CAP. IV.

Pentru apelație ¹⁾.

1. Apelație se chiamă jalba ce se dă de către cei ce se judecă, cu cerere de a se cerceta hotărîrea unei judecăți mai de jos de altă judecată mai sus.

2. Apelația să se facă de către cei ce se judecă prin jalba înscris către Domnie în diastimă de 60 de zile de cînd s'a scris hotărîrea.

3. Cîți din cei ce se judecă nu vor porni apelație în diastima numitului soroc, aceia nu mai pot porni la urmă, afară numai de vor dovedi că n'au putut din vre o zăticnire nebiruită.

Din vre-o boală adică grea, răzmeriță și celelalte.

¹⁾ Posterior s'a aplicat Reg. Org. Cap. VII.

4. Cîți din cei ce au pricina de judecată, chemîndu-se în două rînduri de către judecători, nu vor veni, și se vor osîndi, aceia nu pot porni apelația.

5. Cîți din cei ce au judecată vor da înscris la judecată că se vor mulțumi pe hotărîrea acelei judecări, aceia nu pot porni apelație.

6. Cîți din cei ce au judecată, să iscălesc la hotărîrea judecării că s'au mulțumit; aceia nu pot porni apelație.

7. Hotărîrea unui Domn are apelație la alt Domn ¹⁾.

8. Hotărîrea unui domn stricate de alt domn, are apelație la al treilea domn.

9. Hotărîrea Domnească, întărită de doi Domni, să nu aibă apelație.

10. Judecata cercetată de trei Domni, să nu aibă apelație ²⁾.

¹⁾ Abrogat prin art. 213, 324, 325, 331 Reg. Organic: dreptul de judecată al Domnului, conservînd numai dreptul de întărire și priveghere; care și acesta s'a abogot prin art. 14 din Convenția din 1858.

²⁾ Ofisul domnesc din 3 Aprilie 1846, arată cum hotărîrile neapelate de la un Domn la altul, vor rămîne puternice de asemenea și cele semnate de Kisselef.

A N E X E

ANEXE

Anexa No. 1¹⁾. *Art. 379 din Reg. Organic* este privitor la naturalizarea străinilor și la drepturile lor civile pe care le pot dobîndi, arătînd obșteștei adunări, cîtă avere are, meseria sa și după 10 ani petrecuți în țară putînd dobîndi naturalizarea. Cei cari sunt neguțători și industriași, după înscriere în corporație, vor avea aceleași drepturi ca și pămîntenii; iar prin *legiuirea din 1 Mai 1836* s'a făcut excepție în favoarea străinilor din Brăila, putînd să cumpere locuri și în acel oraș, dînd înscris, că se supun atît personal, cît și întru ceea ce se atinge de proprietățile lor, întru toate lucrările pravielilor pămîntești, după toată puterea lor.

Decretul din 19 August 1864, acordă străinilor dreptul de a cumpăra imobile sub condiția reciprocității, poprindu-se colonizările.

¹⁾ În aceste anexe public în rezumat legiuirile, care modifică în cîtva sau în totul legiuirea Caragea, de oare ce le voi publica în întregime, nu peste mult timp.

Anexa No. 2. Privitor la înscrisurile stărei civile *anexa No. 3 a cap. 8 din Reg. Organic*, spune că trebuiesc înființate condici pentru fiecare județ care vor fi ținute de preoți și protopopi, sub îngrijirea Mitropolitului și a Episcopilor. Protopopii și în urmă prezidenții judecătoreiei trebuiesc să cerceteze starea condicilor, ca la întîmplare de nu sunt ținute în regulă să poată fi înștiințat logofătul. La cîte două luni se va face un raport către Domn de toate nașterile, căsătoriile și morții.

Anexa No. 3. *Legiuirea din 23 Februarie 1833*, prin mai multe articole arată formalitățile pentru dobîndirea *iertării de vîrstă*, sau emancipare cum o numim azi. Ascendenții pot ierta pe copil la vîrsta de 18 ani, iar fiind sub epitropie, se iartă la 21 ani. Cererea de iertare se va adresa judecătorului care după ce va da hotărîre, o va trimite Divanului spre cercetare mai departe, care d'aci se va trimete Logofeției, spre a se supune aprobării Divanului.

Iertarea de vîrstă, dă dreptul nevîrstnicului de a-și chivernisi persoana și averea lui; nu va putea însă să se împrumute și să-și ridice capitalurile date cu dobîndă, dar la întîmplări grabnice se va putea adresa judecătoreiei prin o cerere care după ce o va cerceta va numi mai multe rude spre a priveghea, sub răspunderea lor sumele ce se vor strînge. Nevîrstnicul, care va

face neguțătorie, va fi socotit vîrstnic. Cînd va întrebuița rău slobozenia dată, i se poate ridica iertarea de vîrstă.

Anexa No. 4. Asupra punerei risipitorilor sub îngrijirea obsteștei epitropii lămurește *legiuirea îndeplinitoare cap. 7. Reg. Organic*, că vor fi puși sub îngrijire cei ce se vor dovedi risipitori, vînzînd sau împrumutîndu-se pentru a treia parte a averii lor și aceasta puțînd-o cere numai ascendenții în linie dreaptă, la judecătorie și prezidentul hotărînd o zi, după cercetare, va da hotărîrea de judecată care va fi publicată, după 5 zile. Hotărîrea rămînînd definitivă, epitropia va lua sub îngrijirea ei averea risipitorului, asemănîndu-se risipitorul cu nevîrstnicul. Risipitorul va putea să se căsătorească și să-și facă diată.

Anexa No. 5. *Legiuirea din 13 Februrie 1847. Art. 1.* Se slobod din robie toți țigani Sfintei Mitropolii, ai Episcopiilor și ai tuturilor mănăstirilor și metoacelor de obște, cum și ai oricărui alt așezămînt public fără deosebire, cîte se află în coprinsul Țării Romînești.

Aceștia ca și țigani Statului, supuși la aceași rîndueală, vor fi slobozi și volnici a se însoți cu Rumîni parte bărbătească și femeiască.

Legiuirea din 8 Februarie 1850. Art. 1. Robia este desființată. Oricare țigan se află astăzi în această categorie, se liberează, și se va înscri îndată între dajnicii Statului.

Ofisul Domnesc No. 1580 adresat sfatului administrativ la 22 Noembrie 1850 prevede ca să nu se poată vinde țigani de cît familia întreagă și vînzările de la 1—3 familii se vor răs-cumpăra de visterie.

Anexa. No. 6. *Art. 178 și 179 din Reg. Organic* prevede ca cei ce vor descoperi mine să le lucreze singuri sau să le închirieze, și dacă proprietarul, după 18 luni, nu are mijloace, Domnul cu obșteasca adunare se va îngriji pentru acea lucrare, dînd stăpînului a 10-a parte din cîștig și despăgubire pentru stricăciuni.

Anexa No. 7. *Regulamentul Organic prin art. 165* prevede ca pentru folosul ce se poate dobîndi de la „gîrlele“ Jiul, Oltul, Argeșul, Dîmbovița și Ialomița, să se trimeată ingineri, spre a se curăți matca lor, și să se chibzuiască mijloace pentru despăgubirea proprietarilor, care au poduri mori, zăgazuri, cari trebuesc stricate pentru plutire; ceeace are în vedere *legiuirea din 1835*, care despăgubește pe proprietarii de mori și pive pe cele 5 gîrle și oprind, totdeodată de a se mai construi mori, pive și zăgazuri.

Anexa No. 8. *Pentru regularea hotărnicilor.* Prin o serie de circulări ale depart. drept s'a regulat felul cum să se facă hotărnicile, chemîndu-se vecinii răzași, dîndu-li-se un prim soroc, și nevenind nici după al doilea hotarnicul va putea începe lucrarea și dupe ce o

va termina o va depune la judecătorie spre judecată (circulara No. 1481 din 8 Dec. 1837). Dacă moșia are vecini moșneni, inginerul să însemneze, și vecinii fiind mulțumiți, se pot pune pietre (circul. No. 2579 din 1849). Ingerul va trebui să anunțe răzașilor, porunca judecătoriei numele proprietarilor și proprietății ce se hotărniceste și al vecinului (circ. No. 6745 din 26 Sept. 1847) și ziua cînd sunt chemați la hotărnicie toți vecinii (circ. din 14 Mai 1848) și un mădular al judecătoriei poate să înștiințeze (circ. No. 559 din 2 Mai 1849). La moșiile mănăstirești, hotarnicii vor fi împuterniciți a lucra numai cînd sunt ceruți de Depart. bisericesc (circ. No. 6255 din Sept. 1847). Taxa hotărniciei se va plăti de acela care deschide pricina (ofis domnesc No. 436 din 18 Oct. 1847). Procedura hotărniciei se va îndeplini de Tribunalul local (circ. No. 6550 din 3 Dec. 1848), și cînd sunt mai mulți moșneni se vor trimite citații după numărul lor (circ. No. 2581 din 28 Martie 1848), Profesia de hotarnic și de avocat fiind foarte grea, Domnul Gh. Bibescu, (prin ofisul No. 11 din 3 Februarie 1847, hotărăște, ca toți să facă o listă de toți cei care profesază dîndu-li-se un act de slobozenie ce are de a unelti meseria de avocat sau de hotarnic și amploiații de judecătorie neputînd fi luați nici odată (ofis. No. 50 din 2 Febr. 1850).

Anexa No. 9. Pentru mărginirea celor în drept de protimis la vânzare. Legiuirea din 15 Martie 1840, întărită cu ofisul No. 178. 12

Art. 1. Căderea de protimis la vânzări de lucruri nemișcătoare și țigani, se desființează de acum înainte. Dobândirea proprietății de moșii, vii și țigani, nu se poate cuveni de cât fețelor de rit creștinesc.

Art. 2. Orce zăpis de vânzare a lucrurilor nemișcătoare și țigani, se va adevăra de către judecătoria locală. Aceasta va adevăra zăpisul de vânzare dupe ce mai întâi va cerceta cu cea mai mare băgare de seamă documentele ce se vor înfățișa de către vânzătorii, și se va încredința cu destoinică dovadă că vânzătorul este bun stăpîn pe lucrul ce voește a vinde și că acesta nu este zălogit, nici sechestruit, nici supus la vre-o pretenție de zestre.

Art. 3. Cînd se vinde lucru sădit sau clădit pe loc străin și închiriat, stăpînul locului are cădere la răscumpărătoarea aceluia lucru.

Vînzarea unor asemenea lucruri către obraze străine nu se va face de cât prin canalul judecătoriei¹⁾. Aceasta va da-o încunoștințare stăpî-

¹⁾ Sub imperiul legiuirii din 15 Martie 1840, numai în caz de vânzare de bunăvoie a unui lucru sădit pe loc străin, trebuia încunoștințat și stăpînul locului, nu și în caz de vânzare silită, căci în acest caz înștiințarea stăpînului locului rezultă din îndeplinirea formelor cerute pentru asemenea vânzări. Bul. Cas. p. 1117/93.

nului locului, și dacă acesta în soroc de 40 zile, socotită din ziua primirii înștiințării, nici banii prețului va răspunde, nici se va lepăda de dreptul său, atunci judecătoria va adevăra zapisul, și vânzarea va fi desăvârșită.

Art. 4. Paragrafurile 6—11 de la capul al 2-lea partea 3, din pravila pământului, precum or cîte dispoziții se vor împotrivi la această de acum legiuire, se desființează și rămân pentru totdeauna desputernicite.

Art. 5. Ori cîte reclamații cu dreptul de protimisis vor fi pornite pînă acum, și se vor porni pînă la ziua întăririi și publicării acestei legiuiri, se vor putea judeca după pravila cea veche a țării, iar după întărirea legiuirii și publicării ei a nimănui jalba de protimisis nu va mai fi primită.

Anexa No. 10. *Un regulament pentru mezaturi*, anexa No. 5 cap. 7 din Reg. Organic, arată că lucrurile nemișcătoare se vor vinde prin judecătoriile de întîia cercetare a județelor unde părțile vor locui sau unde se vor afla lucrurile ce se vînd, după ce se va dovedi stăpînirea acelor lucruri. Cînd vînzătorul va fi din alt județ, va putea trimite copii adverite de judecătorie. După cercetarea dovezilor, se va anunța marele logofăt și se va publica mezatul dîndu-se un soroc pentru strigare, de 6 luni de va fi de bună voe și de 2 luni, la cele din po-

runca stăpînirii, și făcîndu-se în 4 sîmbete la judecătorie. Prețurile date se vor trece într'ocodică și logofătul va fi înștiințat. Domnul va întări anaforaua dată de logofeția mare¹⁾.

Pentru cheltuelile cancelariei se va opri 3 la sută din prețul lucrurilor vîndute.

Se mai prevede ca cel ce dă lucrul cu mezat și îl retrace e dator să plătească 1¹/₂ leu la sută pentru cît s'a ridicat prețul și acești bani se vor trimete logofeției, care va ține condice și va da și el socoteală sfatului Administrativ extraordinar.

Anexa No. 11. *Pentru închiriere sau arendă.* Legiuirea din 1852, întărită cu ofisul domnesc No. 762 din 26 Mai, luată după art. 1714—1751, cod. francez (această legiuire a înlocuit întreg cap. IV p. III).

Art. 1. Inchirierea sau arenduirea este o tocmeală prin care o parte să îndatorează a da celeilalte folosul unui lucru, pe un soroc oarecare, și cu un preț la care se îndatorează cealaltă parte.

Art. 2. Numim închiriere folosul unei clădiri

¹⁾ *Ordonanța Domnească* din 21 Septembrie 1862, dispozează ce actele de vînzări silnice ale imobilelor, care se fac de tribunal, nesupuse la apel se vor libera deadreptul de tribunal, fără altă întărire și o copie se va putea da persoanei expropriate, putînd face recurs pe temeiul art. 36 lit. a și în termenul prescris de art. 44 din legea Org. Curței de Casație.

sau a or cărui lucru mișcător. — Numim arenduire folosul unei moșii sau rodurile unei grădini.

Art. 3. Putem să închiriem și să arenduim sau prin înscris sau prin grai, însă închirierea sau arenduirea cea prin grai nu se va putea face de cît pînă la suma de lei una sută cinci zeci ¹⁾.

Art. 4. Dacă închirierea sau arenduirea, făcută prin grai, nu s'a pus încă în lucrare, și una din părțile tocmitoare o tăgăduiește, atunci nu se poate primi dovadă nici prin martori, nici prin jurămînt.

Art. 5. Cînd se prigonește prețul închirierii sau al arenduiri, a cărui tocmeală s'a făcut prin grai și care s'a pus în lucrare, proprietarul se poate crede de va săvîrși jurămînt, afară numai dacă chiriașul sau arendașul se mulțumește a se dovedi aceasta din cercetarea oamenilor cu știință de asemenea prețuiri. În astfel de întimplare cheltuelile sunt în povara chiriașului, sau a arendașului, dacă prețul ce s'a dovedit covîrșește pe cel adevărat.

¹⁾ Închirierile sub codul Caragea nu se puteau dovedi de cît prin înscrisuri dacă valoarea lor trecea de 150 lei așa dar, cînd instanța de fond într'o acțiune de revendicare admite proba cu martori ca să se dovedească posesiunea ce se invoacă spre a duce la prescripțiune a fost o posesie cu titlul de chiriaș, violează art. 3 p. III c. IV din legiuirea din 1852 și pronunță o hotărîre casabilă. Bul. Cas. No. 590/90.

Art. 6. Chiriașul sau arendașul poate și el închiria altuia lucrul, afară numai cînd se va tocmi împotriva.

Art. 7. La închiriere sau arenzi se dă protimis părtașilor care, cînd se dă cu chirie sau arendă lucrul lor cel deavalma, se protimisesc să-l ea.

Art. 8. Moșiile Mănăstirești nu se pot arenda decît după dispozițiile legiuirei din anul 1847 pentru regularea averilor și a veniturilor mitropoliei și al Episcopiiilor ¹⁾).

Inchirierile acaratelor se vor putea face și pînă la 5 ani; banii însă nu se vor putea lua înainte decît pe un an.

¹⁾ *Legea din 1847. Art. 2.* Arenduirea proprietăților Mitropoliei și ale Episcopiiilor se va face prin licitație pe un termen de cinci ani, pentru ale mitropoliei în fița mitropolitului iar pentru ale episcopiiilor în fița Khiriarchului fiecărei Eparhii, aflindu-se față la toate aceste arenduri logofătul credinței și comisia financiară, aleasă din sinul Obșteștei Adunări; cînd nu va fi obșteasca Adunare deschisă.

Condițiile arenduirei se vor alcătui de către Mitropolit împreună cu logofătul credinței, și după ce se vor aproba de Domn, se vor publica prin glasul Buletinului cu un an mai înainte de a se săvîrși termenul celui din urmă contract, iar licitația arenduirei se va face cu 6 luni mai înaintea acestui termen.

Resultatul licitației se va supune la întărirea Domnului, și apoi se va slobozi la mîna arendașului contract iscălit de Kiriarchul respectiv al fiecărei Eparhii și de către logofătul credinței.

Art. 3. Vînzarea pădurilor Mitropoliei, ale Episcopiiilor

Art. 9. Cînd prin contractul de închiriere sau de arenduire se atinge interesele unei a treia persoane ce are un netăgăduit drept asupra lucrului, cum este: nevîrstnicul pe moștenirea sa, creditorul pe lucrul lui ipotecat, contractul trebuie să fie respectat numai pe un soroc de trei ani, fără a fi îndatorat arendașul sau chiriașul a plăti noului stăpîn alți bani în socoteala acei arenzei sau închirieri, dacă odată a plătit-o celui dintîi stăpîn, cu deslușirea următoare:

a) Inchirierea sau arenduirea contractată de epitrop pentru lucrul celui de sub a sa epitropie, pe un soroc mai mult de cît trei ani, la întîmplare de a'și veni nevîrstnicul în pravilnică vîrstă, nu poate avea putere îndatoritoare pentru dînsul sau pentru moștenitorii săi, de cît numai pe acei trei ani, în cursul cărora nevîrstnicul și-a venit în pravilnică vîrstă, socotin-

și-ale metoacelor, rămîne și de acum înainte poprite, precum se urmează și cu pădurile tuturilor mănăstirilor, pînă cînd se va alcătui o pravilă pentru a lor tăere treptată și regulată spre veșnică păstrare. Iar la întîmplare de vre-o trebuință publică de lemne din acele păduri, această se va putea întîmpina prin înțelegerea Khiri-arhului Eparhiei cu Logofătul credinței și prin deslegare domnească.

Art. 4. Bani ce se vor atrînge din arenduri, închirieri embăticiuri și alte asemenea venituri anuale al proprietăților Mitropoliei, Episcopilor, se vor depune într'o obștească casă care se va păstra la Mitropolie.

du-se acest soroc din ziua în care s'a încheiat contractul.

b) Epitropul nu va putea prelungi sorocul închirierii sau al arenduirii lucrului celui de sub epitropie, prin preînvoire de alt contract, înaintea expirației termenului celui dintîi, de cît numai cu un an înainte de a răsufli contractul, în cursul căria vremei, nevîrstnicul și-a venit în pravilnică vîrsta. La din potrivă contractul poate a nu se ține în seamă.

c) Inchirierea sau arenduirea contractată de bărbat pentru lucrul de zestre, nu va putea avea tărie, de cît numai pe cît va ține căsnicia și pînă la desfacerea ei prin bisericasca hotărîre.

d) Dacă lucrul închiriat sau arenduit se dă de zestre, atunci zestrașul este dator să respecte, pe soroc de trei, contractul încheiat de înzestrător, scotindu-se acest soroc iarăși de la încheerea contractului, afară numai dacă se vor tocmi împotriva.

e) Dacă contractul de închiriere sau de arenduire a fost făcut pe o vreme mai îndelungată de cît pe trei ani, atunci sorocul se va socoti de la cel din urmă period de trei ani, numărîndu-se fiecare period de la data contractului cîte trei—trei ani.

Art. 10. De va călea tocmeala stăpînul lucrului închiriat sau arenduit, și va păgubi pe

chiriaș, răspunde paguba, asemenea și chiriașul sau arendașul cînd va păgubi pe stăpîn de nepaza contractului.

Art. 11. De va închiria sau va da în arendă stăpînul lucru lui cu soroc, și înaintea acelu soroc va muri, atunci moștenitorul este dator să se ție de tocmeală pînă la soroc. Dacă lucrul închiriat sau arenduit s'a lăsat legaton, chiriașul sau arendașul și atunci rămîne neclintit, iar legatarului i se face îndestularea ce s'a legiuit la legaturi.

Art. 12. Dacă în cursul închirierii sau al arenduirii, lucrul s'a dărăpănat cu totul dintr'o întîmplare nebiruită și din neapărată pricină, închirierea sau arenduirea se desființează de sineși.

În cazul acesta nici nu se îndatorează la ceva pagubi către stăpîn, nici acesta către chiriaș pentru cele ce va fi suferit el.—Dacă s'a dărăpănat numai parte dintr'însul, chiriașul sau arendașul, poate după împrejurări, să ceară sau scăzămînt în preț sau desființarea contractului.

Art. 13. Dacă în cursul contractului lucrul închiriat sau arenduit are trebuință de o reparație, care ține mai mult de 40 zile, scăzămîntul prețului se va face cu analogie pe vremea cît au ținut reparațiile și pe folosul de care a fost lipsit.—Dacă reparațiile sunt de o astfel de fire în cît lucrul nu se mai poate locui de către acela ce l'a fost închiriat și familia sa, aceasta poate să ceară desființarea contractului.

Art. 14. Orice pagubă se va întâmpla chiriaşului din pornirea unui alt treilea obraz cu vreun drept asupra lucrului ce s'a fost închiriat, o plăteşte stăpînul.—In cazul acesta, dacă chiriaşul sau arendaşul se va chema în judecată ca să se depărteze din lucrul închiriat sau arenduit sau ca să sufere exersiciul vreunei robiri, şi acesta va arăta pe stăpîn, judecata se va urma cu stăpînul.

Art. 15. Chiriaşul sau arendaşul este îndatorat: 1) să întrebuiţeze lucrul închiriat sau arenduit, întocmai ca un bun părinte de familie şi după tocmeală; 2) să plătească preţul închirierii sau al orînduirii la soroacele hotărîte.

Art. 16. Dacă chiriaşul sau arendaşul se slujeşte cu lucrul închiriat sau arenduit la alte trebuinţe de cît acea pentru care s'ar pricinui paguba stăpînului, acesta poate, după împrejurări, să ceară desfîntarea contractului.

Art. 17. Dacă între închirietor şi chiriaş s'a făcut o catagrafie pentru ceea ce priveşte lucrul închiriat sau arenduit, atunci chiriaşul este îndatorat a întoarce lucrul după cum l'a primit, afară numai din ceea ce s'a dărăpănat sau s'a stricat din vre-o împrejurare nebiruită.

Art. 18. Dacă nu s'a făcut catagrafie se presupune că chiriaşul sau arendaşul le-a primit în stare bună de întrebuiţat, şi este dator să.

le întoarce astfel; afară numai cînd se va face dovadă împotriva.

Art. 19. Chiriaşul sau arendaşul este dator a răspunde pentru orice stricăciune sau pierdere va cerea lucrul închiriat sau arenduit în cursul contractului; afară numai dacă va dovedi că aceasta s'a pricinuit fără vre-o greşală a lui.

Art. 20. De se va închiria vre-o clădire şi va arde, dacă se va fi aprins din întru, se îndatorează chiriaşul la orice pagubă, afară numai cînd se va dovedi că focul s'a ivit dintr'o pricină neapărată şi nebiruită, şi din greşala clădirii.—Dacă focul a venit de aiurea stăpînul păgubeşte.

Art. 21. Dacă sunt mai mulţi chiriaşi legaţi printr'un contract, toţi sunt solidariceşte răspunzători pentru foc.

Art. 22. Chiriaşul sau arendaşul orice va zidi sau preînoi la locul ce l'a înlocuit, fără ştirea stăpînului, cheltueala este a sa, afară numai cînd se va tocmi altmintrelea.

Art. 23. Dacă tocmeala închirierii sau a arenduirei nu s'a făcut înscris, stăpînul nu poate gone pe chiriaş sau arendaş, decît la soroacele obişnuite locului, adică la Sf. George, şi la Sf. Dumitru.

Dacă contractul s'a făcut înscris, închirierea sau arenduirea încetează îndată ce s'a sfîrşit soroacul contractului.

Art. 24. Dacă isprăvindu-se termenul contractului, chiriașul sau arendașul rămîne îngăduit de stăpîn peste soroc, se va socoti că se întocmește pe tăcute un alt contract de a ține lucrul și pe al doilea an, regulînduse de pe art. închirierilor făcute prin grai, afară numai cînd stăpînul i-a vestit mai dinainte înscris ca să se depărteze.

Art. 25. Contractul de închiriere sau arenduire se desființează prin desființarea lucrului închiriat sau arenduit, și prin nepăzirea legaturilor, sau de către stăpîn, sau de către chiriaș, or arendaș, folosindu-se însă de acest din urmă drept partea protivnică ce s'ar vătăma prin nepaza condițiilor contractului.

Art. 26. La întîmplare de înstrăinare, sau prin schimb, sau prin dar, sau prin vînzare de bună voe, or prin judecătorească îndatorire, a unui lucru nemișcător, de către cei în drept sau îndatorat a-l înstrăina, dacă acel lucru se va afla închiriat sau arenduit, stăpînul cel nou nu va putea depărta pe chiriaș sau pe arendaș cînd aceștia vor avea contracte de închiriere sau arenduire formale, de cît numai după împlinirea de trei ani de la data contractului, afară numai dacă închirietorul se va fi tocmît din potrivă cu chiriașul.

Dacă într'această împrejurare contractul a fost făcut pentru mai mulți ani, atunci sorocul în

care noul stăpîn va fi dator a respecta contractul cu chipul arătat la art. 9. va începe după cum s'a zis la acelaș articol, de la cel după urmă period de trei ani.

Art. 27. Dacă prin contractul de închiriere sau de arenduire se va fi tocmit ca la întîmplare de a se înstrăina lucrul, să fie slobod stăpînul cel nou de a depărta pe chiriaș sau pe arendaș, cu făgăduiala de a-l despăgubi, și nu se va fi făcut vorbire și despre chipul despăgubirii chiriașului sau arendașului, atunci, pe lîngă întoarcerea cu dobînda lor a banilor ce va fi primit înainte, va despăgubi pe chiriaș sau arendaș și de a patra parte din prețul arendei sau al închirierii unui an.—Precum asemenea și pentru orce clădiri sau fabrici va fi făcut arendașul cu condiția de a se folosi el de dînsese pînă la soroc, despăgubirea se va face de prețul ce se va dovedi prin prețuire de oameni cu știință, împreună și cu dobînda lor legiuită pe anii ce vor rămînea pînă la împlinirea sorocului contractului de arendă.

Art. 28. De va voi stăpînul cel nou a se folosi de clauza contractului de închiriere, prin care se volnicește a depărta pe chiriaș sau arendaș, va fi încă dator a da de știre chiriașului și arendașului, cu trei luni înainte celui dintîi, adică chiriașului și cu un an înainte celui de al doilea, adică arendașului. Cu toate a-

cestea, nici chiriașul, nici arendașul, nu se pot depărta mai înainte de a se despăgubi, după cum s'a zis mai sus, de către vechiul stăpîn, sau în neaverea acestuia, de către noul proprietar, asigurîndu-l la întîmplare chiar judecătoria din prețul vînzării.

Anexa No. 12. Pentru rînduiala ce are a se păzi la darea locurilor cu embatic în viitor de către mănăstirile închinată și neînchinată precum și de către schiturile cele slobode, *legea din 15 Mai 1843* dispozează ca embaticul să nu fie permis de cît la oraș și la tîrguri, sfaturile orășanești hotărînd dacă le opresc pentru oraș sau se dau în embatic. Egumenii sunt opriți fără știrea stăpînirii a mai da locuri cu embatic, ceia ce va putea face sfînta Mitropolie cu Depart. credinței.

Privitor la reciproacele drepturi și îndatoriri ale proprietarului și lucrătorilor pămîntului, *legea din 23 Aprilie 1851* (art. 138—146 Reg. Org). prevede ca măsura să fie pogonul și ca proprietarul să dea sătenilor locuri de muncă, după cîte vite au și săteanul să lucreze drept chirie a pămîntului mai multe zile pe an, prevăzîndu-se și dijma.

Anexa No. 13. *Legiuirea din 4 Iulie 1836* (aceasta este data cea adevărată) prevede cum se vor aduce la îndeplinire contractele de slujbă ale meseriașilor, prevăzînd ca pentru plata ba-

nilor se va executa de direcția poliției București, și în județe de cîrmuirile locale.

Anexa No. 14. *Pentru împlinirea datoriiilor cu zăpis*, legiuirea din 28 Martie 1840, prevede ca în 5 zile după judecată, hotărîrea sa fie scoasă ca să fie executată după 8 zile, neputîndu-se apela cele date pentru zăpisele cu zălog; iar cele fără zălog putîndu-se apela, dar cei ce sunt obligați a plăti să depună sumele ce sunt datori și de vor pierde pricina vor plăti și dobîndă. Zălogirile dinainte Reg. Org. trebuiesc preînoite. *Legiuirea din 1836* prevede ca judecătorii să dea precădere datoriiilor de bani și mai are și alte dispoziții care se aseamănă cu ale legiuirei de mai sus.

Anexa No. 15. *Pentru forma actelor de zălogire* Reg. Org. prin art. 332--341 dispunează ca marele Logofăt să aibă două condice pentru foile de zestre și pentru zălogiri; și înaintea lui împrumutătorul să se prezinte cu dactornicul arătîndu-se suma banilor și zălogul, cercetîndu-se dacă au legiuita vîrsta. Inscrierea în condici e gratuită. Dispozițiile nu se aplică locuitorilor din sate. Cînd se va libera lucrul zălogit se vor înfățișa părțile din nou.

Legea constitutivă a secției a III Trib. civil Ilfov (1860) dă în atribuția acestei secții, legalizarea actelor de ipotecă, a foilor de zestre și vînzările prin licitație ș. a., ale locuitorilor județului Ilfov și orașului București.

Anexa No. 16. Art. 335 din Reg. Org. prevede ca foile de zestre să fie trecute în regulă, din cuvînt.

Anexa No. 17. În privința înscrierilor toaei de zestre în condice, circul. No. 45 din 2 Ian. 1848 prevede formalitățile cum să se transcrie potrivit cu art. 337 Reg. Org.

Anexa No. 18. Anexa No. 5 a cap. VIII din Reg. Org. are mai multe articole privitoare la *obșteasca epitropie*, care se înființează în București, pentru cei nevîrstnici care vor rămîne fără îngrijitori. Judecătorii și procurorii trebuesc a face catagrafia averii și a numi un tutor. Obșteasca epitropie are îndatoriri, ca și tutorul de azi, cu cîteva modificări. *Domnul Gheorghe Bibescu* a dat un ofis cu No. 552 la 27 Decembrie 1844 îndeplinitor legiuirilor asupra epitropiilor, poruncind cum să se procedeze de judecatori și după acest ofis, prin circulara No. 5401, din același an s'a adus acea la cunoștința judecătorilor.

Anexa No. 19. *Pentru mărginirea prescripției împresurării pămînturilor și pentru adevăratul înțeles al stăpînirii cu bună sau rea credință la asemenea împresurări.* Legiuirea din 8 Martie 1847, întărită cu ofisul No. 195.

Partea I. Art. 1. Alinea a treia a § 7 cap. I partea VI din pravila țării pentru memărgi-

nirea prescripției a călcării de pământ, se desființează cu totul.

Art. 2. Prescripția pentru împresurarea de pământ intră în categoria obștească a prescripției hotărîită prin pravila țării pentru stăpînirea cu bună sau rea credință a lucrurilor nemiscătoare.

Art. 3. Cu rea credință se socotește împresurarea aceia ce se urmează de către însuși persoana ce a făcut-o și se supune la cel mai lung termen al prescripției de 30 de ani. Dar cu bună credință și supusă la termenul prescripției de 10 ani, se socotește cînd vre-o proprietate d'împreună cu împresurarea ce va fi făcînd la altă moșie învecinată cu dînsa, se va stăpîni de a 3-a persoană la care va fi trecut prin moștenire, cumpărătoare, dar, zestre, sau cu orice alt titlu.

Partea II. *Art. 1.* Impresurătorul cu rea credință se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît și rodurile lui, din vremea cînd rău l'a luat în a sa stăpînire.

Art. 2. Impresurătorul cu bună credință se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît și rodurile lui, din vremea ce i s'a cerut prin judecată, ca unul ce n'a avut cunoștința că stăpînește rău, și stăpînul l'a îngăduit a stăpîni.

Art. 3. Se dă un soroc de un an de la înființarea și publicarea acestei legiuiiri, pentru

toți acei la cîți va fi trecut sorocul prescripției de pe art. al 3-lea de mai sus de la partea I, ca cunoscîndu-se împresurate, să poată a'și porni judecata într'acest soroc. Iar după acest soroc toate pricinile pentru împresurare de pămînt se vor judeca fără osebite de pe obșteștele teme-iuri legiuite printr'această pravilă.

TABLA DE MATERII

	<u>PAG.</u>
Prefața	5
<i>Cîteva acte privitoare la întocmirea legiuirei Caragea</i>	7
I. Pitacul prin care s'a înființat o comisie, ca să întocmească un proiect de codice	9
II. Actul de convocare al unei adunări obștești ca să cerceteze lucrarea comisiei	10
III. Pitacul prin care se dă poruncă ca să se sfirșească desbaterea proiectului	13
IV. Anaforaua obștească a părinților arhieriei și a boerilor adresată de Caragea pentru primirea și votarea condicii	14
V. Pitacul prin care se ordonă ca anaforaua comisiei din 9 Iunie 1818, să se tipărească în pravila întocmită	16
VI. Protocolul marelui logofăt C. Bălăceanu	17
VII. Pitacul dat de Caragea prin care promulgă codul	18
VIII. Titlul codicelui tipărit pentru prima oară	21
IX. Porunca domnească tipărită la începutul primei ediții din 1818	22
X. Adeverirea pusă pe exemplarul care de la divanul velțiilor boeri a trecut la desființata Înaltă Curte și care se află azi la Curtea de Casație	25

	<u>PAG.</u>
<i>Textul legiuirii Caragea, după ediția din anul 1818</i>	27
Partea întâia: Pentru obraze	29
Cap. I. Pentru bărbați și femei	"
Cap. II. Pentru fii adevărați, din curvie, buni și vitregi	30
Cap. III. Pentru vîrstnici și nevîrstnici	"
Cap. IV. Pentru cei fără minte	32
Cap. V. Pentru risipitori	"
Cap. VI. Pentru slobozi	33
Cap. VII. Pentru Robi și Țigani	"
Cap. VIII. Pentru cei sloboziți	35
Partea doua: Pentru lucruri	37
Cap. I. Pentru stăpînirea lucrurilor	"
Cap. II. Pentru robirea lucrurilor	39
Cap. III. Pentru vecinătatea lucrurilor	40
Partea treia: Cap. I. Deobște pentru tocmeli	49
Cap. II. Pentru vînzări	51
Cap. III. Pentru schimb	67
Cap. IV. Pentru închiriere sau schimb	68
Cap. V. Pentru sădire sau clădire	71
Cap. VI. Pentru clacă	74
Cap. VII. Pentru tocmeli de slujbe	78
Cap. VIII. Pentru împrumutare și datorie.	80
Cap. IX. Pentru polițe	85
Cap. X. Pentru dobinzi	86
Cap. XI. Pentru zălogire	89
Cap. XII. Pentru chezașie	93
Cap. XIII. Pentru obștire sau deavalma	95
Cap. IV. Pentru tovărășie	97
Cap. XV. Pentru logodnă	103
Cap. XVI. Pentru nuntă, zestre și exoprică	104
Zestre	107
Pentru exoprică	117

	<u>PAG.</u>
Cap. XVII. Pentru învoială	119
Cap. XVIII. Pentru erezocrisie	120
Cap. XIX. Pentru vechilet	125
Cap. XX. Pentru vechilet de judecată	129
Cap. XXI. Pentru epitropie	130
Cap. XXII. Pentru cele puse în păstrare sau de- poziton	138
Cap. XXIII. Pentru sequestru	143
Parfea pafra : Cap. I. Pentru daruri	144
Cap. II. Pentru darurile dinaintea nunței	145
Cap. III. Despre moștenire sau clironomie	148
Moștenire fără diată	150
Rudele de jos	152
Rudele de sus	155
Rudele dealături	157
Moștenire cu diată	161
Cap. IV. Pentru legat	169
Cap. V. Pentru iotesie sau facerea de fii de suflet	173
Parfea cincea : <i>Pentru vini</i>	175
Cap. I. Pentru omor	"
Cap. II. Pentru tâlhari	176
Cap. III. Pentru furt	177
Cap. IV. Pentru mofluzi mincinoși	178
Cap. V. Pentru plastografi	179
Cap. VI. Pentru martori mincinoși	180
Cap. VII. Pentru prepuitori și pîrîtori	"
Cap. Pentru tăetori de bani	181
Cap. IX. Pentru necinstiți	"
Cap. X. Pentru preacurvie	182
Adaos. Pentru stricăciuni	183
Parfea șeasa : Pentru ale judecăților	185
Cap. I. Pentru prigoniri	"
Cap. II. Pentru dovezi	197

	<u>PAG.</u>
Cărțile	199
Martorii	206
Jurămîntul	208
Carte de blestem	211
Cazna	”
Cap. III. Pentru judecător, judecată și hotărîre	212
Cap. IV. Pentru apelație	117
Anexe.	221
<i>Tabla de materii</i>	243

F
al 4-lea strămoș
strămoașe

E
al 3-lea strămoș
strămoașe

F
al 3-lea unchi
mare

D
al 2-lea strămoș
strămoașe

F
a 3-a mătușe
mare

E
al 2-lea unchi
mare

C
strămoș stră-
moașe

E
a 2-a mătușe
mare

F
fi, fiice de al 2-a
unchi mare

D
unchi mare

B
moș, moașe

D
mătușe mare

F
fi, fiice, de a 2-a
mătușe mare

E
fi, fiică de unchi
mare

C
unchi despre
tată sau mamă

A
tată, mamă

C
mătușe despre
tată sau mamă

E
fi, fiice de mă-
tușe mare

F
nepot, nepoată
de unchi mare

D
fiu, fiică de
unchi

B
frate

Z

B
soră

D
fiu, fiică de
mătușe

F
nepot, nepoată
de mătușe mare

E
nepot, nepoată
de unchi

C
fiu, fiică de
frate

A
fiu, fiică

C
fiu, fiică de
soră

E
strănepot, stră-
nepoată de
mătușe

F
strănepot, stră-
nepoată de
unchi

D
nepot, nepoată
de frate

B
nepot, nepoată

D
nepot, nepoată
de soră

F
strănepot, stră-
nepoată de
mătușe

E
strănepot, stră-
nepoată de frate

C
strănepot, stră-
nepoată

E
strănepot, stră-
nepoată de soră

F
al 2-lea străne-
pot, strănepoată
de frate

D
al 2-lea străne-
pot, strănepoată

F
al 2-lea străne-
pot, strănepoată
de soră

E
al 3-lea străne-
pot, strănepoată

F
al 4-lea străne-
pot, strănepoată

